

Universitätsbibliothek Wuppertal

Q. Horatius Flaccus

Horatius Flaccus, Quintus

Amstelaedami, 1728

Sermonum liber I

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-830](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-830)

Q. HORATII FLACCI
SERMONUM
LIBER I.

ECLOGA I.

QUI fit, Maecenas, ut nemo, quam sibi fortem
Seu ratio dederit, seu fors objecerit, illa
Contentus vivat; laudet diversa sequentis?
O fortunati mercatores, gravis annis
5 Miles ait, multo jam fractus membra labore.
Contra mercator, navem jactantibus Austris,
Militia est potior. quid enim? concurritur: horae
Momento aut cita mors venit, aut victoria laeta.
Agricolam laudat juris legumque peritus,
10 Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille, datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
Solos felices viventis clamat in urbe.
Caetera de genere hoc (adeo sunt multa) loquacem
Delassare valent Fabium. ne te morer, audi
15 Quo rem deducam. si quis Deus, En ego, dicat,

Jam

8. MOMENTO CITA MORS] Ita quidem editiones veteres, & codices plerique; nostri certe omnes. Neque aliter citat Johannes Saresberienfis in Policratico VII, 16. Libri tamen Lambini quattuor,

Momento AUT cita mors venit, aut victoria laeta. Quod elegantius & magis Horatianum: Sic Carm. III, 20.

Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Ruptus ab Ida.

IV, 8.

Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas.
Serm. II, 7.

Aut insanit homo, aut versus facit.
& saepe alibi. Librarii autem hic omiserunt, quia, demto eo, versui suum metrum constabat. Atqui illud animadvertere debuerunt, Horae momento cita mors venit, nisi particula disjunctiva inferatur, ominosum plane & infaustum esse.

- Jam faciam quod voltis: eris tu, qui modo miles,
 Mercator; tu consultus modo, rusticus: hinc vos,
 Vos hinc, mutatis discedite partibus. eia,
 Quid statis? nolint. atqui licet esse beatis.
 20 Quid causae est, merito quin illis Juppiter ambas
 Iratus buccas inflet, neque se fore posthac
 Tam facilem dicat, votis ut praebeat aurem?
 Praeterea (ne sic, ut qui jocularia ridens
 Percurram: quamquam ridentem dicere verum
 25 Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
 Doctores, elementa velint ut discere prima:
 Sed tamen amoto quaeramus seriam ludo.)
 Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
 Perfidus hic caupo, miles, nautaeque per omne
 30 Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
 Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,

Aiunt

38. ET ILLIS UTITUR ANTE QUAESITIS PATIENS] *Patiens*, quod editiones veteres occupaverat, primus expulit eruditissimus Lambinus; & in ejus locum ex quinque suis *sapiens* reposuit. Illud tamen reposcunt non modo Douza, Torrentius, & Marcilius, Lambino semper iniqui: sed, quod magis miror, acerrimi viri judicii Gronovius pater ad Senecae Thyestem v. 470. Nempe aiunt *formicam recte dici patientem*: ut illud de *nure*, Serm. II, 6. v. 91.

*quid te juvat, inquit, amice,
 Praerupti nemoris patientem vivere dorso?*
 sane quidem; sine dubio formica est *patiens* laboris. Verum illud nunc non quaeritur, numquamne alias ea bestiola *patiens* vocari possit; sed an loco, sensui, & auctoris menti id epitheton conveniat. Id quod jam examinandum venit. Principio si legere velis *quaesitis utitur sapiens*, perinde erit, ac si hilariter, genialiter, non perparce & fordide ut dixeris. Sic Carm. I, 11.

*sapias, vina liques, & spatio brevi
 Spem longam refices.*
 & I, 7.

*sic tu sapiens finire memento
 Tristitiam vitaeque labores*

Molli, Plance, mero:
 quae duo loca Lambinus apposite citavit: quibus adde Ep. I, 15. v. 45.

*Vos sapere, & solos aio bene vivere, quorum
 Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.*
 & I, 10. v. 44.

Lactus sorte tua vives sapienter, Aristi.
 & Carm. IV, 9.

*Ne possidentem multa vocaveris
 Recte beatum: rectius occupat*

*Nomen beati, qui deorum
 Muneribus sapienter uti.*

Quin & *uti vel frui* per se sola idem significant: ut Art. Poët. v. 170.

Quaerit, & invenis miser abstinet, ac timet uti.
 Epist. I, 7. v. 57.

Et properare loco, & cessare, & quaerere, & uti.
 & Epist. I, 4.

*di tibi formam,
 Di tibi divitias dederunt, artemque fruendi.*
 Haec ergo erit sententia; Tu, avare, male te defendere & excusare quaeris exemplo formicae: illa enim, laboribus per aetatem strenue decursis, hiemem in otio genialiter transigit: tu vero totam aetatem quaerendo & laborando consumis:
 ne-

- Aiunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut
 Parvola, nam exemplo est, magni formica laboris
 Ore trahit quodcumque potest, atque addit acervo
 35 Quem struit haud ignara ac non incauta futuri.
 Quae, simul inversum contristat Aquarius annum,
 Non usquam prorepat, & illis utitur ante
 Quaesitis sapiens: cum te neque fervidus aestus
 Demoveat lucro, nec hiems, ignis, mare, ferrum,
 40 Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
 Quid juvat inmensum te argenti pondus & auri
 Furtim defossa timidum deponere terra?
 Quod, si conminuas, vilem redigatur ad assem:
 At, ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
 45 Millia frumenti tua triverit area centum:
 Non tuus hoc capiet venter plus ac meus: ut si

v. 38. Vulg. PATIENS. 39. NEQUE hiems. 46. PLUS QUAM MEUS.

Reti-

neque umquam cessas, aut quaesitis uti vel acervum comminuere audes. Jam autem pro *sapiens* substitue *paciens*; & totam sententiam labefactas. *Paciens*, aiunt, *utitur quaesitis formica*, hoc est, *parca, frugalis, paucis contenta*. Imo vero, non *paucis* victu, sed *duro*, inopi, & sordido contenta. Sic enim exponendum est, quod de *mur* dictum afferunt,

Praerupti nemoris patientem vivere dorso;
 hoc est; *lolio & adore vilissimo cibo patienter vicitantem*; cum in urbe suavissimis ferculis & bellariis satur quotidie esse possit. Ita Epist. I, 17.

Si pranderet olus patienter, regibus uti

Nollet Aristippus:
 id est, si vilibus *herbis & urtica* patienter vesci posset; non mensas regias sectaretur, nullorum & rhomborum nidore tractus. Ergo haec demum secundum ipsos exoritur sententia: *Avari & formicae diversa longe ratio est: haec enim quaesitis paciens utitur; dureque & misere ac sordide viclitans per totam hiemem sub terra lasitat: ille quaerendis semper inhiat, neque tamen pro quaestus ratione summum in se facit; sed quaesitis miser abstinet, & uti timet*. Bella vero antithesis, quaeque magnis viris suo merito placet. Illud vero per se quale est, *acervo farris constructo, paciens utitur quaesitis? quemnam, amabo, cibum alium farris praetule-*

rit formica? Qualis ergo ea *patientia* est; si & cibo gratissimo vescitur, & de magno acervo sine parsimonia tollit, & pingui otio sine labore perfruitur? Quid quod nusquam satis apte dixeris, *Patienter uti quaesitis? Uti enim*, ut vidimus, ipsum per se geniale quid significat: *patientis* autem est carere potius & abstinere, quam uti. Recte ergo se habet Lambini lectio,

Non usquam prorepat, & illis utitur ante

Quaesitis SAPIENS;

illa, inquit, *sapiens quaesitis laete laeteque fruitur; tu miser & stultus gustare & tangere tua non audes*. Atque hanc solam agnoscit Porphyrio Scholiafies: neque aliter omnes fere codices paullo vetustiores, ut praeter Lambini aliquot & Torrentii, Cruquiani omnes; & ex nostris optimi Leidensis, Graevianus, & Reginensis a secunda sed antiqua manu, cum aliquot aliis.

46. NON TUUS HOC CAPIET, VENTER PLUS QUAM MEUS] Editiones quidem veteres *plus quam meus* in sequentes propagarunt: idque silentio transmiserunt interpretes omnes; excepto Berfmanno, qui ex duobus suis *plus ac meus* protulit. Ego vero in Graeviano, Reginensi, & octo praeterea aliis eandem lectionem reperi, *quam* autem in duobus tantum, eisque notae sequioris: ut inde de aliorum codicibus conjecturam

Reticulum panis venalis inter onusto
 Forte vehas humero; nihilo plus accipias quam
 Qui nil portarit. vel dic, quid referat intra
 50 Naturae finis viventi, jugera centum an
 Mille aret? At suave est ex magno tollere acervo.
 Dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquo,
 Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
 Ut, tibi si sit opus liquidi non amplius urna,
 55 Vel cyatho; & dicas, Magno de flumine malim
 Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere. Eo fit,
 Plenior ut si quos delectet copia iusto,
 Cum ripa simul avolfos ferat Aufidus acer.
 At qui tantuli eget, quantum est opus, is neque limo
 60 Turbatam haurit aquam, nec vitam amittit in undis.
 At bona pars hominum decepta cupidine falso,
 NIL satis est, inquit: quia tanti, quantum habeas, sis.
 Quid facias illi? jubeas miseram esse libenter,
 Quatenus id facit: ut quidam memoratur Athenis

v. 55. VULG. MALLEM. 59. QUANTO. 60. NEQUE vitam. 63. MISERUM.

Sor-

capere possis. Revocanda igitur membranarum scriptura,

Non tuus hoc capiet venter plus, ac meus.
Plus ac, minus ac, aliter ac &c. notissimae locutiones. Serm. II, 3. v. 270.

nihil plus explicet, ac si

Insanire paret certa ratione modoque.
 Ideo autem hoc in loco ac maluit auctor, quia mox versu abhinc uno habetur,

nihil plus accipias, quam:

Variare itaque sermonem voluit, ut fastidium evitaret.

55. MAGNO DE FLUMINE MALLEM] Etiam *mallem* de loco movere veriti sunt Interpretes, quia in prioribus editionibus obtinuerat. Solus Lambinus, in quinque suis *malim* se invenisse memorat; ceteri tacent. At idem exhibet melior majorque pars nostrorum, Graevianus, Leidenensis, Colbertinus, Galei, Battelianus alique, & a prima manu Reginensis. Lege igitur,

magno de flumine MALIM,

Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere.

Præsentis enim temporis verbum hic requiritur. Si tibi sit opus — & dicas, *Malim* sumere. Si *mallem* legis; tum dicendum fuerit, *Si esset opus, & Dixeris.*

59. AT QUI TANTULI EGRET, QUANTO EST OPUS] *Tantuli* habent meliores nostri, Graevianus, & a prima manu Reginensis, cum aliis: atque ita editiones vetustae; non *tantulo*. Porro & in iisdem extat *Quanto est opus*. Nicolaus Heinsius ex conjectura, *Quantillo opus*. Mihi quidem magis arridet ea lectio, quam in suis quibusdam Lambinus invenit,

At qui tantuli eget, QUANTUM est opus.

Nam & eo pacto sententia fit paulo concinnior; & praeterea locutio ejusmodi est, ut non temere a Librariis substitui possit; quibus sollemne est reconditas & raras lectiones in familiares & tritas mutare; non vicissim. Lactantius III, 5. *Nam vulgus interdum plus sapit, quia tantum, quantum opus est, sapit.* Quadrigarius apud Gellium XVII,

- 65 Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sic solitus: Populus me sibilat; at mihi plaudo
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus a labris sitiens fugientia captat
Flumina. quid rides? mutato nomine, de te
- 70 Fabula narratur. congestis undique faccis
Indormis inhians, & tamquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.
Nescis quo valeat nummus, quem praebeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius; adde
- 75 Quis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctisque diesque
Formidare malos fures, incendia, servos,
Ne te compilent fugientes, hoc juvat? horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
- 80 At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te adfixit; habes qui

Ad.

XVII, 2. Nihil sibi divitias opus esse. Lucretius II, 1137.

Unde queat tantum suboriri ac suppeditare,
Quantum opus est; & quod satis est, natura novare.

Ita Cicero saepe, Quod opus est, Quae opus erunt, Nummos opus esse, Dux nobis & auctor opus est, & similia.

62. JUBEAS MISERUM ESSE LIBENTER] Vide modo locum integram.

At bona pars hominum decepta cupidine falso,
Nil satis est, inquit, quia tanti, quantum habetas, sis.

Quid facias illi? jubeas miserum esse libenter. ubi haec series dictionis est, Bona pars hominum inquit. — Quid facias illi bonae hominum parti? Jubeas miserum esse libenter. Quid audio? imo vero miseram; nisi soloecismum facere velis. Lege igitur, in vitis licet codicibus,

Quid facias illi? jubeas MISERAM esse libenter. Quod postea Marcilium quoque animadvertisse vidi. Is tamen pro judicii sui modulo miserum nihilominus retinet. Vertit, inquit, poeta filum

orationis; ut si hominem dixisset, non partem hominum. At quid opus erat, o bone? Annon quid facias illi hominum parti, aequae commode dicitur, ac illi homini? annon tam pluribus ea formula convenit, quam uni? Lactantius III, 20. Quid his facias, qui inconcessa scrutari volunt? &, V, 12. Quid his facias, qui jus vocant carnificinas veterum tyrannorum? Quorum itaque attingebat filum vertere? cum filum perducendo & sententiae magis, & orationi aequae consultum esset.

SI. LECTO TE AFFIXIT] Editio prima Veneta, Affixit; altera & Loscheri affixit. Inde in partes itum est ab interpretibus: ita tamen ut pluribus placuerit affixit, quod profecto & in pluribus membranis reperitur. Verior tamen ea lectio est, quae pauciores advocatos sibi nata est. Seneca Epist. LXVII. Ago gratias senectuti, quod me lectulo affixit. Ubi nulla in tot codicibus variatio est, praeterquam quod tres apud Gruterum Palatini lecto pro lectulo exhibeant; atque eo propius ad hanc Flacci lectionem accedant. Cicero in Verrem. V. c. 7. Nam pater, grandis natu, jam diu lecto

Adfideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
 Suscitet, ac natis reddat carisque propinquis?
 Non uxor saluum te volt, non filius; omnes
 85 Vicini oderunt, noti, pueri atque puellae.
 Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
 Si nemo praestet, quem non merearis, amorem?
 An, si cognatos, nullo natura labore

v. 83. Vulg. AC REDDAT NATIS. 88. AT SI.

Quos

lecto tenebatur; quod perinde est ac affigebatur. Morbus quidem affixit, vel casus affixit recte dixeris; atque ita saepe Celsus alique: minime vero, casus lecto affixit. Affligere enim, sequente dativo, vim & impetum in illidendo significat: atqui aegroti lecto decumbunt, non lecto illiduntur. Vide nos ad Serm. II, 2. v. 79.

83. SUSCITET, AC REDDAT NATIS] Quia semel in veteribus editis sic constituta est lectio, veriti sunt immutare plerique interpretes. At Cruquius in tribus Blandiniis, in uno suo Pulmannus, in Graeviano, Zulichemiano, Magdalensensi, & Franckerano nos alio ordine natis reddat reperimus. Scribe igitur,

Suscitet, ac NATIS REDDAT, carisque propinquis, quae verborum collocatio & dulcior & elegantior est.

88. AT SI COGNATOS] Salebrosus sane locus, unde haud facile est pedem inoffensum referre:

At si cognatos, nullo natura labore

Quos tibi dat, retinere velis servareque amicos,

Infelix operam perdas: ut si quis asellum

In campo doceat parentem currere frenis.

ubi primo videndum erit, quo pertineant illa nullo labore. Et nos quidem cum veteribus Scholiastis ad naturam referenda esse censemus; quos scilicet natura sponte, ultro, & gratuito, tibi dat sine ullo tuo labore. Seneca in Apocolocyntosi:

Sponte sua festinat opus, nulloque labore

Mollia contorto descendunt stamina fuso.

i. e. nullo Parcarum labore. Statius Theb. VIII, 315. de Tellure loquens,

astriferumque domos Atlanta supernas

Ferre laborantem nullo vehis ipsa labore.

i. e. nullo tuo. Seneca Epist. LXXXIV. Deinde adhibita ingenii cura & facultate, in unum saporem varia illa libamina confundere: ut etiamsi apparuerit unde sumtum sit, aliud tamen esse quam unde sumtum est appareat: quod in corpore nostro videmus sine ulla opera facere naturam. Interdum pronon-

men exprimitur; non subintelligitur: Cicero II. contra Rullum c. 6. Nobis traditam libertatem, nullo vestro labore, consule adiutore, defendere. Plinius Hist. XXXII, 1. Infrenat impetus Echenis, & domat mundi rabiem, nullo suo labore, non retinendo, aut alio modo quam adhaerendo. Verum aliam hic constructionem instituunt viri doctissimi; quorum primus Torrentius rem dubius & paene dissentiens proposuit; mox ab illo arreptam Dacierius alique tamquam certam & indubitam fidenter obtulerunt: ut ordo sit, At si velis nullo labore retinere cognatos, quos natura tibi dat. In quo certe, praeter coactam & impeditam orationem, jocularum hominum errorem & ἀβελήαν ridere licet. Sic enim secundum ipsos procedet sententia: si nullo labore, sive sine ulla opera, cognatos retinere velis, infelix operam perdas. Quid? an opera perditur, quae non omnino infumitur? Si nullum, aiunt, laborem impendere velis, operam perdas. Haud vidi magis operam sine sudore & oleo navatam. Sed venia danda est viris eruditissimis ἀλλοις ἐπ' ἰσθλοῖς; quam & nos vicissim petimus, siquid simile usquam nobis incogitantibus obrepserit. Illud jam porro inquirendum, quid sibi velit & quo spectet tota haec oratio: quod in recepta quidem lectione desperandum mihi videtur. Tu avarus, inquit, si cognatorum tuorum amicitiam servare & retinere velis, perdas operam infelix. Haec enim non in avarum ipsum, sed in cognatos culpam transferunt. Quippe superiore sententia is ipse est asinus ad lyram, & indocilis recte utendi cognatis suis: hac, contra, cognati vituperantur, tamquam aselli frenorum impatientes, qui-

ut si quis asellum

In campo doceat parentem currere frenis:

haec enim non in avarum ipsum, sed in cognatos culpam transferunt. Quippe superiore sententia is ipse est asinus ad lyram, & indocilis recte utendi cognatis suis: hac, contra, cognati vituperantur, tamquam aselli frenorum impatientes, qui-

- Quos tibi dat, retinere velis servareque amicos
 90 Infelix operam perdas; ut si quis asellum
 In campo doceat parentem currere frenis?
 Denique sit finis quaerendi: cumque habeas plus,
 Pauperiem metuas minus; & finire laborem
 Incipias, parto quod avebas: ne facias quod
 95 Ummidius, qui tam (non longa est fabula) dives.

V. 94. NEC FACIAS. 95. QUIDAM.

Ut

quibus omnis cura cultusque impensus in irritum cadit. Vides jam, opinor, locum undique obseptum esse; unde pedem aut proferre, aut referre nullo modo possis. Quid ergo? Mihi quidem omnino revocanda videtur lectio, quam uterque Scholiastes memorat, quam & Cruquii duo codices, Pulmanni quattuor, Torrentiique aliquot agnoscunt, & pro varia lectione Leidensis noster,

An si cognatos, — ?
 ut sententia sit hujusmodi? An miraris, quod te non ament cognati; quos tu nulla benignitate conciliare tibi studeas? An potius nihil facis a cognatis amari; & omne, quod ad demerendos eos impendi debet, male locatum & perditum iri putas? quasi si asinum traderes magistro, qui in Campo eum insituat

Insultare solo, & gressus glomerare superbos?
 In quo tamen male tibi consulis: quid enim?

Uni nimirum tibi recte semper eunt res?
 Adveniet fortasse tempus, cum cognatorum ope & benevolentia indigeas. Vel denique, si eorum gratiam non ita magni aestimas; cave saltem, ne avaritia tua & fordibus perniciose familiae odium in te concites: ne fortassis, ut miser ille *Ummidius*, securi vel toxico sublatu digniorem haeredem locupletes.

94. NEC FACIAS QUOD UMMIDIUS QUIDAM] Primo pro *Nec facias*, quod ex prisca editionibus male derivatum est, scribendum *NE facias*, ut omnes ubique codices & aliorum & nostri exhibent summo consensu. Neque aliter citat Charisius p. 202. *NE, quoties pro eo quod est apud Graecos INAMH accipitur, optativa recipit, ut apud Horatium, Ne facias quod Numidius.* Eadem plane habes apud Diomedem p. 388. Sententia autem aperta est, quam & supra illustravimus. Mox in avari divitis nomine valde in codicibus variatum est, *Unidius, Uvidius, Vinidius, Numidius, Umidius, Ummidius.* Placent duo postrema, quorum illud in Reginensi nostro est, hoc in Graeviano. Apud Gruterum occurrit *C. UMMIDIUS*.

C. L. OPTATUS. apud Reinesium UMMIDIUM AVITI. in Marmoribus Felsineis C. UMMIDIUS ACITIUS. Iterum apud Gruterum habes UMMIDIAE CALE. & UMMIDIO HERMETIONI. & p. 432. I. UMMIDIO SECUNDO. & 895, IO. UMMIDIAE MANES. — UMMIDIAE C. F. ET P. UMMIDIO PRIMIGENIO. — P. UMMIDIUS ANOPTES. Varro de Re Rustica, III, 3. Non Philippus, cum ad Ummidium hospitem Casini divertisset, & ei e tuo flumine lupum piscem formosum apposuisse, atque ille gustasset & expuisset, dixit, Per eam, ni piscem putavi esse? Ubi pro Ummidium, quale nomen nusquam alias habetur, reponendum credo Ummidium: & fortasse is ipse est, de quo loquitur Horatius: ut & Philippum illum alibi memorat Epist. I, 7. nam ex dicto Philippi acerbo sane & contumelioso conjicias Ummidium illum pro avaro & fordido habitum fuisse. Illud quod sequitur subtilioris est disquisitionis,

ne facias, quod Ummidius quidam (non longa est fabula) dives; Ut metiretur nummos; ita sordidus, ut se Non unquam servo melius vestiret; ad usque Supremum tempus, ne se penuria victus Opprimeret, metuebat.

ubi animadvertit sodes, ut aliquantum scabrior & paene hiulca sit oratio: *Ne facias, quod Ummidius quidam, dives & sordidus: metuebat semper, ne victus inopia moreretur.* Certe ad sententiam plene & discrete efferendam *QUI* particula requiritur: *Dives & sordidus, qui metuebat; aut, Qui dives & sordidus metuebat.* Unde nata mihi statim conjectura est, quae minima mutatione scabritiem illam leviget, & hiantem dictionem coagmentet:

ne facias, quod Ummidius; QUI TAM (non longa est fabula) dives. Qui eam dives, ait, ut pecuniam modio metiretur; ita sordidus & parcus, ut honestum vestitum sibi gravaretur: metuebat tamen, ne &c. Porro Tam dives; ut, plane ut supra versu 20.

Tam

Ut metiretur nummos, ita fordidus ut se
 Non umquam seruo melius vestiret, ad usque
 Supremum tempus ne se penuria victus
 Opprimeret metuebat: at hunc liberta securi
 100 Divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
 Quid mî igitur suades? ut vivam Maenius aut sic
 Ut Nomentanus? Pergis pugnancia secum

Fron-

Tam facilem dicat, voris ut praebeat aurem.
 Et si alioqui tam vel ita interdum apud Nostrum
 subaudiri non ignorem; ut Serm. 1, 7.

Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors.
 Neque vero ineleganter inter tam & dives paren-
 thesis interjicitur, licet in medio orationis cursu.
 Ovidius Fast. II, 283.

Cur igitur currant, & cur (sic currere mos est)
 Nuda ferunt posita corpora veste, rogas.

Quintilianus Instit. IX, 2. Utilis autem aliquando
 dissimulatio est: ut in eo (nota enim fabula est)
 qui, cum esset contra eum dictum, Jura per patroni
 tui cineres, paratum se esse respondit. Postremo ni-
 hil opus erat quasi de homine ignoto quidam sub-
 jungere, non magis quam mox de Maenio & No-
 mentano. Nam & Ummidium, vel luculentas illas
 divitias, vel etiam ipsam avaritiam, celebrem &
 famosum reddidisse veri admodum simile est.

100. FORTISSIMA TYNDARIDARUM] Jam diu est,
 cum haec verba crucem Grammaticis fixerunt;
 quippe si masculinum est genus Tyndaridarum a
 recto Tyndarides, sententia impeditur; si femini-
 num a Tyndarida, analogia violatur. Quem ta-
 men nodum non solvere, sed secare nuper cona-
 tus est vir & ingenio & eruditione celebris Joan-
 nis Clericus in opusculo Gallico *Bibliothèque Choise*
 Tomo III. p. 256. Sic enim reponit, eodem, ut
 putat, sensu, literis non multum diversis:

at hunc liberta securi

Divisit medium fortissima Tyndaris. Horum
 Quid mî igitur suades? ut vivam Naevius? aut
 sic

Ut Nomentanus?

Quod equidem nollem, viro sagaci & ibidem de
 notulis meis ad Horatium promissis tam bene exi-
 stimanti, sub calamum umquam venisset. Nam
 ut condonetur illud fortissima Tyndaris, quod ta-
 men non una de causa displicet: illa certe quae
 sequuntur, Quid igitur horum mihi suades, nullo
 pacto possunt consistere. Non enim Naevius pro
 avaro, & Nomentanus pro nepote hic proponi-

tur; ut sententia sit, Utrum horum imitari me
 malis: sed uterque prodigus erat & nebulo. Ne-
 que vero, postquam tot verbis avaritiam infec-
 tatus esset, sic se interrogari fingeret Noster;
 Quid igitur? suadesne, ut vivam avarus? id enim
 ineptum plane & absurdum esset. Sed is interro-
 gationis sensus est, Video te nolle, ut Ummidii mo-
 re vivam: suadesne igitur, ut in morem nepotis,
 Naevii aut Nomentani? Cui apta statim redditur
 responsio,

pergis pugnancia secum

Frontibus adversis componere?

Ummidium nempe cum Naevio & Nomentano?
 Male igitur cessit conjectura viro alioquin inge-
 nioso. Imo vero nihil hic sollicitandum esse mo-
 net omni exceptione major Quintiliani auctori-
 tas. Is enim Instit. XI, 4. Est in eo quoque, inquit,
 nonnihil, quod sic singulis verbis bini pedes conti-
 nentur, quod etiam in carminibus est permolle: nec
 solum ubi quinae syllabae neuntur, ut in his, FOR-
 TISSIMA TYNDARIDARUM; sed etiam ubi quaternae,
 cum versus clauditur Apennino, & Armamentis,
 & Oriona. Vides, opinor, adeo expressis signis
 notisque haec citari; ut de lectionis sinceritate
 nulla controversia esse debeat. Quare adhuc inte-
 gra Grammaticorum lis erit, quid de Tyndarida-
 rum causa sit statuendum. Et feminino quidem
 genere pro Tyndaridum accipit illustis Nic. Hein-
 sius ad Ovidii Met. V, 268. quo exemplo & Au-
 sonium ex conjectura corrigit Gripho numeri
 Ternarii,

Et Lyrici vates numero sunt Mnemonidarum,
 hoc est, Mnemonidum: Mnemonides enim Mu-
 sae. Membranae tamen Mnemosynarum ibi prae-
 ferunt. Idem cum Heinso de hoc Horatii loco
 sentit magnus Scaliger ad Manilium; ut Tyndari-
 darum sit haec Tyndarida hujus Tyndaridae;
 quo exemplo a lampade, hebdomade, Latinos in
 casu recto lampada, hebdomada, formavisse nar-
 rat. Equidem non negaverim fieri potuisse, ut,
 priusquam linguae Graecae usus vulgo Romae
 inole-

Frontibus adversis componere? non ego avarum
 Cum veto te fieri, vappam jubeo ac nebulonem.
 105 Est inter Tanain quiddam socerumque Viselli:
 Est modus in rebus; sunt certi denique fines,
 Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
 Illuc, unde abii, redeo. nemon' ut avarus
 Se probet, ac potius laudet diversa sequentis?

Quod-

inoleverit, veteres illi feminina Graeca in *is* vel *as* exeuntia terminatione Latina secundae declinationis efferrent. Illud tamen numquam concesserim, in mediis Athenis institutum Horatium, & illo praesertim saeculo, quod verba Graeco fonte deducta libentissime recepit, tam caese & Opice locutum esse: nisi forte hoc hemistichion ab Ennio vel Accio vel Lucilio prius dictum & ore hominum celebratum in suos usus transfulerit. Id quod, ut pro comperto haberi jam nequit, ita non admodum verisimile est. Nam & illi ipsi, quantum ex eorum reliquiis constat, terminationes Graecas praetulerunt. Lucilius apud Nonium v. Unguentum;

Eumenidum sanctissima Erinnyis:

non *Eumenidarum*: & iterum v. Contendere:

Thestiadae Ledaee atque Ἰζιονίης ἀλόχοιο:

non *Thestiadae*. Sic Ennius *Eumenidibus*, *Levii Alcestis*, *Accius in Thebaide* & *Troadibus* citantur; non *Eumenidis*, *Alcestida*, *Thebaida*, *Troadis*. Ita apud Accium *Tantalidarum*, apud Pacuvium *Pelopidarum* invenies, non a *Tantalida Pelopida* rectis faemininis deducta, sed a *Tantalides*, *Pelopides*.

Quinam Tantalidarum internecioni modus?

Idem adhuc citantur in *Antenoridis*, *Agamemnonidis*, *Phinidis*; ubi filii, non filiae, denotantur. Quare satius est, opinor, plebeiam illam, quam Horatio adfingunt, terminationem missam in praefens facere: atque ita locum exponere (quod & olim tetigit Lambinus) ut *Tyndaridarum* genere quidem masculino utriusque sexus liberos, tam filias quam filios, comprehendat. Liberta igitur illa Ummidii erat altera Clytemnestra, *fortissima omnium liberorum Tyndari*; quo modo & salva erit sententia, neque ulla scabies nitidissimo poetae affricabitur. Synesii Philosophi Epigramma, Antholog. IV, 4.

Οἱ τρεῖς ΤΥΝΔΑΡΙΔΑΙ, Καστορ, ΕΛΕΝΗ, Πελουδάουης.

Tres illi Tyndaridae, Castor, Helena, & Pollux.

Helena ergo, ut vides, erat una & quidem pulcherrima *Tyndaridarum*. Quin & alias Masculinum genus sub se alterum concludit. Digest. II, 10, 38. *Lucius & Titia* fratres. & 14, 35. *Tres fratres Titius & Maevius & Seia*. Livius XXXVII, 3. *Legati ab Ptolemaeo & Cleopatra*, regibus *Aegypti*, *venerunt*. Tacitus Annal. XII, 4. *Fratrumque non incestum, sed incusoditum amorem ad infamiam traxit*: hoc est, Silani & Juniae Calviniae. Ubi accuratissimus Gronovius pater & illa Senecae adducit, *Medea* v. 56. & 59.

Ad regum Thalamos numine prospero.

Primo sceptriferis colla Tonantibus.

regum, id est, *Jasonis & Creusae*; *Tonantibus*, id est, *Jovi & Junoni*. Atque haec scripseram; cum in memoriam demum redii, eruditissimum Munckerum in commentario ad Hyginum *Tyndarida* in casu recto multis exemplis adstruere; qualia sunt *Briseida* pro *Briseis*, *Chryseida* & *Tritonida* apud Hyginum; *Nereida* & *Aulida* apud Dictyn Cretensem; *Heroida* apud Fulgentium; *Titanida* apud Martianum Capellam, *Symplegada* apud Isidorum, & alia plura ejus farinae. Quae omnia, sive ipsis auctoribus, ut fieri potest, sive delirantibus librariis imputanda sint, meo quidem judicio nihil ad Horatium faciunt. Absit enim, ut Augusteo aevo & probatissimo quidem scriptori verba tribuamus, quibus post multa saecula, latum grassante barbarie, scriptores aliquot proletarii chartas inquinarunt.

101. UT VIVAM MAENIUS, AUT SIC UT NOMENTANUS] Plerique codices *Naevius* habent; Editiones veteres *Mevius*; ut & Galeanus noster, & a prima manu codex Regiae Societatis. Unde recte videntur reposuisse *Maenius*, qui ex Epistola I, 15. notus est luxuriae. Porro & Reg. Soc. liber,

ut vivam Mevius, AN sic

Ut Nomentanus?

Nimirum hunc pro nebulone, *Mevium* pro avaro & fordido cepit librarius: quam sententiam

Aaa

su-

- 110 Quodque aliena capella gerat distentius uber,
 Tabeſcat? neque ſe majori pauperiorum
 Turbae comparet? hunc atque hunc ſuperare labore?
 Sic feſtinanti ſemper locupletior obſtat:
 Ut cum carceribus miſſos rapit ungula curruſ;
 115 Inſtat equis auriga ſuos vincentibus, illum
 Praeteritum temnens extremos inter euntem.
 Inde fit, ut raro, qui ſe vixiſſe beatum
 Dicat, & exacto contentus tempore, vita
 Cedat uti conviva ſatur, reperire queamus.
 120 Jam ſatis eſt: ne me Crispini ſerinia lippum
 Conpilafſe putes, verbum non amplius addam.

E C L O G A II.

AMBUBAIARUM collegia, pharmacopolae,
 Mendici, mimae, balatrones; hoc genus omne
 Maeflum ac follicitum eſt cantoris morte Tigelli:
 Quippe benignus erat. contra hic, ne prodigus eſſe

V. 120. Vulg. LIPPI.

Dica-

ſupra reſutavimus. Melius itaque cum ceteris leges, ut vivam Naevius, AUT ſic; aut quod adhuc minus ambigui habet, ut vivam Naevius, ac ſic, cum Leidenti codice, & Collegii Trinitatis. Aut & ac ab exſcriptoribus confundi ſolere paſſim animadverti.

120. CRISPINI SCRINIA LIPPI] Ipſe quidem Horatius lippus erat, ut ipſe de ſe conſitetur non ſemel. Serm. I, 5. v. 30.

Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
 Illinere.

& ibidem v. 49.

dormitum ego Virgiliuſque:

Namque pila lippis inimicum ex ludere crudis.

& Epist. I, 1. v. 29.

Reſtat, ut his ego me ipſo regam ſolerque elementis.

Non poſſis oculo quantum contendere Lynceus;

Non tamen idcirco contemnas lippus inungi.

Impudentis ergo hominis & ſtolidi eſſe videatur,

imo communi plane ſenſu carentis, Crispinum ob lippitudinem deridere, cum ipſe eodem oculorum vitio laboraret. Numquam equidem crediderim adeo tui oblitum & decori inſcientem fuiſſe noſtrum, ut hoc faceret. Neque vero Scholiaſtae veteres vel verbulo indicant lippuiſſe Crispinum: & tamen illi ex commentariis veterum non pauca didicerunt, praefertim circa perſonas, quae hodie aliunde ſcire numquam potuimus: quale illud de Tanai & Viſellii ſocero, verſu 105. illum ſcilicet ſpadonem fuiſſe, hunc hernioſum. Imo inde potius ſanis eum fuiſſe oculis recte colligas: quippe Annotator Cruquianus non oculorum ratione, ſed mentis, quod inſulſus fuerit poëta, lippum hic vocatum memorat: alius vero Gloſſator, cognomen ei Lippo fuiſſe inditum. Quae cum abſurda ſint, & otioſorum hominum commenta; tanto magis tamen offendunt ab oculorum morbo immunem eum fuiſſe: quod ad has

in-

- 5 Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo duramque famem depellere possit.
Hunc si perconteris, avi cur atque parentis
Praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
Omnia conductis coëmens obsonia nummis:
10 Sordidus, atque animi quod parvi nolit haberi,
Respondet. laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappae famam timet ac nebulonis,
Dives agris, dives positus in fenore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exsecat; atque
15 Quanto perditior quisque est, tanto acrius urguet:
Nomina sectatur, modo sumpta veste virili
Sub patribus duris, tironum. Maxime, quis non,
Juppiter, exclamat, simul atque audivit? At in se
Pro quaestu sumtum facit hic. Vix credere possis
20 Quam sibi non sit amicus: ita ut pater ille, Terenti
Fabula quem miserum gnato vixisse fugato
Inducit, non se pejus cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quaerat, Quo res haec pertinet? Illuc:

Dum

ineptias descendere coacti sint, quo rationem hujus epitheti pravam saltem & falsam eruerent. Quid ergo? mihi nulla quidem dubitatio est, quin auctor sic scripserit.

Jam satis est: ne me Crispini scriinia LIPPUM

Compilasse putes, verbum non amplius addam.

Tam enim hoc urbane & facete de se dixerit, quam de Crispino stolidè & inhumane. Hoc scilicet Maecenatem dicturum sibi fingit: *Quorsum haec tam putida? mirum, ni hic lippus Crispini scriinia compilaverit.* Ecquid vero jam videtur? an non sordet prae hac nostra lectio illa vulgata? Ego quoque, utpote in re clara & certa, verbum non amplius addam.

6. FAMEM DEPELLERE POSSIT] Editiones veteres, Venetae duae & Loscheriana, PROPELLERE: atque ita major pars codicum. Utrumque probum videtur. *Propellere* quidem famem aut frigus non memini legisse: at *propulsare*, quod proxime ac-

cedit, non semel occurrit. Cicero de Finibus IV, 25. *Vacemus, an cruciemur dolore; frigus, famem propulsare necne possimus.* Tacitus Annal. XIV, 24. *Carne pecudum propulsare famem adacti.* Praestat tamen retinere DEPELLERE, quod post Aldum omnes fere Editiones secutae sunt; & ita nos in Graeviana, Magdalensensi, Batteliano, & Coll. Trinitatis reperimus. Cicero de Oratore III, 38. *Ut vestis frigoris depellendi causa reperta.* Seneca Epist. IV. *Ut famem sitimque depellas.* Quintilianus Declam. V. *Quid tam publicum, quam ut aliquis famem proximus quisque depellat?* Tacitus Annal. XV, 12. *Ut simul hostem famemque depelleret.* Idem Hist. V, 4. *Effigies animalis, quo monstrante errorem sitimque depulerunt.* Sic denique hunc versum citat Scholiastes Juvenalis ad Sat. XIV, 273.

Frigus quo duramque famem DEPELLERE possit.

Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.

25 Malchinus tunicis demissis ambulat: est qui
Inguen ad obscaenum subductis usque facetus:

Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum.

Nil medium est. sunt qui nolint tetigisse, nisi illas,
Quarum subsuta talos tegat instita veste:

30 Contra alius nullam, nisi olente in fornice stantem;

Quidam notus homo cum exiret fornice; Maeste
Virtute esto, inquit sententia dia Catonis.

Nam simul ac venas inflavit tetra libido,

Huc juvenes aequum est descendere, non alienas

v. 25. Vulg. MALTHINUS. 27. GORGONIUS. 30. OLENTI.

Per-

25. MALTHINUS TUNICIS] Ita Editio Veneta prima: sed altera cum Lofcheriana MALCHINUS. Par quoque in membranis diversitas. Codex Graevianus, *Malthinus*, Leidensis, Torrentianus & Barthianus Advers. XXXVIII, 6. *Maltinus*; Reginensis cum pluribus aliis, *Malchinus*, duo *Malchimus*. Qui *Maltinus* scribunt, deductum volunt a vetere vocabulo *Malta*, quo *mollis* significatur, ut Lucilius XXVII.

Insanum vocant, quem maltam ac feminam dici vident.

Ergo si *Malta* inter cognomina erat (quod non memini me legisse) erit a *Malta Maltinus*, ut ab *Agrippa Agrippinus*. Quibus autem *Malthinus* magis arridet, ii a *μαλθακός mollis* nomen formatum putant: verum haec sententia vix ullam veri speciem habet. Mihi quidem tutius hic videtur, in re adeo incerta plurimorum codicum vestigiis insistere; ut MALCHINUS cognomen sit a *Malcho* derivatum. Gruterus 317, 7. T. AEL. MALCO. LICTORI. 93, 5. SUB. CURA. M. ULPII. MALCHI. unde & 627, 13. P. METTIO. MALCHIONI. 578, 2. T. STATILIUS. MALCHIO. A *Malcho* autem *Malchinus*, ut a *Paullo Paullinus*, a *Ruso Rufinus*, a *Balbo Balbinus*, & alia infinita.

27. GORGONIUS HIRCUM] Ita quidem Editiones veteres, *Gorgonius*, ut & versu mox 35, *Cupennius*. Quorum posterius ex melioribus codicibus, qui *Cupiennius* exhibent, recte reformarunt Interpretes. Ita Cicero in fine Epistolarum ad Atticum, CICERO C. CUPIENNIUS S. Hoc te vehementer, mi Cupienni, etiam atque etiam rogo. Reinesius in Inscript. V, 23. C. CUPIENNIUS

PRIMITIVUS. Prius tamen illud *Gorgonius* in sedibus suis quietum reliquerunt, nihil ex codicibus proferentes. Solus Pulmannus ingenue fatetur, quattuor suos & hic & infra Sat. IV. v. 92. GARGONIUS exhibere: quibus astipulantur ex nostris optimi Graevianus, Reginensis cum Regio & Franekerano. Atque haec melior, me iudice, lectio est. *Gorgonius* enim ἀπὸ τῆς Γοργωνος deductum secundam syllabam corripere debuit, Extat autem apud Gruterum 1031, 8. CAVIAE GORGONIAE: Symmach. Epist. I, 29. Frater meus *Gorgonius*: Ammian. Marc. XV, 2. *Gorgonius*, cui erat *thalami Caesariani cura commissa*. Nisi forte ibi quoque, ut hic, exscriptores erraverint. Nam & alibi saepe ita peccatum est. Cicero in Bruto c. 48. Omnium rularum acutissimum iudico *equestris ordinis C. Gorgonium*. Ita quidem libri typis impressi; sed membranae *Gargonium* habent, teste Grutero. Seneca Suaforia VII. *Gargonius dixit duas res, quibus stultiore ne ipse quidem unquam dixerat*. Ita membranae & editiones: sunt tamen qui ex conjectura *Gorgonius* hic reponere gestiant. Idem Controv. 34. *Gargius multo stultius, quare Promethei Parrhasium supplicium finxissent: Ego, inquit, ardente Olyntho, non odissem ignium auctorem?* Etiam hic reponere *Gargonius*, nam eundem esse res ipsa clamitat. Idem Controv. 24. *Gorgonius in hac controversia foedo genere cacozeliae usus, dixit, Istud publicum adulterium est sub Miltiadis tropaeis concumbere*. Iterum Controv. 7. *Gorgonius fuit Buteonis auditor, postea Scholae quoque successor, vocis obtusae, sed pugnacissimae, cui Baro Scurra rem venustissimam dixit: Centum rancorum*

- 35 Permolere uxores. Nolim laudari, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
Audire est operae pretium, procedere recte
Qui moechos non vultis, ut omni parte laborent;
Utque illis multo corrupta dolore voluptas,
40 Atque haec rara, cadat dura inter saepe pericla.
Hic se praecipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem caesus: fugiens hic decedit acrem
Praedonum in turbam: dedit hic pro corpore nummos:
Hunc perminxerunt calones; quin etiam illud
45 Accidit, ut cuidam testis caudamque falacem

v. 38. Vulg. MOECHIS.

De-

vocem habes. Hic putavit, varium colorem se excogitasse pro patre. Ego, inquit, dictavi, Duplum dabo, si manus non praecideritis. Librario una syllaba excidit, Non: & scripsit, si praecideritis. Digna res quae voce illa diceretur. Utrobique filet Gruterus: & tamen hic ipse sine dubio est, qui supra Suaforia VII. Gargonius vocatus est. Atque haec loca eo libentius exscripsimus; quia eundem hunc Gargonium esse credimus, quem Horatius hircum olere dicit. Aetas enim & cetera omnia pulchre conveniunt. Similiter & Baro ille Scurra, sive ut codices Gruteri, Baros, idem mihi esse videtur, qui Horatio Barrus vel Barus dicitur, Serm. I, 7. v. 8.

adeo sermonis amari

Sifennas, Barros ut equis praecurreret albis.

Porro Gargonius nomen erat Romanum: Gruterus Inscript. 685, 3. CN. GARCONIO CN. FILIO PAULLINO: atque ei alia affinia, Gargennius, Gargilius, Gargilianus: Grut. 543, 5. Q. GARGENNIUS L. F. SCA. CELER. Martialis III, 96.

Si te prendero, Gargili, tacebis.

& III, 30.

Dic mihi, quid Romae, Gargiliane, facis?

30. OLENTI IN FORNICE STANTEM] Codices quidem, quos vidi, olenti: sed ad morem Horatianum scribendum est, OLENTE. Vide nos ad Carm. I, 25. v. 17. Antiquitas videtur scriptum esse, olentin fornice: inde facilis Librariis ansa data est, ut olenti in reponerent.

33. TETRA LIBIDO] Novi virum ingeniosum, qui ex conjectura reponere voluit,

Nam simul ac venas inflavit tenta libido:

atque ejus emendationis Petronium sponforem dedit; Ut pateretur satisfieri sibi, & cetera quae libido distenta dictabat. Satis quidem apposite: retinemus tamen omnium codicum lectionem, TETRA. Porcius Latro in Catilinam; Adjutore teterrimarum libidinum, socio maximorum periculatorum. & iterum, In exercitatione teterrimarum libidinum. Lactant. Div. Inst. VI. De istis loquor, quorum teterrima libido ne capiri quidem parcat.

38. QUI MOECHIS NON VULTIS] Parodiam hanc esse ex versibus Ennianis monent Scholiastae:

Audire est operae pretium, procedere recte

Qui moechis non vultis.

Ennii autem verba sic citant:

Audire est operae pretium, procedere recte

Qui rem Romanam, Latium auferere vultis.

Unde facile erat divinare, quo propior esset & perfectior imitatio, sic potius scripsisse Nostrum,

procedere recte

Qui MOECHOS non vultis.

Atque ita postea reperi in codice Leidensi, & in Excerptis Bodleianis, & Collegii Trinitatis Codice pro varia lectione, & in Reginensi a manu secunda. Neque aliter legisse Acronem, ex ejus paraphrasi, quantumvis inepta & absurda, licet animadvertere. Operae, ait, pretium est audire moechos, qui non vultis procedere recte ad moertricem. Porro, quod ad sententiam attinet, eodem recidit, sive moechos recte procedere dixeris, sive recte procedere moechis. Terentius Adelp. Act. & Scen. ult.

Syrè, processisti hodie pulchre:

quod perinde est, ac pulchre tibi hodie processit.

Aaa 3

46. DE.

Demeterent ferro. jure omnes. Galba negabat.
 Tutior at quanto merx est in classe secunda!
 Libertinarum dico: Sallustius in qua
 Non minus insanit, quam qui moechatur. at hic si,
 50 Qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste
 Munifico esse licet, vellet bonus atque benignus
 Esse; daret quantum fatis esset, nec sibi damno
 Dedecorique foret. verum hoc se amplectitur uno,
 Hoc amat & laudat: Matronam nullam ego tango.

V. 46. DEMETERET FERRUM. 48. IN QUAS.

46. DEMETERET FERRUM] In vetustis editionibus sic locus hic exhibetur,

quin etiam illud

*Accidit, ut quidam testes caudamque salacem
 Demeteret ferro.*

Quae cum manca & imperfecta oratio sit (deest enim nomen casus dativi) cumque Lambinus in duobus suis *cuidam*, non *quidam*, invenerit; ille partim eos secutus, partim conjecturae suae fisis, sic edi curavit,

*Accidit, ut cuidam testes caudamque salacem
 Demeteret ferrum.*

Quin & Cruquius in uno suo *cuidam* pro varia lectione adscriptum reperit; in altero ultima syllaba *ro* ferro in litura erat; ut a prima manu *ferum* fuisse videatur. Henricus autem Stephanus utrumque, & *cuidam* & *ferrum*, ex veteribus codicibus edidisse se memorat; quem tamen non alios praeter Lambinianos & Cruquianos velle hic suspicor. Mihi vero *demeteret ferrum* (praeterquam quod codices id abnegent) figuratius paulo & elatius videbatur, quam ut Sermonibus hisce per humum repentibus conveniret: quale illud Virgilii, Aen. X, 394.

*Nam tibi, Thymbre, caput Evandrius abstulit
 ensis:*

& praeterea *ferro demeteret* receptam bonis scriptoribus phrasin, non temere mutandam esse censebam. Silius Ital. XVI.

*Tantum acies, hominumque ferox discordia ferro
 Demetit.*

Lactantius V, 9. *Qui virilia sua ferro metant.* Seneca Agam. v. 986.

*Aegisthe, cessas impium ferro caput
 Demetere?*

Ovid. Metam. V, 204.

*Huic Chromis amplexo tremulis altaria palmis
 Demetit ense caput.*

ubi plura vide apud Heinsium in notis. Quamobrem unius literulae vel apicis potius additione sic locum refingebam, cum superioribus connectens:

Hunc perminxerunt calones; quin etiam illud

*Accidit, ut CUIDAM testes caudamque salacem
 DEMETERENT ferro:*

scilicet, *calones demeterent*: quibus enim potius ejusmodi opus mandandum erat? Ita in Milite Plauti Glorioso Scena ultima, Periplectomenes moechum deprensus Carioni & Sceledro servis verberandum & castrandum committit:

*Ducite istum: si non sequitur, rapite sublimem
 foras:*

Vide ut istic tibi sit acutus, Cario, culter probe.

Atque haec olim mihi in mentem veniebant; cum postea animadverti πολυμαθίας Barthium in Adversar. XXXVIII, 6. in eandem plane conjecturam incidisse. Ille itaque hanc palmam sibi habeat, qui prior occupavit.

48. SALLUSTIUS IN QUAS NON MINUS INSANIT] At potius casus Ablativus hic requiri videtur, ut Epod. XL

*Hic tertius Decembris, ex quo desisti
 Inachia furere.*

& Serm. I, 4. v. 49.

meretrice nepos insanus amica.

& v. 27.

Hic nuptiarum insanit amoribus, hic puerorum.

& Carm. I, 17.

Dices laborantes in uno

Penelope vitreamque Circe.

Unde acutissimus Nic. Heinsius in exemplaris sui margine, *Forto*, inquit, *IN QUIS corrigendum* Recte quidem, quod ad dictionem attinet. Nos tamen, ni fallimur, verius propiusque ad receptam lectionem;

Tutior at quanto merx est in classe secunda,

Liber-

55 Ut quondam Marfaeus amator Originis, ille
 Qui patrium mimae donat fundumque laremque,
 Nil fuerit mi, inquit, cum uxoribus unquam alienis.
 Verum est cum mimis, est cum meretricibus: unde
 Fama malum gravius, quam res, trahit. an tibi abunde
 60 Personam satis est, non illud, quicquid ubique
 Officit, evitare? bonam deperdere famam,
 Rem patris oblimare, malum est ubicumque. quid inter-
 Est in matrona, ancilla, peccesne togata?

V. 63. PECCESVE.

Vil-

*Libertinarum dico: Sallustius in qua
 Non minus insanit, quam qui moechatur.*
 hoc est, in qua classe libertinarum. Atque ita postea
 invenimus clare & sine ulla rasura in Codice
 Regio. Poteris tamen vulgatam defendere ex Seneca
 Her. Oet. v. 370.

*Referam quid alias? nempe Thespiades vacant,
 Brevisque in illas arsit Atrides face.*
 Ubi tamen idem Heinsius (referente Gronovio) in
 illis arsit repositum voluit; ut apud Ovidium
 Metam. VII, 21.

quid in hospite regia virgo

Ureris?
 & VIII, 50.

merito deus arsit in illa.

Verum, utcumque de Senecae loco fiat; tot utique
 exemplis freti manuscripti Regii auctoritatem tuto
 sequemur. Quin & Joannes Saresberienfis ita olim
 videtur legisse: nam aperte huc alludit in Polycrat.
 VIII, 3. *Dignus est ergo Thraso, qui intromittatur
 ad Thaidem, excluso Phaedria, qui in ea non minus
 insanit.*

49. AT HIC SI] Optimus noster Graevianus clare,
 ut hic si. Et in Reginensi at quidem hodie extat,
 sed alia manu & post rasuram: unde initio fuisse
 ut non falso licet conjicere. Lege igitur, & distingue:

Tutior at quanto merx est in classe secunda;

Libertinarum dico: Sallustius in qua

*Non minus insanit, quam qui moechatur: UT
 hic si,*

Qua res vellet bonus atque benignus Esse.

Quanto tutior, inquit, merx est: adeo ut si Sallustius
 vellet etc. vulgata quidem ferri potest; sed haec
 verior & elegantior.

63. PECCESVE TOGATA] Sine dubio legendum,
 ut recte olim Lambinus conjecerat,

quid inter —

Est, in matrona, ancilla, peccesne togata?
 atque ita codices nostri, Colbertinus, Battellianus,
 & Collegii Trinitatis. Ordo est, *Quid interest,
 est, in matrona, ancilla, togatane pecces?* sic infra
 v. 76.

tuo vitio, rerumque labores,

Nil referre putas?

Ne encliticum idem hic valet, ac an: & aut alterutrum
 aut utrumque in hac locutione necessarium est. Epist.
 II, 2. v. 166.

Quid refert, vivas numerato nuper, an olim?

Serm. II, 3. v. 157.

Quid refert, morbo, an fertis pereamve rapinis?
 & v. 166.

quid enim differt, balatronc

Dones quicquid habes, an numquam utare paratis?

& II, 7. v. 8.

Quid refert, uri virgis ferroque necari

Auctoratus eas, an turpi clausus in arca?

Carm. II, 3.

Dives ne prisco natus ab Inacho

Nil interest, an pauper.

Tibullus IV, 5.

Annue: quid refert, clamne palamne roget:

Vulgata itaque lectio ne Latina quidem est. Et si
 ve retinere malis, tum legendum, ut codex Reginus
 habet, & pro varia lectione codex Regiae Soc.

quid inter —

Est, an matrona, ancilla, peccesne togata.

Et pecces quidem matrona, sine praepositione; ut
 Carm. I, 33.

Quam turpi Pholoë peccet adultero.

Sed eo pacto ordo vitiosus erit; sic enim dicendum
 erat; *Quid interest, matrona, an ancilla togata
 pecces.* Quare lectio superior sola est sincera.

Villius in Fausta Sullae gener, hoc miser uno
 65 Nomine deceptus, poenas dedit usque superque
 Quam satis est; pugnis caesus, ferroque petitus,
 Exclusus fore, cum Longareus foret intus.
 Huic si, mutonis verbis, mala tanta videnti
 Diceret haec animus: Quid vis tibi? numquid ego a te
 70 Magno prognatum deponco confule cunnum,
 Velatumque stola, mea cum conferbuit ira?
 Quid responderet? Magno patre nata puella est.

At

64. VILLIUS IN FAUSTA SYLLAE GENER] Scholiae ad locum; Villius, inquit, pro Annio ponitur, ut Carm. II, 12. v. 13. Licymnia pro Terentia; eodem numero syllabarum commutationem nominum fecit. Quippe Fausta Syllae filia T. Annio Miloni nupta est. Et quidem Faustam Miloni nuptam fuisse bona fide narrant Scholiae; neque dubitare debuit optimus Torrentius. Asconius in Argumento orat: Milon: Milo, inquit, rheda vehatur cum uxore Fausta filia L. Syllae Dictatoris. Et iterum: Postulaverunt familiam Milonis, item Faustae uxoris ejus, exhibendam. Servius ad Aeneid. VI, 612. Sallustium significat, quem Milo deprehensum sub servi habitu verberavit in adulterio uxoris suae, quae fuerat Fausta Syllae filia. Idem indicat & Cicero Epist. ad Atticum V, 8. Atqui eo ipso, quod fides in hac re Scholiae constat, in altera eis abneganda est, cum Annium tecto nomine Villium hic vocari volunt. Non enim hic de maritorum, sed Moechorum incommodis periculisque Noster agit; ut bene animadvertit Lambinus. Ergo Villius iste, quicumque fuerit, erat adulter Faustae, non conjux. Villius in Fausta Syllae gener, eleganter dictum; ut Tacitus Anal. III, 24. D. Silanus in nepti Augusti adulter. Quamobrem si fictum Villii nomen existimarem, Fulvium potius, notum Faustae adulterum, perstringi hic crederem: de quo Macrobius Saturn. II, 2. Faustus Syllae filius, cum soror ejus eodem tempore duos moechos haberet, Fulvium Fullonis filium & Pompeium Maculam; Miror, inquit, sororem meam habere maculam, cum fullonem habeat. Sed quorsum opus erat, ut moechum falso nomine celaret Noster, cum Faustam suo & vero prodiderit? Hoc plane ineptum est. Quare aut Fulvius hic pro VILLIUS reponi poterit; cum demta litera initiali proxime accedat ad scriptu-

ram receptam: aut fortasse ipsum Villium habemus, Cicer. Epist. Fam. II, 6. Nondum erat auditum te ad Italiam adventare, cum Sextum Villium, Milonis mei familiarem, cum his ad te literis misi. Nota enim moechorum ars, in mariti se familiaritatem insinuare, cum ad uxorem viam affectant.

68. MALA TANTA VIDENTIS] Videnti habent tum veteres editiones, tum scripti codices ad unum omnes; certe quibus ego usus sum. Atque ita sententia postulat, Huic Villio videnti tanta mala, scilicet se pugnis caesum, ferro petitum, & domo exclusum esse, si animus diceret. Equidem miror, unde illud videntis in tot editiones malum pedem intulerit: cum nihil eo insulsius absurdiusve fingi possit.

81. SIT LICET HOC, CERINTHE, TUUM] Locus implicatissimus, quemque frustra aggressi sunt viri eruditi:

Nec magis huic inter niveos viridesque lapillos
 (Sic licet hoc, Cerinthe, tuum) tenerum est femur,
 aut crus

Rectius: atque etiam melius persaepe togatae.
 Ne huic matronae, ait, magis tenerum femur est, aut crus rectius. Rectius quo; omnino deest aliquid, quocum comparatio fiat. Deinde illud vide, Sit licet hoc, Cerinthe, tuum. Quodnam, amabo, illud tuum? hic vero in angustiis se versari probe sentiunt Interpretes. Quidam enim sic explicant, hoc tuum, Cerinthe, niveos lapillos gestare: alii, hoc tuum matronas lapillos gestantes deperire. Quae, ut sine teste & auctore dicuntur (quis enim de Cerintho talia prodidit) ira ex verbis auctoris nullis tormentis elici, nulloque jure subintelligi possunt. Hoc tuum enim ex vi constructionis nusquam alio referri potest, quam ad femur aut crus. Id quod fati ostendit Priscia-

ni

- At quanto meliora monet, pugnantiæque istis
 Dives opis natura suae! tu si modo recte
 75 Dispensare velis, ac non fugienda petendis
 Inmiscere. tuo vitio, rerumne labores,
 Nil referre putas? quare, ne poeniteat te,
 Define matronas sectarier: unde laboris
 Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructus.
 80 Nec magis huic, inter niveos viridisque lapillos
 Sit licet, ô Cerinthe, tuo tenerum est femur, aut crus

v. 81. Vulg. Sit licet hoc, Cerinthe, tuum.

Re-

ni locus p. 701. *Hoc femur femoris: Horatius: Femur, o Cherinte, tuum: five ut in Codd. MSS. extat, Femur Cerinthe tuum.* Quae constructio cum ineptam aut nullam potius sententiam efficiat; ideo ad coacta illa, & conscii quidem absurditatis, confugerunt interpretes. Nos locum ipsum prius emendabimus; deinde rerum singularum rationes reddemus: sic itaque legimus & distinguimus;

*Nec magis huic, inter niveos viridesque lapillos
 Sit licet, O Cerinthe, tuo tenerum est femur,
 aut crus*

Rectius: atque etiam melius persaepe togatae est. ubi ordo est, *Nec huic*, cuicumque stolatae scilicet & diviti, *sit licet inter niveos viridesque lapillos, magis tenerum femur aut crus rectius est tuo, O Cerinthe: imo vero persaepe crus femurve melius est togatae, quam illi stolatae.* Cerinthus, ut recte hic veteres Scholiastae, puer erat ex delicatis, omnium iis temporibus formosissimus; qualis Lyciscus ille Epod. XI. qui quamlibet mulierem mollitie vincere gloriari posset. De hoc Cerintho & ejus eximia specie multa habet Tibullus lib. IV. Ex ipso certe cognomine apparet servum fuisse, etfi postea manumissum. Est enim a Graeco Κέρυνθος; & scribendum est *Cerinthe*; non ut plerique codices & Flacci & Tibulli habent *Cherinte*, vel *Cherinte*. Gruterus 838, 8. M. BLOSSIUS CERINTHUS. 944, 3. T. LARCII CERINTHI. 1129, 7. CERINTHUS. Marmora Felsinea p. 251. C. TERENTII CERINTHI. Eodem tamen, quo librarii, errore Lapidarius dedit apud Grut. 996, 7. T. ANNIO CHERINTO. Sententia itaque jam nunc fati aperta est: Nulius matronae margaritis & smaragdus onustae femur tenerius aut crus rectius est tuo, o formosissime Cerinthe, qui ejusmodi ornamentis cares. Porro, *O Cerinthe*, non hoc, praeferunt duo

Cruqui & totidem Bersmanni codices, optimusque noster Reginensis. Facile autem O in hoc a Librariis mutatum est, quia sequens vocabulum a litera C inciperet. Sic Ovid. Trist. III, 3. v. 27.

liquet, o carissima, nobis

Tempus agi sine me non nisi triste tibi.

plurimi codd. *hoc carissima*: & ita alibi passim. Tuo autem habent, non *tuum* Turnebi & Lambini aliquot cum Colbertino nostro. Cave vero credas illud *tuum* Prisciani auctoritate firmari; cum citet ex Horatio, *Femur, Cerinthe, tuum*. Non enim, quod ipse vides, eo ordine & modo, quo apud auctorem extant, verba laudavit; sed suis usibus variando accommodavit: idque jure suo; quippe & nos, qui *tuo* legimus, *Cerinthi femur* intelligimus. Denique post *togatae est* exhibetur in Blandiniis Cruquianis. Ceterum Codex Coll. Trinitatis paullo ornatius verba collocat,

Nec magis huic NIVEOS INTER viridesque lapillos.

Imitatus vero est elegantissimus Boëtius Consol. Philos. III, 10.

Aut Indus calido propinquus orbi

Candidis miscens virides lapillos.
& III, 4.

Quamvis se Tyrio superbus ostro

Comeret, & niveis lapillis.

Seneca Hippol. 392.

nec niveus lapis

Deducat aures, Indici donum maris.

Postremo non aliter, quam nos, legisse veteres Scholiastas constabit ex ipsorum enarratione, quae sic habet: *Nec femur aut crus magis tenerum est huic matronae, licet sit inter niveos & virides lapillos, quam tuum, o Cerinthe: cum tenerius femur*

Bbb

atque

Rectius: atque etiam melius persaepe togatae est.
 Adde huc, quod mercem sine fucis gestat; aperte
 Quod venale habet, ostendit; neque si quid honesti est,
 85 Jactat habetque palam, quaerit quo turpia celet.
 Regibus his mos est, ubi equos mercantur; opertos

v. 82. Vulg. Deest EST. 84. NEC.

In-

atque etiam melius crux persaepe sit togatae. Nihil verius. Certe quam tuum, o Cerinthe, liquidissima est paraphrasis nostrae lectionis,

Sit licet, O Cerinthe, tuo.

86. UBI EQUOS MERCANTUR, OPERTOS INSPICIUNT] Editio princeps Veneta *opertos*: sed altera cum Lofcheriana *apertos*. Prius tamen in recentioribus magis obtinuit; utpote & a Scholiastis agnitum, & in plerisque melioris notae codicibus inventum, ut in nostris, Leidensi, Graeviano, Reginensi aliisque. In margine Graeviano a manu veteri sic annotatum est: *Divites prudentia callentes, cum equos emunt, opertos considerant; ne specie & magnitudine illorum decipiantur: ac per hoc potius unguam pedis considerant, utrumnam mollis habeatur.* Rectissime; & his gemina fere habes apud Acronem & Porphyronem. Nempe hoc modo argumentatur Horatius: Amatores stulte rem suam gerere: quippe amati corporis pulchriora tantum membra considerare; cetera si qua sint deformia praetermittere: in *brachiis*, si forte, candidis & pluma mollioribus, in *crure* recto & teretibus furis, defixos stupere: atque *nasum* interim pravum & nimium, *latus* breve & curvum, *pedem* longum & enormem minime animadvertere. Multo autem rectius sapere principes, cum generosos equos mercari eis opus sit. Cavere enim, ne pulchriorum equi partium admiratione abrepti praviores non videant, aut videntes ignoscant. Quonam autem pacto id sibi eavent? Nempe reliquo equi corpore stragulis tantisper tecto & operto, pedes (quorum praecipue habenda est ratio) diligenter inspiciunt; si *ungula* alta sit & concava, brevi & rotundo & solido cornu: tum demum his probatis, caetera nudant, & contemplantur *caput* breve & argutum, *cervicem* mollem & excellam, *clunes* rotundos & torosos, caeteraque quae in nobili equo pulchritudinem absolvunt. Quid in hac expositione vituperandum sit, equidem nullus video. Magnus tamen Lipsius ad Senecae Epist. LXXX. *apertos* hic apud Flaccum legit; Scilicet, ut ibi Seneca, *equum emturus, solvi jubet stratum; detrahitis vestimenta venalibus, nequa vitia corporis lateant.* & iterum Ep. XLVII. *Stultus est, qui equum*

emturus, non ipsum inspicit, sed stratum ejus ac froenos: quae verba & plura ibidem suo more suffuratus est Macrobius Saturn. I, 11. Apuleius de deo Socratis circa finem, Lipsio etiam laudatus; *Quippe non intelligit, aequo divites spectari solere, ut equos mercamur.* Neque enim in emendis equis phaleras consideramus, & baltei polimina inspicimus, & ornatissimae cervicis divitias contemplantur: — sed istis omnibus exuviis amolitis equum ipsum nudum, & solum corpus ejus & animum contemplantur. Quid ergo? annon ubi equos mercantur reges, *apertos* inspiciunt? Sine dubio id quidem: at nihilo tamen minus lectio altera sola est sincera. Primum enim *opertos* inspiciunt, tantisper dum pedes probantur: tum denique totos nudos & *apertos* considerant. Atque hunc sensum locus ipse & auctoris propositum plane efflagitat. Non enim amatores hic redarguit, quod corporis amati nihil omnino videant (& tamen, si *apertos* legeris, id foret admittendum) sed quod sola corporis optima contemplantur, O crux, o brachia, exclamantes: in vitis interim explorandis Hypsaea caeciores. Quos potius exemplo eorum, qui equos mercantur, facere hortatur. Ut enim illi speciosas equi partes tegunt & operiunt, quo pedibus ejus scrutandis fideliosem dent operam: ita vos, ait, laudata illa *crura* & *brachia* tantisper praetermittite; ut de *nasi* & *lateris* & *pedum* deformitate verius judicare possitis. Quid, quod absurdam plane efficiunt sententiam, qui *apertos* substituunt? *Apertos scilicet inspiciunt equos, ne molities pedum lateat & fallat emptores.* Atqui ea cautela nihil hic juvat. Ut enim stratum detraxeris, & apertum nudumque equum stiteris; non ideo occulta pedum vitia deprehendas. At ea exploranda alia arte opus est. Neque vero quisquam venditor *pedes* equi occulere solet aut potest: ut ad hanc rem supervacuum profus consilium sit de equo *aperiendo*. Denique, ut jam ex Seneca & Apuleio vidimus, *stultus* omnino & bardus sit oportet, qui equum emturus, non nudum & apertum inspicit: *omnes*, quicumque equos mercamur, exuviis amolitis, *corpus ipsum* consideramus. Quorsum itaque solis *regibus* tribuendus erat, qui omnium mos est? Enimvero *apertos* equos in-

Inspiciunt: ne si facies, ut saepe, decora
 Molli fulta pede est; emtorem ducat hiantem,
 Quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua cervix.

90 Hoc illi recte. tu corporis optima Lyncei
 Contemplare oculis; Hypsaea caecior, illa

v. 88. INDUCAT. 90. NE COR. OPT. LYNCEIS. 91. CONTEMPLERE.

Quae

inspiciunt omnes, *opertos* soli reges & principes:
 Quippe his non nisi pulcherrimi equi venales proponuntur,

Quis pulchrae clunes, breve quis caput, ardua cervix:

& proinde id praecipue eis cavendum est, ne facie illa decora capti & deliniti vitioso pedi ignoscant: aliis, qui pro re angusta viliores ignobilioresque mercari solent, non par est periculum. Atque haec quidem eo exactius profecti sumus, cum ob summam Lipsii auctoritatem, tum quod nuperius duo viri insignes Faber & Dacierius pro lectione altera *apertos* acerrime contenderunt. Quorum tamen rationes, si cum his nostris componantur, inanes & pravas reperies. Si operti, inquit, *forent equi, certe pulchrae illae clunes in equis non apparent, quod tamen ab Horatio positum est manifestissime.* Quomodo fodes positum? imo vero contrarium profus. Opertos enim inspiciunt, *NE* pulchrae clunes appareant, & emtorem hiantem ducant. Quid hoc manifestius? At si *equorum clunes apparent, qui tandem pedes ipsi operti erunt?* Iterum, o boni, eadem chorda, & quidem turpius. Clunes enim non *apparent*, sed *occuluntur*: pedes vero *opertos* vel fingere ridiculum est. Cetera taedet ventilare & excutere: ex iis enim, quae jam diximus, sponte sua labascunt & corruunt.

88. EMTOREM INDUCAT HIANTEM] Ita quidem editi & scripti, quos vidimus. Pace tamen eorum, audebimus reponere,

Molli fulta pede est, emtorem DUCAT hiantem: Elegantissimum certe in hac sententia vocabulum. *Inducere* enim est universim persuadere & illicere, sive bene cedat, seu secus: *ducere* vero est male persuadere, & in fraudem & damnum illicere. Persius Sat. V. v. 176.

Jus habet ille sui, palpo quem DUCIT HIANTEM Cretata ambitio?

Quis ambigat, quin frequentissimus Flacci imitator ad hunc ipsum locum respexerit? Noster ipse Serm. II, 2. v. 35.

Ducit te species, video.

species te ducit & fallit, plane ut hic, *facies ducat emtorem.* Epist. II, 1. v. 75.

Injuste totum ducit venitque poema.

hoc est, ducit emtorem & venundatur; ut ibi corrigendum esse suo loco ostendemus. Terentius And. I, 2.

Id voluit, nos sic nec opinantes duci falso gaudio. & IV, 1.

Quid tandem? etiam nunc me ducere istis dictis postulas?

Ceterum facillime in adhaerere potuit *quod ducat ex* ultima litera *m* vocis praecedentis.

90. NE CORPORIS OPTIMA LYNCEIS] At interpretes non usque adeo Lynceis hic usos esse oculis, jam opinor manifestum erit. Videamus totum locum:

Hoc illi recte: ne corporis optima Lynceis,

Contemplare oculis; Hypsaea caecior illa

Quae mala sunt species. O crus, o brachia?

Ubi primo, *Lynceis* quidem *oculis* recte dicitur; ut Boëtio Conf. Philosoph. III, 8. *Quod si, ut Aristoteles ait, Lynceis oculis homines uterentur:* sed loco huic minime convenit. Nam a *Λυγκεύς*, *Λύγκειος Lynceus* formatur, secunda syllaba producta: ut ab *Ἀχιλλεύς*, *Ἀχιλλεῖος Achilleus*, *Θησεύς*, *Θησειος Theseus* &c. & proinde per Crasin in dissyllabon coalescere non potest. Propertius III, 20.

Scandam ego Theseae brachia longa viae.

Ovidius Trist. I, 1.

Solus Achilleo tollere more potest.

Idem Fast. V. v. 709.

Pectora trajectus Lynceō Castor ab ense.

Corrige ergo cum vetustissimo Blandinio apud Cruquium, & Graeviano nostro, *Lyncei*, casu genitivo a *Lynceus*; ut illud Virgilii Aen. I, 41.

Unius ob noxam et furias Ajacis Oilei.

Dein vero & sententiam perpende. *Hoc illi, ait, recte:* reges scilicet equos emturi opertos eos inspiciunt; *ne tu, amator, optima corporis amicae tuae oculis Lyncei contempleris, mala autem oculis Hypsaeae.* Itane vero? an eo consilio reges equos considerant, ne amatores in amicarum forma caecutiant? Tam comes & facetos reges non temere hodie, credo, inveneris. Sed dic, amabo: an tibi credibile est, tam ineptum hoc ab auctore profectum esse? cave, dixeris. Quin ignaros potius librariorum incusare jus & fas est; qui antithe-

- Quae mala sunt, spectas. O crus, ô brachia! verum
 Depugis, nasuta, brevi latere, ac pede longo est.
 Matronae, praeter faciem, nil cernere possis;
 95 Caetera, ni Catia est, demissa veste tegentis.
 Si interdicta petes, vallo circumdata, (nam te
 Hoc facit insanum) multae tibi tum officient res;
 Custodes, lectica, cinifiones, parasitae;
 Ad talos stola demissa, & circumdata palla
 100 Plurima, quae inuideant pure adparere tibi rem.
 Altera nil obstat: Cois tibi pene videre est
 Ut nudam; ne crure malo, ne sit pede turpi:
 Metiri possis oculo latus. an tibi mavis
 Insidias fieri, pretiumque avellier, ante
 105 Quam mercem ostendi? LEPOREM venator ut alta
 In nive sectetur, positum sic tangere nolit:

V. 92. Vulg. SPECTES. IO6. SECTATUR.

Can-

fin a Flacco hic positam interpolatione sua perdid-
 derunt. Sine dubio enim sic ille scripserat,

Hoc illi recte: TU corporis optima LYNCEI

CONTEMPLARE Oculis; *Hypsaea caecior, illa*

Quae mala sunt, SPECTAS,

Et *contemplare* quidem praefertunt, praeter Tor-
 rentianos aliquot, Reginensis noster & alter Col-
 legii Trinitatis: unde ansa porrigitur ad cetera
 corrigenda. *Hoc quidem, ait, illi recte; tu contra*
inepte & stulte facis, qui corporis optima acutissime
cernis, mala vero negligis & praetermittis.

IO6. IN NIVE SECTATUR] At editiones vetu-
 stae, & membranae fere omnes, antiquiores
 praesertim, tam aliorum, quam nostrae, SECTE-
 TUR: Et miror equidem (cum Epigramma Calli-
 machi, unde haec ad verbum sunt traducta, jam
 editum & omnibus expositum sit) veram lectio-
 nem constructionemque adhuc in incerto esse.
 Tu vero sic scribe & distingue.

Leporem venator ut alta

In nive SECTETUR, positum sic tangere nolit,
Cantat: & apponit, Meus est amor huic simili;
nam

Transvolat in medio posita, & fugientia captat.

ubi ordo est, *Cantat, ut venator sectetur leporem.*
 Ita Virgilius Eclog. VI, 31.

Namque canebat, uti magnum per inane coacta
Semina terrarumque animaeque marisque fuissent,
 & vers. 64.

Tum canit, errantem Permessi ad flumina Gallum
Aonas in montes ut duxerit una sororum.

Vel illud *nollet* per se satis ostendit legendum esse
sectetur.

IO6. CURASQUE GRAVES E PECTORE PELLI] Ita
 priscae editiones, & codices nostri Graevianus,
 Reginensis cum aliis, ut Carm. I, 7.

nunc vino pellite curas.

Silius Ital. XIII.

Virius a Poeno nullam docet esse salutem,
Vociferans, pulsus vivendi e pectore curis.

Tamen alliteratio illa, *pectore pelli*, ingratum quid-
 dam sonat. Unde discretissimus Nic. Heinsius e
 conjectura corrigebat, *e-pectore VELLI*: quod in
 Collegii Trinitatis codice clare exhibetur. At
 omnium veterrimus Blandinius, cum codice Re-
 gio & Galei, & Regiae Societatis, & a prima
 manu Magdalenensi, TOLLI habent. Et ex his
 quidem *velli* minus placet. Reliquorum utrum-
 cunque legas, non flocci interest. Dabimus tamen
 Blandinii codicis honori, ut *rolli* reponamus.

III. NONNE CUPIDINIBUS STATUIT NATURA]
 Si vulgatam lectionem ab editionibus primis deri-

- Cantat, & adponit, MEUS est amor huic similis: nam
 Transvolat in medio posita, & fugientia captat.
 Hiscine versiculis speras tibi posse dolores,
 110 Atque aestus, curasque gravis e pectore tolli?
 Nonne, cupidinibus statuat natura modum quem,
 Quid latura, sibi quid sit dolitura negatum,
 Quaerere plus prodest; & inane abscindere foldo?
 Num, tibi cum faucis urit fitis, aurea quaeris
 115 Pocula? num esuriens fastidis omnia praeter
 Pavonem rhombumque? tument tibi cum inguina, num, si
 Ancilla aut verna est praesto puer, impetus in quem
 Continuo fiat, malis tentigine rumpi?
 Non ego: namque parabilem amo venerem, facilemque.
 120 ILLAM, Post paullo, Sed pluris, Si exierit vir,
 Gallis: Hanc, Philodemus ait, sibi, quae neque magno

Stet

V. IIO. PELL. III. STATUIT.

vatum retines; vix erit, ut sententiam expedire possis, adeo implicata & salebrosa est:

Nonne cupidinibus statuit natura modum? quem, Quid latura sibi, quid sit dolitura negatum, Quaerere plus prodest, & inane abscindere foldo.

hoc est, ut quidem enarrant, *Quem modum*, videlicet, *Quid latura sibi, quid negatum dolitura sit, quaerere plus prodest*. Ubi, praeterquam quod hoc modo claudicat oratio, & adscititio illo videlicet tamquam baculo innitens non recte ambulat; illud insuper attendendum est, *modum cupidinum & quod naturae negari potest vel non potest* non unam & eandem rem esse (quod illi arbitrantur) sed alteram ex altera colligi. At quanto rotundius elegantiusque est, quod in melioribus membranis exhibetur; modo recte interpungas?

Nonne cupidinibus STATUAT naturam modum quem, Quid latura, sibi quid sit dolitura negatum, Quaerere plus prodest, & inane abscindere foldo? & statuat quidem praeter Cruquianos omnes Pulmanni sex, Lambini & Bersmanni aliquot, etiam ex nostris Graevianus, Galei, Petrensis, Battelianus clare praefereunt; neque aliter Scholiastae veteres, ut ex enarratione eorum constat: *Nonne satius est quaerere, quem cupidinibus finem natura*

statuerit, quid tolerare possit si denegetur, quid denegatum sustinere non possit? Recte hoc atque ordine: siquidem ea vera constructio est, *Nonne plus prodest quaerere, quem modum natura statuat cupidinibus &c.* Ceterum quaerere, quem statuat modo subiunctivo; ut Serm. II, 3. v. 20.

olim nam quaerere amabam, Quo vaser ille pedes lavisset Sisyphus aere. & Epist. II, 1. 163.

quaerere coepit, Quid Sophocles & Thespis & Aeschylus utile ferrent.

PLI. GALLIS HANC, PHILODEMUS AIT:] Mirari sane licet interpretum aut incuriam aut tarditatem, qui toties haec recuderunt, pravam & ineptam distinctionem non animadvertentes:

Illam, Post paullo, Sed pluris, Si exierit vir, Gallis hanc, Philodemus ait: sibi quae neque magno.

Quis enim non videat, in hac constructione *illam & hanc* eidem orationis membro inepte assignari? Tolle itaque tam foedam maculam, & sic interpunge:

Illam, Post paullo, Sed pluris, Si exierit vir, Gallis: hanc, Philodemus ait, sibi, quae neque magno

Bbb 3

Stet

- Stet pretio; nec cunctetur, cum est iussa venire.
 Candida rectaque sit; munda hactenus, ut neque longa,
 Nec magis alba velit, quam det natura, videri.
 125 Haec, ubi supposuit dextro corpus mihi laevum,
 Ilia & Egeria est: do nomen quodlibet illi.
 Nec vereor, ne, dum futuo, vir rure recurrat;
 Janua frangatur; latret canis; undique magno
 Pulsa domus strepitu resonet: ne pallida lecto
 130 Defiliat mulier; miseram se conscia clamet;

V. 122. VULG. NEQUE. 129. VEPALLIDA.

Cru-

Stet pretio, nec cunctetur, cum est iussa venire.
 hoc est, illam, quae tot moras & condiciones ferat,
 Gallis: hanc sibi, quae &c. Gallos autem hic spado-
 nes & Cybeles sacerdotes accipio; qui tam len-
 tas ambages facile & patienter ferre queant. Si
 Philodemi Epigramma ex angulo aliquo eruere-
 tur, ut ex Anthologia inedita productum est il-
 lud Callimachi; tum certius scire possemus, u-
 trum Γάλλας; vellet an Γαλατας.

129. VEPALLIDA LECTO DESILIAT MULIER.]
Quidam putaverunt, aiunt veteres hic Scholiastae,
 vepallida nunc unam partem orationis esse, ut Ve-
 grandi subere coctum, quod ait Persius Flaccus,
 ut significet valde pallida: sed magis dividendum est,
 ut vac interjectio sit. Atqui quod illis displicuit,
 recentioribus mirifice placuit; adeo ut nunc in
 omnibus fere editionibus vepallida circumferatur.
 At recte an secus, paullisper examinemus. Vepal-
 lida, inquit, est valde pallida. Mirum vero,
 aut neminem alium hoc usum esse vocabulo, si
 in frequente hominum sermone esset; aut, si ad-
 eo insolitum, non Flaccum id tamquam scopu-
 lum effugisse. Sed esto, ut novum verbum finge-
 re voluerit vepallida: multo certe rectius erat, ut
 parum, imo minime pallida, imo rubicunda signi-
 ficaret, quam quod volunt interpretes. Ve enim
 in compositione non minuit solum & negat, sed
 contrarium etiam ponit. Ita vecors & vesanus non
 modo parum cordis aut sani habens, sed & furio-
 sus: vegrandis non parum grandis modo; sed &
 parvus. Ovid. Fast. III, 445.

Nunc vocor ad nomen: vegrandia farra colonae
 Quae male creverunt, vescaque parva vocant.
 Vis ea si verbi est: cur non ego Vejovis aedem
 Aedem non magni suspicer esse Jovis.
 Ausonius Epist. XXII.
 Hic saepe falsus messibus vegrandibus
 Nomen perosus villici.

Varro de Re Rustica II, 2. Vegrandes sunt oves
 & imbecillae. Adde illud Martialis XI, 73, quod
 hic describi non meretur. Ad haec exempla, ut
 jam vides, vepallida esset pallidae contraria, pla-
 ne contra auctoris mentem. Sed ve, inquit,
 in compositione interdum auget. Esto: tamen ir-
 terea ineptum faciunt Horatium, qui nulla ne-
 cessitate adactus & se & lectorem ambigua voce
 elusit. Atqui ne illud quidem extorquebunt, par-
 ticulam ve significationem vocis, cui adjuncta est,
 usquam augere. Quippe in illo Persii loco, tam
 in editis quam scriptis, praegrandi exhibetur, non
 vegrandi. Sat. I, 96.

Arma virum nonne hoc spumosum & cortice pin-
 gui?

Ut ramale vetus, praegrandi subere coctum.

Atque etiam si maxime hic vegrandi legeretur, non
 valde grandem, ut illi volunt, sed minimum su-
 berem notaret. Nimirum si praegrandi scripsit Per-
 sius, jocosae & per ironiam; si vegrandi, serio &
 vere respondit. Hoc enim vult, Virgillii filium
 nihil inflatum & φλοιδες, nihil corticis suberif-
 que habere; sed totum esse de duro & solido ro-
 bore. At ad Festum nos amandant, qui, Vegrande,
 inquit, significare alii aiunt male grande, alii par-
 vum sive minutum. Optimum sane advocatum,
 cui ipsi alio patrono opus est. Nam male grande
 & parvum, non contrarium neque adeo diver-
 sum, sed idem plane significare solent. At No-
 nius diserte ait: Vegrande, valde grande. Lucilius
 libro XXVI.

Non iccirco extollitur, nec vitae vegrandi datur.

Sed quoties fatuus ille turpissime se dat, & auc-
 torum loca prave & sinistre interpretatur? For-
 tasse etiam & hic lapsus est; & vegrandis vita Lu-
 cilio erat vita humilis & misera; ut si talem ver-
 sum anteponas;

Nec

Cruribus haec metuat, doti haec deprensa, egomet mi.
 Discincta tunica fugiendum est, ac pede nudo;
 Ne nummi pereant, aut puga, aut denique fama.
 Deprendi miserum est: Fabio vel iudice vincam.

E C L O G A III.

OMNIBUS hoc vitium est cantoribus, inter amicos
 Ut numquam inducant animum cantare rogati;

Injussi

v. 31. Doti depr.

Nec in adversis rebus sapiens concutitur, neque prosperis:

Non iccirco extollitur, nec vitae vegrandi datur.
 Adde, quod idem Nonius ex meliore, ut videtur, exemplari versum hunc aliter citet, V. Efferre:

Non iccirco extollitur, vel irae, vel gaudii dator.
 Adeo ut & levis alioquin, & incerta sit haec in re Nonii auctoritas. Sed quid A. Gellio facias? qui libro V, 12. & XVI, 5. Particula *VE*, ait, & augendae rei & minuendae valet, sicut aliae particulae plurimae; propter quod accidit, ut quaedam vocabula, quibus particula ista praepositur, ambigua sint & utroque versum dicantur; veluti *Vescum*, *Vehemens*, & *Vegrande*. Haec quidem dici fateor, sed nullo satis idoneo auctore. Quis enim ei concesserit, *vehemens* & acre & remissum significare? *Vescum* quidem exile & fragile notat: hoc agnoscimus. At contrario sensu apud Lucretium poni volunt lib. I, 326. pro edaci:

Nec mare quae impendent, vesco sale saxa peresa.
 Sed quidni & hic quoque communi acceptione sumatur, *vesco sale*, id est, tenui & minutissimis partibus constante, atque ideo penetrabili? Ut verbo dicam, *vs* significationem augere & intendere, non satis compertum est: & utcumque fuerit, in ambiguae vocis *vepallida* usu videndus foret Horatius. Ergo hac lectione missa, videamus, siquid melius ferat altera illa,

V A E pallida lecto

Desliat mulier, miseram se conscia clamet.
 ut Ovidius Amor. III, 6.

Huic ego: vae demens narrabam fluminum amores?

Catullus Epithal. Pelci.

meas audite querelas,

Quas ego vae misera extremis proferre medullis.

Cogor inops.

& Virgil. Eclog. IX.

Mantua vae misera nimium vicina Cremonae.

Sed & huic lectioni obstat, quod in his & similibus locis, *vae demens*, *vae misera* junctim constrauntur; in *vae pallidis* id non potest, (ridiculum enim foret) sed *vae* solum hic & incomitatum incedit. Indagandum igitur aliud quid: & sane codices aliquot, etiam ex nostris, *vel pallida* habent. Unde N. Heinsius in libri sui margine, *Fortis*, ait, *Resonet ve, & pallida*: quod quo pertineat, non equidem intelligo. Ne multis morer; pro *ve* corrigendum opinor *ne*, ut clare exhibent Petrensis noster & Zulichemianus: quod cum superioribus sic conjungendum: *Nec vereor*, inquit, *ne vir rure recurat*,

Janua frangatur, latret canis, undique magno

Pulsa domus strepitu resonet: NE pallida lecto

Desliat mulier, miseram se conscia clamet.

Ne illud in singulis orationis membris subauditur, & in illo venuste repetitur: ut supra V, 102.

ne crure malo, ne sit pede turpi.

& Serm. II, 8, 68.

ne panis adustus,

Ne male conditum jus apponatur.

& Epist. I, 5.

ne turpe toral, ne sordida mappa

Corruget nares; ne non & cantharus & lanx

Ostendat tibi se; ne fidos inter amicos

Sit, qui dicta foras eliminat.

Atque hoc, opinor, contenti, facile illo *vepallida* in posterum carere possumus.

131. DOTI DEPRENSA] Lege cum sagacissimo Nic. Heinsio;

Cruribus haec metuat, doti HAEC deprensa, egomet mi.

hoc est, *cruribus haec* (ancilla) *metuat, doti haec* (matrona.) Necessarium quidem id pronomen est: neque enim *deprensa* per se dominam significare poterit: cum & conscia, & adultera, & adulter ipse *deprensi* fuerint.

7. Us.

Injussi numquam desistant. Sardus habebat
 Ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,
 5 Si peteret per amicitiam patris atque suam, non
 Quicquam proficeret: si conlibuisset, ab ovo
 Usque ad mala iteraret, Io Bacche, modo summa
 Voce, modo hac, resonat quae chordis quattuor ima:
 Nil aequale homini fuit illi: saepe velut qui
 10 Currebat fugiens hostem; persaepe velut qui

V. 7. CITARET.

Juno-

7. USQUE AD MALA CITARET, IO BACCHE] *Io Bacche* videtur fuisse initium Cantici: sic enim olim solebant & cantica & poemata a primis vocabulis designare. Persius Sat. I.

Arma virum, nonne hoc spumofum ex cortice pin-
 gui?

Ovid. Trist. II.

Sumserit Aeneadum genetrix ubi prima; requi-
 ret,

Aeneadum genetrix unde sit alma Venus.

ubi illud Aeneida, hoc Lucretii opus significat. Aristophanes Equitibus p. 219.

Ασαι δ' αὐκ ἦν ἐν ξυμποσίῳ, πλὴν, Δωροῖ συκα-
 πίδιλε,

Καί, Τεκτόνες εὐπαλάμων ὕμων ἄτως ἤδησεν ἰ-
 κείνος.

& Nubibus p. 108.

Εἰτ' αὖ προμαθεῖν αἴσῃ εἰδιδασκεν, τὰ μὲν μὴ ξυ-
 νέχοντας,

Η, Παλλάδα περτέπολιν δεῖνῃν, ἦ, Τηλέπορον τι
 βόαμα.

ubi recte notat Scholiastes illis Cratini, his Lamproclis & Cydidæ cantica ex primis eorum verbis indicari. Ita & Hesiodi opus *H oiai* inscribatur, eo quod multi ibi versus ab *H oiai* inciperent; quorum aliquot reliquiae etiam hodie servantur,

Η οἴη διδύμης ἱερῆς ναῖατα κολωνῆς.

Η οἴη Φθίη χαρίτων ἀπο κάλλος ἔχουσα.

Η οἴη Υρή πυκνὸφρων Μυκιοῖαν.

Ergo ad haec exempla *Io Bacche* notat canticum, quod ab his verbis est inchoatum; & eandem credo ob causam Poëma Archilocho adscriptum *Io Bacchi* vocabatur: Hephaestio p. 55. Οἶόν ἐστι τὸ ἐν τοῖς Αρχιλόχῳ ἀναφερομένοις ΙΟΒΑΚΧΟΙΣ,

Δημητρός ἀγνῆς καὶ κόρης τὴν πανήγυριν σέβαν.

Proclus Chrestomathia p. 342. Εἰς θεῶν ἀκεφέρε-

σθαι ὕμνον — Ἀδωνίδεια, Ἰόβακχον. & 345. Ἡδε-
 το δὲ ὁ Ἰόβακχος ἐν ἱερταῖς καὶ θυσιαῖς Διονύτῳ βε-
 βαπτιζόμενος πολλῶν φρονύματι. Ita & *Bacche Bacchus*
 appellatur Hymnus in Bacchum; quia frequen-
 ter ibi ingeminabatur, Βάκχε, Βάκχε, Βάκχε A-
 ristoph. Equitibus p. 212.

Ἡσθέντα καὶ παιωνίῳ καὶ Βακχέβακχον ἄσαι.

Grammatici tamen narrant, deum ipsum *Bacchi-
 βακχον* & *Ἰόβακχον* vocatum esse. Ceterum apud
 Horatium *Io Bacche* syllabam ultimam producere
 potest, quia in caesuram incidit. Sunt tamen,
 qui metro metuentes *Io Bacchae* reponant; uti sa-
 ne habet Editio prima Veneta, & Pulmanni co-
 dices quattuor, Bersmannique unus: quod con-
 firmare voluit ex Euripidis *Bacchis* v. 83. & 152.
 Ω ἴτε βάκχαι, ὦ ἴτε βάκχαι. Magis tamen ap-
 posite versum ibidem 577. laudare potuissent;

Ἰὼ κλύετ', ἐμᾶς κλύετ' αὐδάς,

Ἰὼ βάκχαι, ἰὼ βάκχαι.

Sed utcumque hoc fuerit; illud jam videndum e-
 rit, quid sibi velit *citaret*:

sibi collibuisse, ab ovo

Usque ad mala citaret, *Io Bacche*, modo summa
 Voce, modo hac, resonat quae chordis quattuor
 ima.

Citaret, aiunt Scholiastae, id est, clamitaret aut
 recitaret. Neque quidquam hic addunt novi inter-
 pretes. Atqui id erat sedulo faciendum; si verbo,
 ut aiunt, aptissimo hic usum esse Nostrum per-
 suasuros sese speraverint. Quippe cum, ut jam
 vidimus, *Io Bacche* sit canticum; apud quemnam
 quaeso auctorem *citare cantilenam* reperiemus?
Citare est vocabulum Juris, & significat *vocare
 quempiam, ut se coram in loco aliquo sistat*. Ita
citare senatum, reos, testes, judices. *Citare* autem
Io Bacche ne Latinum quidem est. Neque enim
citaret; neque vero ipsum *recitaret* ad Horatii
 propositum quidquam faceret. Cantor enim fuit

Ti-

Junonis sacra ferret: alebat saepe ducentos,
 Saepe decem servos: modo reges atque tetrarchas,
 Omnia magna loquens; modo, Sit mihi mensa tripes, &
 Concha salis puri, & toga quae defendere frigus
 15 Quamvis crassa queat. decies centena dedisses
 Huic parco, paucis contento; quinque diebus
 Nil erat in oculis. noctes vigilabat ad ipsum
 Mane; diem totum stertebat. nil fuit umquam

V. II. Vulg. HABEBAT.

Sic

Tigellius, & cantilenam hanc modo *summa* modo *ima* voce cecinit. Sed aliud opinor est *cantare*, aliud *recitare*. Quid multa? jam diu est, cum ex conjectura vere divinabam, sic esse corrigendum:

si collibuisse, ab ovo

Usque ad mala ITERARET, Io Bacche.

Quod ideo interpolatum credidi, quia plerumque Librarii *ter & cer & ler* & similia soliti essent compendiose scribere, consonantem tantum ponentes cum apice superne adscripto. Ergo *usque ad mala itaret* tandem est lectum; apice illo prae vetustate evanido & oculos fugiente. Quod cum adversus metri leges peccaret, laudabilem operam se navasse credidit, qui primus ad verbum fulciendum *citaret* reposuit. Postea, ubi veterrimi codicis Reginensis copia mihi contigit, *citaret* quidem ibi inveni, sed ita ut tres priores literae *cit* alia manu scriptae sint; & ex spatio constet quatuor literas erasas fuisse, quae vix aliae quam *iter* esse potuerunt. Atque id quidem multis ostendi, quorum nemo dubitavit, quin, ut ante visum eum codicem correxeram, a prima manu *iteraret* fuerit scriptum. Quippe hoc vocabulum adeo apte, concinne, & quasi ad amissim sententiae & verbis convenit; ut sine ullius codicis auctoritate merito foret recipiendum. *Ut ab ovo*, inquit, *ad mala iteraret, Io Bacche*: hoc est, *iterum iterumque cantaret*: neque enim per totam caenam protrahi potuit una cantilena, nisi saepe repetita. Noster Carm. II, 19.

lactis & uberes

Cantare rivos, atque truncis

Lapsa cavis iterare mella.

Phaedrus lib. V. fab. 8.

Magnoque risu canticum repesi jubet:

Iteratur illud.

Apuleius Metam. XI. *Sequebatur lectissimae juvenutis Chorus, carmen venustum iterantes.* Sulpi-

cus Severus Epist. II. *Cum inter Benedictionis verba sollemnia familiare illud ori suo Crucis nomen iteraret.* Plautus Casina V. 2.

Operam date, dum mea facta itero: est operae, auribus percipere:

Ita ridicula auditu, iteratu ea sunt, quae ego intus turbavi.

Lucretius IV, 580.

ita colles, collibus ipsis

Verba repulsantes, iterabant dicta referre.

Noster Epist. I, 8.

Sic iterat voces, & verba cadentia tollit.

IO. HABEBAT SAEPE DUCENTOS SAEPE DECEM SERVOS] Vossianus codex, cujus variantes lectiones ferius ad me pervenerunt, pro *Habebat* corrupte habet *Halebar*; unde tamen fortassis emendandum est,

ALEBAT saepe ducentos,

Saepe decem servos.

Alere servos eleganter, ut Graeci ad verbum Βίσκειν εικέτας; Aristoph. Lyfistrata. v. 1205.

Ei δέ τω μή σίτος ὑμῶν ἐστὶ, ΒΟΣΚΕΙ δ' ΟΙ ΚΕΤΑΣ

Καὶ σμικρὰ πολλὰ παιδία.

Quod si quis vestrum pane caret, & servos alit: Multosque parvos liberos.

Terent. Andr. I, 1. v. 30.

Ut animum ad aliquod studium adjungant, aut equos

Alere, aut canes ad venandum, aut ad philosophos.

& Heaut. IV, 3. v. 3.

Illancine mulierem alere cum illa familia.

Plaut. Menaech. I, 1. v. 22.

Nam illic homo homines non alit, verum educat Recreatque.

Ccc

IO. Ixo

Sic impar tibi. nunc aliquis dicat mihi, Quid tu?

20 Nullane habes vitia? Imo alia, & fortasse minora.

Maenius absentem Novium cum carperet: Heus tu, Quidam ait, ignoras te, an ut ignotum dare nobis Verba putas? Egomet mî ignosco, Maenius inquit. Stultus & improbus hic amor est, dignusque notari.

v. 20. Vulg. HAUD fort.

Cum

20. IMO ALIA, HAUD FORTASSE MINORA] Et editiones priscae & exemplaria scripta ad unum omnia longe aliter habent,

Nulla ne habes vitia? imo alia, ET fortasse minora,

Primus, opinor, Aldus Manutius sincerum vas in crustare voluit, & reposuit *Haud minora*; quem deinceps plerique omnes nimium patienter secuti sunt. Quid enim? an credibile est, hoc factum esse Horatium? sua vitia non minora esse illis, quae in Tigellio tam acerbè notaverat? Cur itaque *Clodius accusat moechos*? cur *ἄλλων ἰατρος, αὐτὸς ἔλασσι βρόχον*? Imo vero sibi *mediocria* tantum vitia esse alibi gloriatur, non Tigellianis similia. Serm. I, 4, 130.

ex hoc ego sanus ab illis

Perniciem quaecumque ferunt; mediocribus & quis

Ignoscas vitii teneor.

& 6, 65.

*Atqui si vitii mediocribus, ac mea paucis
Mendosa est natura, alioqui recta; velut si
Egregio inperfos reprehendas corpore naevos:
Si neque avaritiam, neque sordes, aut mala lu-
stra*

*Objiciet vere quisquam mihi; purus & insons,
Ut me collaudem, si & vivo carus amicis.*

Credat jam qui poterit, hunc Tigellio se aut postponere aut comparare. Immo enim modeste respondet, se alia quidem vitia habere (neque enim Maenii exemplo suis se vitii ignoscere, dum alios carpat) & tamen fortasse Tigellianis illis leviora. Summa urbanitas est in τῷ fortasse: quasi non pugnaturus foret, si quis vel aequalia esse diceret. Ceterum & Acron Scholiastes lectionem nostram clare agnoscit; cum sic locum enarrat: *Confiteor me habere vitia, sed leviora: nec sum similis Maenio, qui dicebat se ignoscere peccatis suis.* Ita recte nec sum Fabricius & Cruquius & codex manuscriptus Reg. Soc. exhibent; non ut alii perperam, sed sum.

25. CUM TUA PERVIDEAS OCULIS MALA LIPPUS INUNC[IS] *Praevideas*, quod legendum hic ex

conjectura contendit elegantissimus Rutgerfius, non improbante Nicolao Heinsio ad Ovidii Pont. I, 7. v. 43. clare & sine ulla litura praefert codex Regiae Societatis: cui favet Acron manuscriptus, in quo habetur *providetas*. Ergo in hac lectione quiescendum tandem videtur: ut *praevideas* idem sit ac *praetervideas*, παραβλέπεις, παρορῆς, negligas, praetereas. Quo pertinet locus ille Poëtae veteris, jam ab aliis saepius adductus,

Τί τᾷλλότριον, ἄνθρωπε βλασηνάτα,

Κακὸν ὄξυδορμῆς, τὸ δ' ἴδιον παραβλέπεις;

Illud tamen fatendum est, si *pervideas* nihil amplius significaret quam simplex *videas*; ad filii Horatiani genium propius hoc accessurum esse, quam illud alterum. *Cum lippus inunctis oculis tua mala videas*, hoc est, *non videas*, non magis quam lippi solent: qui loquendi modus Nostro fere peculiaris est. Ita supra Serm. I, 2. v. 91.

tu corporis optima Lyncei

Contemplare oculis; Hypsaea caecior, illa

Quae mala sunt, spectas:

hoc est, *non omnino spectas.* Carm. III, 7.

Frustra: nam scopulis furdior Icaris

Voces audit adhuc integer.

quod perinde est, ac *non audit*. Quomodo enim audit, si scopulis furdior est? Unde duo Pulmanni codices & Bersmanni unus sic locum ibi interpolant,

Voces spernit adhuc integer.

Sed & illi frustra: quippe Euripidis locum fideliter imitatus est ex *Medea* v. 28.

ὡς δὲ ΠΕΤΡΟΣ, ἢ θαλάσσιος

Κλύδων, ΑΚΟΥΕΙ μεθεταμένη φίλων.

Recta igitur & plane Horatiana locutio foret, *Cum tua mala lippus videas*; quo vocabulo uterque Scholiastes in enarratione sua utitur. Sed certum interim & indubitatum est, compositum illud *pervideas* non posse hic consistere. Quippe *pervidere* ubique significat, *acute & perspicue & penitus rem videre*: & proinde inexcusabile proferri & intolerabile hic esset cacozelon. Neque enim quicquam proficit cum *Oxymoro* suo Dacierius: quasi vero magnam rem faceret, qui *Oxymoron* &

- 25 Cum tua praevideas oculis male lippus inunctis;
 Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
 Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius? at tibi contra
 Evenit, inquirent vitia ut tua rursus & illi.
 Iracundior est paullo: minus aptus acutis
- 30 Naribus horum hominum: rideri possit, eo quod

V.25. P R A E V I D E A S O C. M A L A.

Rusti-

& Enallagen & cetera Grammaticorum emplastra quibuscumque ulceribus adhiberet. Equidem potius sic reponerem,

Cum tua tu videas oculis mala lippus inunctis: & pronomen illud dicerem a voce praecedente absorptum esse: posteaque ad verum supplendum pervideas, praevideas, provideas pro vario librarium ingenio conficta esse. Ceterum pro mala Cruquii aliquot codices male; & sic in bonis exemplaribus legi a Mureto didicit Hercules Ciofanus, ad Ovidii Metam. p. 80. Ergo totus locus ad hunc modum constituendus est:

Cum tua PRAEVIDEAS oculis MALE lippus inunctis,

Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum?

ubi tua vitia subaudiendum est ex altero orationis membro in amicorum vitiis. Neque aliter olim legisse videtur Acron Scholiastes: Ordo, ait, Cum tua oculis inunctis lippus videas, id est, cum tua vitia cernas quasi caecus. Ita exemplar scriptum, & editio Veneta 1490: male autem Fabricius edidit, Cum tua mala oculis — pervideas. Eleganter vero male lippus, i. e. admodum & valde lippus, ut alibi male falsus, male parvus, male raucus. Mala autem pro male passim a Librariis poni, doccebit te praestantissimus N. Heinsius ad Ovid. Fast. II, 170.

29. MINUS APTUS ACUTIS NARIBUS HORUM HOMINUM] Quid hic sibi velint minus aptus naribus acutis, non adeo liquidum est. Scholiastae veteres sic explicant: paullo iracundior est, ut non possit deridentium urbanitatem sustinere. Neque ab hoc recedunt interpretes novi. Et profecto interpretationem hanc sententia postulare videtur; verba tamen ipsa aut invita eam recipiunt, aut plane recusant. Nam acutae nares, non fannae & derisionis, sed morbi & mortis jam instantis signum. Lucretius in descriptione pestis, VI, 1191.

item ad supremum denique tempus

Compressae nares, nasi primoris acumen

Tenuae, cavati oculi, cava tempora, frigida pellis.

Cornelius Celsus II, 6. Ad ultima vero jam ventum esse restantur NARES ACUTAE, collapsa

tempora, oculi concavi. Quae ex Hippocrate versa sunt, Prognost. c. 2. ΠΙΣ ΟΕΕΙΑ, ὀφθαλμοὶ καὶ λοι, κρόταφοὶ ζυμπεπτακότες. Ergo fieri potest, ut librarium hic error sit, qui acutis pro aduncis scripserint;

Iracundior est paullo: minus aptus ADUNCIS

Naribus horum hominum:

ut ipse alibi, Serm. I, 6.

Ut plerique solent, naso suspendis adunco

Ignotos.

& Persius, perpetuus nostri imitator Sat. I, 54.

rides, ait, & nimis UNCIS

NARIBUS indulges.

Cui suspicioni faveat, quod codex Collegii Trinitatis in posteriore Flacci loco pro adunco habet acuto. Alioqui acutae nares ingeniosum & sagacem denotare possunt; ut contra obesa naris stolidum & nihil sentientem, Epod. XII. Verum hoc ad auctoris mentem nihil facere videtur. Possunt & iracundum significare; nam ut Aristoteles, in Physiognomonicis c. 6. Οἱ τὴν πῖνα ἄκραν ὀξεῖαν ἔχοντες δυσέργητοι; Quibus nares acutae sunt, ad iram sunt proniores. Quo sensu & illud Aufonii videtur accipiendum, Praefatione ad Gryphum: Neque me fallit fore aliquem, qui hunc jocum acutis naribus & caperata fronte condemnet. Sed & iracundiae notio huic Flacci loco minus apta est: & erit fortasse qui acutis naribus tam apud Flaccum, quam apud Aufonium pro derisoribus & fannionibus poni existimet. Atque hoc quidem in medio relinquo. Ceterum non Virgilium hic describit & χαρακτηρίζει, ut & olim & hodie a multis creditum est, sed seipsum. Primo enim ipse se compellat,

Cum tua praevideas oculis MALE LIPPUS inunctis. Lippus enim fuit Horatius; vide nos ad Serm. I, I. v. 120. Sequitur mox:

Evenit, inquirent vitia ut tua rursus & illi.

id est, tua, o Flacce, vitia: & te absentem his verbis carpant: IRACUNDIOR EST PAULO. Hoc unum ex Horatii vitiis, ut ipse de se Serm. II, 3. v. 323.

Non dico horrendam rabiem.

Ccc 2

&

Rusticius tonso toga defluit, & male laxus
 In pede calceus haeret. at est bonus, ut melior vir
 Non alius quisquam: at tibi amicus: at ingenium ingens
 Inculto latet hoc sub corpore. denique te ipsum
 35 Concute, numqua tibi vitiorum inievertit olim
 Natura, aut etiam consuetudo mala. namque
 Neglectis urenda filix innascitur agris.
 Illuc praevertamur, amatorem quod amicae
 Turpia decipiunt caecum vitia, aut etiam ipsa haec

Dele-

& Epist. I, 20.

Irasci facilem, tamen ut placabilis essem.
 RUSTICIUS TONSO. Hoc etiam ad Horatium per-
 tinet: ut Epist. I, 1.

*Si curatus inaequali tonfore capillos
 Occurri,*

— & prave sectum stomacharis ob unguem.
 T O G A D E F L U I T; & hoc quoque ibidem de se
 fatetur:

*si forte subucula pexae
 Trita subest tunicae, vel si toga diffidet impar.*
 Mox virtutes quasdam addit, ut cum vitiis com-
 pensentur: & haec quoque virtutes ad Horatium
 ipsum referendae sunt. A T E S T B O N U S, ut
 Carm. I, 22.

Integer vitae scelerisque purus.
 & Serm. II, 1. v. 85.

*si quis
 Opprobriis dignum laceraverit, integer ipse.*
 & saepe alibi. A T T I B I A M I C U S. Serm. I, 6.
 v. 70.

*purus & insons,
 Ut me collaudem, si & vivo carus amicis.*
 vide & I, 4. v. 101. A T I N G E N I U M I N G E N S.
 Carm. II, 18.

*At fides & ingent
 Benigna vena est.*
 Sed haec obiter, & praeter morem nostrum; qui
 emendationes scribimus, non commentarium.
 Quis enim esset modus? Doluit tamen locum
 hunc tam prave ab interpretibus acceptum esse,
 & in transitu eos tribus saltem verbis admonendos
 esse censuimus.

34. S U B C O R P O R E] Lambini aliquot codices &
 Pulmanni Torrentique,

*at ingenium ingens
 Inculto latet hoc sub pectore.*
 atque ita quattuor ex nostris. Quod miror equi-

dem Lambinum non improbasse, & Torrentium
 amplius etiam vulgato praetulisse. Nihil enim
 absurdus: & perinde esset ac *ingens ingenium sub
 inculto hoc ingenio*, ut Epist. I, 3.

*non tibi parvum
 Ingenium, non incultum est, nec turpiter hirtutum.*
 Pectus enim ipsum ingenium notat: ut Epist. I, 2.

Non tu corpus eras sine pectore.
 i. e. sine mente, sine ingenio. Ovid. Metam.
 XIII, 290.

*Artis opus tantae rudis & sine pectore miles
 Indueret?*

Recte ergo cum melioribus membranis & priscis
 editionibus *sub inculto corpore*: ut ad rusticiorem
tonsuram, togam defluentem, & laxos calceos refe-
 ratur. Porro saepius haec duo vocabula a Libra-
 riis permutantur; ut apud Virgil. Aen. VII, 349.

Ille inter vestis & levia pectora lapsus:
 Pieriani aliquot codices *corpora* habuerunt.

40. P O L Y P U S A G N A E] Si *Agnae* hic legimus;
 non femineum, ut esse debet, sed virile cogno-
 men erit: ut *Asina, Scrofa, Pica, Panthera, Ovi-
 cula, Capella, Vaccula*, etsi ipsa feminini sint ge-
 neris, virorum tamen sunt cognomen. Quare
 legendum cum duobus Torrentii codicibus,

Delectat, veluti Balbinum polypus HAGNAE.
Hagna sive *Hagne* Graecorum est ΑΓΝΗ, *casta*;
 unde Libertinam fuisse recte colligas. Gruterus,
 957, 8. D I S M A N I B U S V E T T I A E H A G N A E.
 820, 4. U L P I A E H A G N E C O N I U G I. 955, 5.
 T U R R A N I A E H A G N E. 754, 13. N U M I T O R I A
 H A G N E. Reinesius, XVI. 16. C L A U D I A H A G N E.
 XIV, 152. V I D I A E H A G N A E. Marmora Felsinea, p.
 378. H A G N A E C O N S E R V A E M E A E.

47. I L L U M B A L B U T I T S C A U R U M] Locus elegan-
 tissimus; in quo tamen interpretes, dum nimi-
 um ingeniosi esse volunt, nubes & inania nobis
 venditant:

fra-

- 40 Delectant; veluti Balbinum polypus Hagnae.
 Vellem in amicitia sic errarem, & isti
 Errori nomen virtus posuisset honestum.
 At, pater ut gnati, sic nos debemus, amici
 Si quod sit vitium, non fastidire. strabonem
- 45 Adpellat Paetum pater; & Pullum, male parvus
 Si cui filius est, ut abortivus fuit olim
 Sisyphus: hunc Varum, distortis cruribus; illum
 Balbutit Scaurum, pravis fultum male talis.

40. Vulg. AGNAE.

strabonem

Appellat Paetum pater; & Pullum, male parvus
 Si cui filius est, ut abortivus fuit olim
 Sisyphus: hunc Varum, distortis cruribus; illum
 Balbutit Scaurum, pravis fultum male talis.

Paetus, Pullus, Varus, Scaurus cognomina sunt,
 ut recte vidit disertissimus Rutgerius, a formae
 vitii pueris imposta; ita tamen ut ὑποκομισμῶς
 quodam vitia illa extenuentur. Sic qui strabis &
 distortis oculis est, non strabo a parentibus, sed
 Paetus vocatur; quod in cognatis oculorum vitii
 multo levissimum est, & Veneri ipsi assignatur.
 Apposite Ovidius Art. Amat. 659.

Nominibus mollire licet mala; fusca vocetur,

Nigrior Illyrica cui pice sanguis erit.

Si paeta est, Veneri similis; si flava, Minervae:

Sit gracilis, macie quae male viva sua est.

ubi verum tertium ex vetustis codicibus, qui
 Si crassa est v. s. si parva, Minervae, exhibent, sic
 refingit sagacissimus Nic. Heinsius;

Si qua straba est, Veneri similis; si rava, Minervae.

Optime ad sententiam; nisi quod versus paullo
 scabrior sit, quam ut Ovidianus esse videatur.
 Nos levi emendatione sic veram poëtae manum
 praestabimus;

Si straba, sit Veneri similis; si rava, Minervae.

hoc est, si straba est, molliore nomine vocetur Paeta:
 plane ut hic Horatius. Ceterum Pullus cognomen
 notat parvulum, & est nani & pumilionis ὑποκομισμῶς.
 L. Junius Pullus in Fastis occurrit A. U. C. 504. quod observavit Rutgerius;
 cui adde Q. Numitorum Pullum apud Ciceronem De Invent. II, 34. quem alibi Pullum Numitorem
 vocat De Finibus, V, 22. Male itaque D. Heinsius
 Putum hic reponit. Porro idem Rutgerius magno
 apparatu conjecturam suam stabilire conatur, qua
 verum sequentem sic interpolat,

Sisyphus; hunc Varum, distortis cruribus: HIL-
 LUM,

Balbutit; Scaurum, pravis fultum male talis.

ubi sic verba explicat, particula si ex prioribus
 repetita: Pullum vocat pater, si filius est male par-
 vus; Hillum vocat, si balbutit. Et mirifice quidem
 hic sui placuit vir celeberrimus: sed numquam
 vidi doctiorem operam infelicius collocatam. Hil-
 lum, ait, balborum more qui R literam per L
 efferunt, posuit pro Hirrum. Unde vero Hirrus
 est balbutientis pueri cognomen, ut Pullus nani,
 & Paetus strabonis? Imo ait, C. Lucium Hir-
 rum hic tangit, qui balbus fuit, ut ex joco Ci-
 ceronis conjicere licet, Epist. Fam. II, 10. De se,
 quia quod sperabam; de Hillo (balbus enim sum)
 quod non putaram. Lubrica sane & periculosa ra-
 tio, quae unam conjecturam super alia fruit:
 neque enim ulli scripti codices de Hillo habent,
 sed de nihilo. Sed esto: cur idcirco ipsum Hirrum
 balbum fuisse credemus? Tota, inquit, joci ele-
 gantia jacet, nisi hoc statuamus. Mihi alia longe
 sententia est. Ut enim, qui R literam pronuncia-
 re non poterant, Balbi & Blaesi cognominaban-
 tur; ita (ut mihi videtur) ab hirriendo Hirri vo-
 cabantur, qui R nimis crebro & nimis duriter
 efferebant: quales olim fuerint Eretrienteses & La-
 cedaemonii, qui κληροτῆρ, & τῶρ βασιλέαρ, τῶρ
 ῥήτοραρ, & similia pronunciabant, pro sigma iden-
 tidem rho ponentes. Hirrus itaque & Balbus con-
 traria linguae vitia notant: unde Cicero, utpote
 Hirro competitor & inimicus, Balbum se esse
 jocosè dicit, atque adeo pro Hirro Hillum pro-
 nunciat. Sed utcumque hoc fuerit; illud quae-
 sio quam incredibile est, Hirrum illum, jam ut ve-
 rissimè est mortuum, ab Horatio hic fugillari.
 Scripsit enim Epistolam eam Cicero A. U. C. 702.
 Horatio tum puero quindecenni. Quid autem?
 nulline tum balbi in vivis erant Romae, quos

Par-

Parcius hic vivit: frugi dicatur. ineptus
 50 Et jactantior hic paullo est: concinnus amicis
 Postulat ut videatur. at est truculentior atque
 Plus aequo liber: simplex fortisque habeatur.
 Caldior est: acris inter numeretur. opinor,

Haec

honestius nominare poterat, si homo lippus balbum deridere gestiret? Quid quod non Horatii haec verba sunt, sed parentum: quos mollioribus ait nominibus filiorum vitia solari & excusare solitos. Atqui, si filium balbutientem facetus pater Hillum cognominet, non tam Hirrum, quam Filium ipsum deridendum propinet. Valeat itaque conjectura, sententiae auctoris prorsus contraria: neque vero, si cetera omnia recte procederent, constructio ipsa stare posset. *Hillum, balbutit*: i. e. *si balbutit*. Nego vero *si illud* subintelligi hic posse: repeti enim oportuit: nisi ipsum quoque Flaccum data opera balbutire & incondite loqui existimemus. Atque haec quidem contra Rutgerfium paullo accuratius, propter summam viri famam & auctoritatem. Alioqui nodum in scirpo quaerat, qui tam clara & perspicua sollicitare velit,

hunc varum, distortis cruribus; illum

Balbutit Scaurum, pravus sultum male talis. illum enim ad hunc ex opposito refertur, & erudite Scholiaetae, *Suaviter*, aiunt, *dixit Balbutit Scaurum: sic enim blandientes infantibus infingere (lege, infringere) linguam solent, ut quasi eos imitentur.* Quid amplius desideres? Celeberrimus tamen Dacierius, ut balborum vitium urbanus & falsus exprimat, sic emendandum esse pronunciat,

Balbutit scaulum.

ubi miror, cur non itidem VALUM pro VARUM reposuerit; quippe verbum *balbutit* utrique commune est. Sed frustratur se & lectorem vir cetera ingeniosus. Neque enim, si Aristophanes sic Alcibiadem introducit blaese loquentem, in Vespis p. 312.

Ὀλῆς, Θείλος τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει,
 ut in voce *κόλακος* pro *κόρακος* jocum captaret: idcirco & Horatius hoc blaese efferre debuit. ubi nulla similis joci materia est: quid enim significat *Scaulus*? In Aristophane quidem urbanum erat: in nostro putidum foret & insultum. Neque vero *balbus*, & *balbutire* unum idemque sunt ac Graeca illa *τραυλός* & *τραυλίσει*; id quod satis indicat Lucretii locus, IV, 1157. ubi amatores ridet, quod Venerum suarum vitia mollioribus nomini-

bus occulere student,

Balba, loqui non quit, *τραυλίσει*: muta, prudens est.

At *flagrans*, odiosa, loquacula, *λαμπάδιον* fit. *Balbus* itaque gravius vitium Latine notat, quam Graece *τραυλός*. Tamen ut interdum eadem esse fateamur: nihil in recepta lectione movendum erit. Iterum Lucretius, & suavissime quidem, de primo hominum saeculo, V, v. 1021.

Et pueros commendarunt, muliebrique saeculum;
 Vocibus & gestu cum balbe significarent,

Imbecillorum esse aequum misererit omnium.

An & hic blaese reponet Dacierius,

Imbecillorum esse aequum misererit omnium?

Quid, cum Cicero de Divinatione I, 3. Reliqui, ait, omnes praeter Epicurum, balbutientem de natura Deorum, divinationem probaverunt: an & hic quoque leget, *De natula deolum*? Non equidem memini hoc inter Jocos Ciceronis a veteribus relatatum esse.

57. MULTUM DEMISSUS HOMO ILLI] Hic locus quasi scopulus est, Interpretum omnium naufragis infamis. Videamus, si nos salvi eum praetervehi possumus.

At nos virtutes ipsas invertimus, atque

Sincerum cupimus vas incrustare. probus quis

Nobiscum vivit; multum demissus homo: illi

Tardo cognomen pingui damus.

hoc est, ex communi interpretum sententia, Si *probus* quis est, nos per contumeliam *demissum* vocamus; si *tardus* est, *pinguem*. In eo tantum a veteribus Novi discedunt, quod illi inversis verbis enarrant, Si *pinguis* est, *tardum* vocamus: hi contra, si *tardus* est, *pinguem*; quia dubium est scilicet, utrum utro verbum sit contumeliosius. Mirum vero est, nec hos neque illos diligentius attendisse animos ad verba auctoris. *Virtutes*, inquit, *ipsas invertimus*: *Cautum* hominem & prudentem, *fictum* & astutum vocamus; *simplicem*, communi sensu carere dicimus: *probum*, alio nomine traducimus. Vides, opinor, *virtutes* hic poni, *prudentiam*, *simplicitatem*, *probitatem*; quas sub cognatorum vitiorum nominibus deprimi & infuscari solitas auctor indignatur. Jam autem, cum exponunt Interpretes, *si tardus est, pinguem*

voca-

Haec res & jungit, junctos & servat amicos.

- 55 At nos virtutes ipsas invertimus, atque
Sincerum cupimus vas incrustare. probus quis
Nobiscum vivit, multum demissus homo ille:
Tardo ac cognomen pingui damus. hic fugit omnis

57. ILLI. 58. Tardo, cog.

Inf-

vocamus, vel vicissim, *si pinguis est, tardum*: scire velim, utrum ex his nomen pro virtute hic haberi censeant? *tarditatem* ingenii, an *pinguitudinem*? Quid jam haesitant, & mussant? Disputet sane tot viros doctrina & ingenio excellentes tam negligenter hic versatos esse; neque enim ipsos *tardorum pinguiumve* nomen hic sibi quaesivisse fas nobis est dicere. Sine dubio & *tardi* & *pinguis* cognomina contumeliae loco hic posita sunt: ut Terentius Eunuchus V, 8.

Fatuus est, insulsus, tardus, steris noctesque & dies.

ubi Donatus, *Intellectu tardos vocamus, qui stulti sunt. Pingue autem ingenium pro stupido* Noster & Ovidius dixerunt. Quarendae itaque jam sunt, ex mente auctoris, virtutes illae, quas aegre ille fert sub horum vitiorum larva traduci & derideri. Neque vero diu indagandae sunt: sic enim in promptu est vera hujus loci lectio:

probus quis

Nobiscum vivit, multum demissus homo ille;
Tardo ac cognomen pingui damus.

hoc est, si *probus quis* & *demissus nobiscum vivit, tardum ac pinguem* nominamus. Ille autem extat in Blandinio Cruquii omnium vetustissimo: *Ac ex conjectura addidimus, quod facile per Librarios elidi potuit, cum propter orationis hyperbaton, tum ob consonantem C proxime sequentem. Jam vero, quod ad sententiam attinet, probus & demissus propinquas & cognatas virtutes notant, ideoque hic conjunguntur, ut apud Ciceronem de Oratore II. c. 43. Facilitatis, liberalitatis, mansuetudinis, pietatis, grati animi, non appetentis, non avidi, signa proferri perutile est: eaque omnia, quae PROBORUM, DEMISSORUM, non acrium, non pertinacium, non litigiosorum, non acerborum sunt, valde benevolentiam conciliant. Iterum Cicero pro Murena c. 40. Sit apud vos modestiae locus, sit demissis hominibus perfugium, sit auxilium pudori. Ex his facile intelligis, Probum, demissum, mansuetum, modestum, pudentem, virtutes inter se affines significare; ut apud Graecos, ἐπειθήν, πρᾶν, μέτριον, χρησόν. Quid itaque hic faciunt, qui omnia in pejus interpretantur? nempe ejusmodi hominem, quia non acer est, non vehemens*

& fervidus, pro *tardo* & *pingui* traducunt: idque ex more, ut ait Noster alibi, *cognata vocabula rebus imponentes*. Exigua enim sunt virtutum vitiorumque confinia; & omnino paullum interest inter *non acrem* & *tardum*: facile itaque probitatem qui calumniari vult, *tarditatem* appellat; ut vicissim cum laudare studet, *probitatis* nomen & patrocinium *tarditati* praetexit. Plutarchus vita Artoxerxis p. 1852. *Ἡ δὲ τις καὶ ΜΕΛΛΗΕΙΣ ἐν οἷ φῦσι τοῦ βασιλέως, ΕΠΗΙΚΕΙΑ φαινόμενη τοῖς πολλοῖς. Erat autem & Tarditas quaedam in regis indole, quae a multis Probitas putabatur. Quintilianus Instit. VI, 5. Nam est res animi jacentis, & mollis supra modum frontis; fallitque plerumque, quod Probitas vocatur, quae est Imbecillitas. Recte itaque explicavimus auctoris sententiam: Probus enim & demissus, tamquam tardus & pinguis, facile vituperatur; ut homo minime malus, qui idem est ac probus, pro *hebetere* ponitur. Et miror equidem Lambinum, qui in priore editione verum ex parte viderat, postea in curis secundis seque & illud deseruisse. Ceterum illud in constructione ambiguum est; utrumne *vivit multum*, an *multum demissus*, inter se conjungenda sint. Ita Cicero, *Vivam tecum multum, Multum uti aliquo, Multum esse cum aliquo*: contra idem, *Vir multum bonus, & Noster, Multum facilis, multum celer atque fidelis*. Et posterius quidem placet; ut distinguendum sit,*

Nobiscum vivit, multum demissus homo ille.

nobiscum vivit, id est, amicus, sodalis est nobis. Terentius: *Imo sic homo est per paucorum hominum: imo nullorum arbitror, si tecum vivit. Martialis: Nec tecum possum vivere, nec sine te. Porro eleganter, demissus homo ille*: Plinius Paneg. c. 30. *Nilus cunctanter alveo sese & languide extulerat, ingentibus quoque tunc quidem ille fluminibus conferendus. Denique synchysis ista sive hyperbaton Horatio familiare est: ut Serm. I, 6, v. 65.*

Aiqui si vitis mediocribus ac mea paucis
Mendosa est natura.

& VIII. v. 34.

Serpentes atque videres
Infernas errare canes.

60. CUM

- Insidias, nullique malo latus obdit apertum;
 60 Cum genus hoc inter vitae versetur, ubi acris
 Invidia, atque vigent ubi crimina: pro bene sano
 Ac non incauto, fictum astutumque vocamus.
 Simplicior quis & est; (qualem me saepe libenter
 Obtulerim tibi, Maecenas) ut forte legentem
 65 Aut tacitum inpediat quovis sermone molestus:
 Communi sensu plane caret, inquit. eheu
 Quam temere in nosmet legem sancimus iniquam!
 Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est,
 Qui minimis urgetur. amicus dulcis, ut aequum est,

v. 60. VERSETUR. 63. AT est. 65. IMPELLAT.

Cum

60. CUM GENUS HOC INTER VITAE VERSETUR] Ita quidem editiones, & nostri codices. Sed vettimus Cruquii Blandinius, *VERSEMUR*, Quod me quidem iudice, verius altero & elegantius est. Sententia enim haec universim saeculi mores temporumque conditionem tangit. Neque enim vult *cautum* hunc in pejore vitae genere, quam alios versari; neque huic magis, quam aliis, insidias calumniasque vitandas; sed ejusmodi cautelam & prudentiam in omni vitae genere maxime probandam esse. Adde huc, quod proclive fuit librariis pro *versetur*, ob constructionis facilitatem, substituere *versetur*: contra, non item.

63. SIMPLICIOR QUIS AT EST] Primus Lambinus AT reposuit, codices suos, ut ait, secutus. Ego vero & in priscis editionibus & scriptis, quos viderim, omnibus repperi,

Simplicior quis ET est.

Atque idem de suis testantur Cruquius, Pulmanus, & Torrentius. In solo Reginensi *at* habetur pro varia lectione, a manu recenti. Sed nihil causae est, ut membranas veteres hic deferamus. Nam ideo, ut videtur, mutarunt; quia haec omnia per interrogationem efferri voluerunt. Quod non modo non necesse est, sed etiam sententiam aliquanto deteriore facit.

65. UT FORTE LEGENTEM AUT TACITUM IMPELLAT] Haec quidem omnium membranarum lectio est; atque ita editi vetusti. Nullo tamen modo consistere hanc posse, judicavit Lambinus. Quippe *impellere*, cum ad corpus refertur, est ictu quodam urgere, trudere, percellere: cum ad animum, suadere, movere, incitare: quorum utrumvis a loci hujus sensu alienum credi-

dit. Quare idem reposuit APPELLET, ingeniose quidem & docte: in quo ab uno codice scripto se adjutum narrat, utpote qui habuerit *appellat*. De codice autem (non enim nominat) fides penes auctorem esto: ceterum valde favet huic correctioni Acron Scholiastes, cujus verba sunt; *Si quis libere & sine observatione temporis appellaverit amicum suum — si quis est simplex, ut legentem, aut cogitantem molestus interpellet; statim eum carere communi sensu dicimus*. Recte ergo & apposite ad sententiam Lambinus. Vide tamen, siquid & nos afferamus, quod aut melius aut certe non deterius esse videatur. Lego itaque,

ut forte legentem

At tacitum IMPELLAT, quovis sermone molestus.

Enimvero hoc commodi habet nostra conjectura, quod a recepta lectione minimum abscedit: neque vero precario admitti postulat, sed suo jure & magnis auctoribus se tuetur. Charisius lib. V. p. 261. ubi *idiomata accusativi casus* recenset, *IMPEDIO LEGENTEM*, exempli loco profert. Id autem ex hoc Flacci loco desumptum esse videatur,

ut forte LEGENTEM

Aut tacitum IMPELLAT, quovis sermone molestus:

ut quod ibidem adducit, *COMMEIO LECTUM*, ex hac ipsa Ecloga petitum est v. 90.

COMMIXIT LECTUM potus, mensurae catinum &c.

Adde huic Diomedem p. 297. qui similiter *incusativi idiomata* memorans, *IMPEDIO LECTOREM*, ha-

- 70 Cum mea compenset vitiis bona: pluribus hisce
(Si modo plura mihi bona sunt) inclinet, amari
Si volet. hac lege, in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat; ignoscet verrucis illius. aequum est,
75 Peccatis veniam poscentem reddere rursus.
Denique, quatenus excidi penitus vitium irae,
Caetera item nequeunt stultis haerentia; cur non
Ponderibus modulisque suis ratio utitur; ac, res
Ut quaeque est, ita suppliciiis delicta coërcet?
80 Si quis eum servom, patinam qui tollere iustus

V. 74. Vulg. IGNOSCAT.

Se-

habet. *Impedit* vero legentem aut meditantem, qui quovis sermone molestus interpellat & obturbat. Porro quam proclive fuerit Librariis *Impellat* pro *Impediat* substituere; vel inde discas, quod alias vice versa *Impedit* supposuere pro *Impellit*, apud Senecam De constantia Sapientis, c. 9. *Adjice nunc, quod injuriam nemo immota mente accipit, sed ad sensum ejus perturbatur: caret autem perturbatione vir erectus, moderator sui, altae quietis & placidae. Nam si illum tangit injuria; & movet, & impedit. Ubi liquido legendum est, Et movet, & IMPELLIT.* Ceterum penes lectorem fit iudicium, cuiam ex his lectionibus priores partes deferat. Illud tantum moneo; si cui ab exemplaribus scriptis discedere hic religio est, is, si me audiet, *impellat* sic explicabit; ut *simplicior* ille, qui hic describitur, legentem siquem aut meditantem offenderit, manu vel cubito prius feriat & *impellat*, & deinde sic excitatum verbis appellet: qui hodie rusticiorum & agrestiorum hominum mos est. Porro quid sibi hic velit *sensus communis*, non satis viderunt Interpretes: varie enim apud varios accipitur. Vide Ciceronem pro Planco c. 13. & 14. de Oratore I, 3. Juvenalem III, 73. Senecam Epist. 5. & 105; Phaedrum Fab. VIII: Lucretium I, 422. Quintilianum Instit. I, 2: Arnobium IV. p. 160. & 166. Editionis Heraldii: Gellium XII, 12. ubi ἀνομοσυνοί *communis sensu* carentes verti debet. Nisi potius in loco Gellii legendum sit cum Henrico Stephano, ἀνομοσυνοί, *oeconomiae imperiti.* Adi & Marcum Antonium I, 16; & ibi doctissimum Gatakerum, ubi νομοσυνοί enarrat. Certe haec omnia loca, in quibus *sensus communis* occurrit, non sunt uno &

communi sensu explicanda. Iste homo ab Horatio hic denotatur; qui cetera bono sensu praeditus, tempus, locum, personas observare & distinguere nescit. Seneca de Beneficiis I, 12. *Sit in beneficio sensus communis: tempus, locum, personas observet: quia momentis quaedam grata & ingrata sunt.* Cicero de Oratore II, 16. *Quae versantur in consuetudine vitae, in ratione reipublicae, in hac societate civili, in sensu hominum communi, in natura, in moribus, comprehendenda esse oratori puto.* Communi igitur sensu ideo hic carere dicitur, quia legentem aut tacitum, alieno cum maxime tempore, sermone suo obturbat. Quales & illi, quos Sermone proximo v. 76. fugillat;

inanes

Hoc juvat, haud illud quaerentes, num sine sensu; Tempore num faciant alieno.

hoc est, *sine sensu communi, quia tempore alieno.*

74. IGNOSCAT VERRUCIS ILLIUS] Ita editiones credo omnes post Aldum exhibuerunt. At vetustiores Venetae duae cum Loscheriana, IGNOSCET; quod Pulmannus in suis omnibus, Berfmannus in duobus repperit. Ceteri tacent. At quam bona fide, ex meis quoque discere potes; quorum melior majorque pars *ignoscet* clare praeferunt. Atque id altero lenius & urbanus. Civile enim magis est, Futuris quam Imperativis praecipere, idque Horatio sollempne: ut Epist. I, 18. v. 37.

Arcanum neque tu scrutaberis ullius umquam:

Commissumque teget, & vino tortus & ira:

Nec tua laudabis studia, aut aliena reprehendes.

Sic alibi passim. Ut Arte Poët. 385.

Tu nihil invita dices facieve Minerva.

Semesos piscis tepidumque ligurrierit jus,
In cruce suffigat; Labeone insanior inter
Sanos dicatur. quanto hoc furiosius atque
Majus peccatum est? paullum deliquit amicus,

82. Forte, LABIENO.

Quod

82. LABEONE INSANIOR INTER SANOS DICATUR] Porphyrio ad locum: *M. Antistius Labeo, praetorius, juris etiam peritus, memor libertatis, in qua natus erat, multa contumaciter adversus Caesarem dixisse & fecisse dicitur: propter quod nunc Horatius adulans Augusto insanum eum dixit. Quibus gemina habet Acron; & eandem cantilenam iterant interpretes novi. Ego vero, si usquam alias, iudicium hic in iis desidero. Videamus enim verba ipsa:*

*Siquis eum servum, patinam qui tollere iussus
Semefos pisces tepidumque ligurrierit jus,
In cruce suffigat, Labeone insanior inter
Sanos dicatur:*

hoc est, ab omnibus sanis Labeone insanior habeatur. Perperam enim Dacierius accipit, sic verba construens; *Cum insanior sit Labeone, illene inter sanos dicatur, sive numeretur?* Quo quidem nihil infelicius dici potuit. Ergo hoc pro comperto habendum est, *Labeonem* illum, quicumque fuerit, jam tum priusquam haec scriberet Horatius, à sanis hominibus pro insano fuisse habitum. Videant igitur, qui Antistium Labeonem inter veteres Jurisconsultos facile principem a Flacco hic traduci existimant. Quid enim? illene ut virum Senatorem, dignitate, opibus, sapientiae gloria, & gratia apud cives florentissimum, multis denique rebus sese meliorem, tam vecordi contumelia laceraret? Esto enim, ut in gratiam Augusti laedere eum gestiret: quo tamen ore, non sibi solum, sed omnibus sanis insanum eum videri, dicere potuit? Hoc certe convitio, sibi ipse cognomen insani & furiosi merito invenisset. Audiamus enim Tacitum *Annal. III, 75. Consulatum Capitoni Ateio acceleraverat Augustus, ut Labeonem Antistium iisdem artibus (eloquentiae & jurisprudentiae) praecellentem dignatione ejus magistratus anteiret. Namque illa aetas duo pacis decora simul tulit. Sed Labeo incorrupta libertate, & ob id fama celebratior: Capitonis obsequium dominantibus magis probabatur, Illi, quod praeturam intra stetit, commendatio ex injuria: huic, quod consulatum adeptus est, odium ex invidia oriebatur. Idem est, qui toties quasi juris quoddam opaculum, in Digestis laudatur. Pomponius I, 2, 47. Post hunc maxime auctoritatis fuerunt Ateius Capito, & Anti-*

filius Labeo, qui omnes hos audivit: institutus est autem a Trebatio. Ex his Ateius Consul fuit: Labeo noluit, cum offerretur ei ab Augusto consulatus, quo susceptus fieret, honorem suscipere. Sed plurimum studii operam dedit — itaque reliquit quadringenta volumina; ex quibus plurima inter manus versantur — Labeo ingenii qualitate, & fiducia doctrinae, qui & ceteris operis sapientiae operam dederat, plurima innovare instituit. Justinianus Instit. II, 25. de Codicillorum usu & origine differens, Post quae tempora, inquit, cum & Labeo codicillos fecisset; jam nemini dubium erat, quin codicilli jure optimo admitterentur. Quid jam videtur? An qui pacis togaeque decus & suo aevo & apud posteros est habitus, idem tum mente captus vulgo habebatur? Sed gratificatur, aiunt, Flaccus Augusto, cui Labeo propter nimiam libertatem offensus erat. Qui malum gratificatur? An credibile est, tam foeda & absurda adulatione aut Augustum capi potuisse, aut Flaccum captare ausum esse? Qui autem offensus? Nempe (ut ejus aemulus Ateius Capito apud Gellium XIII, 12.) agitabas hominem libertas quaedam nimia & vecors; tantquam, Divo Augusto jam principe & rempublicam obtinente, ratum tamen pensumque nihil haberet, nisi quod iustum sanctumque esse in Romanis antiquitatibus legisset. Ita obiter corrigendum; illud ex codice Regio Lutetiae omnium optimo; hoc ex conjectura: vulgo edunt usque eo ut, & iustum. Et Libertatis quidem ejus exemplum afferunt Suetonius Augusto c. 54. & Dion I. LIII. Quam tamen negant uterque fraudi aut detrimento ei fuisse apud Augustum; apud cives autem maximo honori fuisse; jam ex Tacito audivimus. Nam & Praetura & proconsulatu provinciae Narbonensis functus est; & ab ipso Augusto inter Triginta nominatus est, quorum arbitratu Senatus legeretur. Enimvero qui tali viro cognomen Insano posuerint, ii ipsi multo magis furere & desipere videantur. Quamobrem, si receptam sequimur lectionem, alius opinor intelligendus erit Labeo, cujus hodie licet ignoti famosa tum fuerit insania. Frequens enim Labeonum cognomen, & in nullis non familiis locum habuit. Fabius Labeo, Atinius Labeo, Aconius Labeo, Segutius Labeo, Cethegus Labeo, Pomponius Labeo, aliique praeter

85 Quod nisi concedas, habere insuavis: acerbus
 Odisti & fugis, ut Rusonem debitor aeris;
 Qui nisi, cum tristes misero venere Calendae,
 Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras

86. DRUSONEM.

Por-

ter Antistium, apud auctores occurrunt. Aut si conjecturae locus hic concedatur, equidem levissima mutatione pro *Labeone Labienum* reposuerim: ut vera forte lectio fuerit,

*In cruce suffigat; LABIENO insanius inter
 Sanos dicatur.*

Quis autem & qualis Labienus iste fuerit, quodque jure insani nomen hic ferre possit, ex Seneca cognosces, Praefat. ad lib. V. Controversiarum: De LABIENO interrogatis? — magnus orator, qui per multa impedimenta eluctatus, ad famam ingenii consentientibus magis hominibus pervenerat, quam volentibus. Summa egestas erat, summa infamia, summum odium. — Libertas tanta, ut libertatis nomen excederet; & quia passim homines ordinesque laniaret, RABIENUS vocaretur. Animus per vitia ingens, & ad similitudinem ingenii sui violentus; & qui Pompeianos spiritus nondum in tanta pace posuisset. In hunc primum excogitata est nova poena. Effectum est enim per inimicos, ut omnes ejus libri incenderentur. Res nova & insueta, supplicia de studiis sumi. — Non tulit hanc Labienus contumeliam, nec superstes esse ingenio suo voluit; sed in monumenta se majorum suorum ferri iussit, atque ita includi. Veritus scilicet, ne ignis, qui nomini suo subiectus erat, corpori negaretur; non finivit tantum se ipse, sed etiam sepelivit. Memini aliquando cum recitaret historiam, magnam partem convolvisse, & dixisse: Haec quae transeo, post mortem meam legentur. Quanta in illis libertas fuit, quam etiam Labienus extimuit? Cassii Severi, hominis Labieno junctissimi, belle dicta res ferebatur. Illo tempore, quo libri Labieni ex SC urebantur: Nunc me, inquit, vivum uri oportet, qui illos edidici. (Haec de Labieno Seneca: ex quibus illud, opinor, constat, nullum potius hominem, quam hunc, Infamiae cognomine hic taxari a Flacco nostro debuisse. Tempus enim convenit: cum Lambienus sub Augusto vixerit & decesserit. Idem vulgo Rabienus ab infamia & rabie vocitatus: idem in summo odio tum apud Cives, tum apud Principem: idem Cassio Severo junctissimus, quem Horatius virulentissimis lambis laceravit, Epod. VI. Huc accedit, quod exemplum hic a Nostro ponitur, non cujusvis mente capti & delirantis, verum hominis prae iracundia & rabie insanientis;

Si quis eum servum — In cruce suffigat:

quo nullum aptius pertinet, quam hoc Labieni, qui eo ipso furoris genere Rabieni nomen est consecutus. Qualis & ille Domitius erat, cui, ut narrat Gellius XVIII, 7. cognomentum INSANO factum est, quoniam erat natura intractabilior & morosior. Haec quidem omnia me facile inducunt, ut de hoc, & non alio, locutum esse Flaccum existimem: saltem absit, ut Antistius ille Labeo, flos delibatus populi, suadaeque medulla, ab homine quoquam, qui ipse sanus sit, pro infano habeatur.

86. FUGIS, UT DRUSONEM DEBITOR AERIS] Ita post Aldum plerique ediderunt; cum prima Veneta Rusonem, altera Rissonem, Lofcheriana Ruffonem exhibeat. Lege vero RUSONEM, quod membranae fere omnes tam nostrae, quam aliorum, agnoscunt. Atque ita Acron & MStus, & Venetiis olim editus. Ruso fatis frequens apud Romanos cognomen. Gruterus 64, 9. P. CALYPTIO RUSONE COS. 302, I. M. OCCIUS RUSO. 464, 9. RUSP. ASTROPHILI RUSON. Martialis V, 28.

*Pietate fratres Curtios licet vincas,
 Probitate Macros, comitate Rusones.*

Cn. Octavius Ruso, apud Sallustium in Jugurth. c. 104. Abudius Ruso, Tacitus Annal. VI, 30. Cremutius Ruso, Plin. Epist. VI, 23. vide & IX, 19. In tribus quidem nostris Magdalensensi, Petrensi, & Batteliano Drusonem clare habetur: sed nusquam alibi illud verbum legisse meminimus. Ceterum in hujus loci interpunctione non leviter ab interpretibus peccatum est:

paullum deliquit amicus,

*Quod nisi concedas, habere insuavis: acerbus
 Odisti, & fugis, ut Rusonem debitor aeris.*

Sic, inquam, distinguendum: Habere insuavis, nisi concesseris: at tu acerbus odisti. At vulgo *av-ditae* conjungunt, habere insuavis, acerbus: quod quanto vilius deteriusque sit nostro, nihil opus est dicere. Non concedere & condonare, insuavis est; at odisse & fugere, acerbis. Porro & illud vide, annon & veteri scribendi ratione error irrepsit, quod pro quoi:

paullum deliquit amicus,

Quoi nisi concedas, habere insuavis.

Ddd 2

id

- Porrecto jugulo historias, captivus ut, audit.
 90 Conminxit lectum potus, mensave catillum
 Evandri manibus tritum dejecit: ob hanc rem,
 Aut positum ante mea quia pullum in parte catini
 Sustulit esuriens, minus hoc jucundus amicus
 Sit mihi? quid faciam, si furtum fecerit, aut si
 95 Prodiderit conmissa fide, sponsumve negarit?
 Quis paria esse fere placuit peccata, laborant,
 Cum ventum ad verum est: sensus moresque repugnant,
 Atque ipsa utilitas, justi prope mater & aequi.
 Cum proreperunt primis animalia terris,
 100 Mutum & turpe pecus, glandem atque cubilia propter
 Unguibus & pugnibus, dein fustibus, atque ita porro
 Pugnabant armis, quae post fabricaverat usus:
 Donec verba, quibus voces sensusque notarent,

v. 91. Forte, TORTUM.

id est, cui delicto: ut Ecloga proxima. v. 140.]

hoc est mediocribus illis

Ex vitis unum, cui si concedere noles.

& v. 130.

mediocribus, & quis

Ignoscas, vitis teneor.

91. CATILLUM EVANDRI MANIBUS TRITUM] Diffident inter se veteres novique interpretes, de hujus loci explicatione. Hi fere in ea sunt sententia, ut Evander Rex intelligatur, & ideo catillus tum ob vetustatem, tum ob tantum olim possessorum jam pretiosior sit. Favet his imprimis Martialis Epigramma, VIII, 6.

Archetypis vetuli nihil est odiosus Eucti:

ubi Euctus ille gloriatur sua pocula olim fuisse Laomedontis, Lapitharum, Nestoris, Achillis, Didus:

Hi duo longaevae censentur Nestore fundi:

Pollice de Pyllo TRITA columba nitet.

Verum obstat magis, quod Evander ille antiqua erat paupertate, neque nobilium artificum pocula in supellectile habere potuit. Tum autem catillus hic, quia dejectus frangebatur, sine dubio fictilis erat: at incredibile est, ut vas fictile ab Evandri usque aetate ad Horatii tempora servari posset integrum & sincerum. Adde, quod figlina opera non trita sunt usu & in manibus habendo,

No-

fed metalla tantum. Audiendi ergo jam Veteres Scholiastae, qui Evandrum hunc, non Regem, sed platem & caelatorem accipiunt: Qui de personis, inquit, Horatianis scripserunt, aiunt Evandrum hunc caelatorem & platem statuarum; quem Marcum Antoninum ab Athenis Alexandriam transfuisse; inde inter captivos Romam perductum, multa opera mirabilia fecisse. Enimvero haec non sunt temere repudianda: quippe prolata a fidis auctoribus, qui ab aetate Flacci proxime vixerunt. Idem ille videtur, cujus meminit Plinius Hist. XXXVI, 5. Timothei manu Diana Romae est in Palatio, Apollinis delubro: cui signo caput reposuit Aulianus Evander. Et sententia quidem aptissima est; ut catillus hic ob artificis celebre nomen in majore pretio haberetur. Sed interea quid faciemus illo TRITUM? Membranae quidem nostrae sic inter lineas fere enarrant, Tritum, factum vel fabricatum? ut annotator Cruquianus, perfectum, caelatum. Virgil. Georg. II, 444.

Hinc radios trivere rosis, hinc tympana plaustris. Ubi Servius; Trivere: tornavere, composuere de torno. Glossarium Philoxeni: Tritor, τρεπυρις. Plinius Hist. XXVI, 36. Vitrum aliud statu figuratur, aliud torno teritur. Vide Salmasium fufius haec prosequentem ad Solinum & Lampridium. Ergo recte satis procedet illud Evandri manibus tritum, hoc

- Nominaque invenere: dehinc abfistere bello,
 105 Oppida coeperunt munire; & ponere leges,
 Ne quis fur effet, neu latro, neu quis adulter.
 Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
 Caussa: sed ignotis perierunt mortibus illi,
 Quos venerem incertam rapiensis more ferarum
 110 Viribus editior caedebat, ut in grege taurus.
 Jura inventa metu injusti fateare necesse est,
 Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
 Nec natura potest justo secernere iniquum,
 Dividit ut bona diversis, fugienda petendis:
 115 Nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque,
 Qui teneros caulis alieni infregerit horti,
 Et qui nocturnus sacra Divum legerit. adfit
 Regula, peccatis quae poenas inroget aequas:

V. 116. FREGERIT. 117. DIVUM sacra.

Ne

hoc est, tornatum, caelatum, fabricatum. Tamen codex Collegii Trinitatis *SCULPTUM* clare praefert, non *tritum*: sed ille & actatis & notae fequioris est. Et satis apparet, ex glossa quadam hoc irrepisse, quae *tritum* enarraverat *sculptum*. At codex Regius egregie,

mensave catillum

Evandri manibus TORTUM dejecit:

cui voci pro explicatione superne adscribitur, *tornatum*. *Tortum* etiam a manu secunda exhibet codex alter Magdalenenfis. Et *tortum* quidem interpretamur, *rota figuli fabriactum*. Statius Silv. V, 9.

Ollares, rogo, non licebat uvas,

Cumano patinas in orbe tortas.

Aut unam dare synthefin (quid horres?)

Alborum calicum, atque caccaborum?

hoc est, *patinas Cumana rota fictas*: ut Tibullus II, 3.

At tibi laeta irabant Samiae convivium testae,

Fictaque Cumana lubrica terra rota.

Martialis in Xenii, XIII, 25. *VAS COCTANORUM.*

Haec tibi quae torta venerunt condita metae,

Si majora forent coctana, fucus erant:

hoc est, *vase figlino ad metae formam torto & fitto.*

116. ALIENI FREGERIT HORTI] Acutissimus Heinſius ex conjectura, *Forte*, inquit, *legendum*,

Qui teneros flores alieni INFREGERIT horti.

Recte, opinor: quod & ipse ante visum ejus codicem de meo exeogitaram. Syllaba in absorpta est ab ultima vocis praecedentis. Ovidius Metam. X, 19.

Ut si quis violas, riguove papaver in horto,

Liliaque infringat, fulvis haerentia virgis.

Cicero pro Cornelio Balbo c. 6. *Est enim hujus saeculi labes quaedam & macula, virtuti invidere, velle ipsum florem dignitatis infringere.* At *frangere flores* non memini legisse: adde, quod verſus ex hac correctione dulcior & numerosior incedit.

117. DIVUM SACRA LEGERIT] Ita dederunt post Aldum Manutium interpretes omnes,

Et qui nocturnus divum sacra legerit:

neque quisquam de varia lectione monuit, praeter Bersmannum, qui in omnibus suis inverso ordine reperit,

Et qui nocturnus SACRA DIVUM legerit.

Quod & ipse in plus decem inveni; alterum autem ne in uno quidem. Revocetur igitur antiqua lectio; praesertim, cum in prisca etiam editio-

- Ne scutica dignum horribili sectere flagello.
- 120 Nam, ut ferula caedas meritum majora subire
Verbera, non vereor: cum dicas esse pares res
Furta latrociniiis, & magnis parva mineris
Falce recifurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines. si dives, qui sapiens est,
- 125 Et sutor bonus & solus formosus & est rex;
Cur optas quod habes? Non nosti quid pater, inquit,
Chrysiippus dicat. sapiens crepidas sibi numquam
Nec soleas fecit: sutor tamen est sapiens. Qui?
Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
- 130 Optimus est modulator; ut Alfenus vaser, omni
Abjecto instrumento artis clausaque taberna,
Tonsor erat: sapiens operis sic optimus omnis
Est opifex solus, sic rex. Vellunt tibi barbam

v. 128. Vulg. Quo? 132. SUTOR ERAT. 133. EST OP., sic rex solus.

Lasci-

nibus compareat, Venetis binis, & Lofcheriana. Certe nova illa radit vulneratque aures sua asperitate: haec ut lenior molliorque est, ita sine dubio verior. Magdalenensis tamen longius abscedit,

Et qui sacra deum nocturnus legerit:
ut Virgilius in Georgicis, II, 473.

Sacra deum, sanctique patres.
& IV, 521.

Inter sacra deum, nocturnique orgia Bacchi.
Verum hoc ornatus paullo est, & altius assurgit quam pro humilitate Satirae Horatianae. Quare plurimum vetustiorumque auctoritatem hic sequemur.

128. SUTOR TAMEN EST SAPIENS. QUO?] Ita quidem editi: sed lege cum Blandinio Cruquii, & Cod. Collegii Trinitatis:

Nec soleas fecit: sutor tamen est sapiens. QUI?
Qui, id est, quomodo, quo pacto, qua ratione? Terent. Andria V, 4.

Davo ego isthuc dedam jam negoti. Non potest.
Qui? *Quia habet aliud magis ex sese & majus.*
Ita Comici passim, & noster ipse saepius:

Qui sit, Maecenas, ut nemo &c.
Sic & *Qui dum iidem Comici sensu eodem. At Quo numquam valet quo pacto, sed quem ad finem:*

quod ab hoc loco alienum est.

131. CLAUSAQUE TABERNA SUTOR ERAT] Ita editi ad unum omnes, & codices nostri, SUTOR. Sed si sententiae filum sequaris; occurret tibi credo, quod nonnihil displicebit. *Sapiens, inquit, quamvis soleas sibi non facit, est tamen sutor: plane ut Hermogenes, quamvis tacet, est cantor; & Alfenus, etiam cum clauserat tabernam, erat Sutor. Aufer quaeſo illud sutor? Certe exemplum non ex eodem artificii genere, sed ex diverso petendum erat: Sapiens, etiam soleas non facit, est sutor: ut Cleon, etiam cum exercitui imperaret, corarius erat; ut Agathocles, etiam postquam regnaret, figulus. Inconcinnum est utique, si ad idem opificium revertatur oratio: saltem concinnius esse, si per varia discurrat, vel invitatus fatebere. Quid ergo? Placetne ut amplectamur vetustissimis omnium Blandinii lectionem? qui *eratis caracteribus*, id est, opinor, a prima manu, testante Cruquio, sic habuit,*

*ut Alfenus vaser, omni
Abjecto instrumento artis, clausaque taberna
Tonsor erat:*

Cui accedit Acron MStus Regiae Societatis; *Urbane, inquit, satis Alfenum Varum Cremonensem derides, qui abjecta TONSTRINA, quam in municipio*

- Lascivi pueri; quos tu ni fuste coërces,
 135 Urgueris turba circum te stante, miserque
 Rumperis & latras, magnorum maxime regum.
 Ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
 Rex ibis; neque te quisquam stipator, ineptum
 Praeter Crispinum, sectabitur; & mihi dulces
 140 Ignoscent, si quid peccâro stultus, amici:
 Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
 Privatusque magis vivam te rege beatus.

E C L O G A IV.

EUPOLIS, atque Cratinus, Aristophanesque poëtae,
 Atque alii, quorum comoedia prisca virorum est,
 Si quis erat dignus describi, quod malus ac fur,

v. 134. NISI. 140. PECCAVERO. 3. AUT fur.

Quod

nicipio suo exercuerat, Romam venit: magistroque
 usus Sulpitio Jurisconsulto, ad tantum pervenit scientia,
 ut & Consulatum gereret. Editiones habent,
 abjecta sutrina. Quin &, notante eodem Cruquio,
 Alexander ab Alexandro, qui ferme ducentis ab
 hinc annis vixit, Genialium Dierum VI, 23. Al-
 fenum hunc ab adolescentia TONSTRINAM exer-
 cuisse, aliaque narrat, quae non nisi a scripto quodam
 Acronis vel Porphyronis codice haberi potuerunt.
 Certe utrum *sutor* an *tonsor* fuerit Alfenus,
 non aliunde jam datur cognoscere; malim
 tamen Horatii causâ, ut pro *Tonsore* potius habeatur.

133. EST OPIFEX, SIC REX SOLUS] Etiam hic quoque Aldum male secuti sunt posteriorum plerique.
 Quippe editiones Aldo priores, & membranae opinor omnes, hoc ordine verba collocant,

Est opifex solus, sic rex.
 quae terrior & elegantior lectio est.

140. SI QUID PECCAVERO STULTUS] Hoc a priscis editionibus propagatum in omnibus hodie circumfertur. Perperam: neque enim O finale in verbis temere invenies correptum, apud ejus aevi scriptores; & adhuc durius est, ubi sequens vocabulum a duabus mutis consonantibus inchoa-

tur. Melius itaque Leidensis noster, Reginensis; Franekeranus, cum Lambini & Pulmanni nonnullis,

Ignoscent, si quid PECCARO stultus, amici.
 Cicero ad Atticum X, 8. *Ab illis est periculum, si peccaro: ab hoc, si recte fecero.* Porro v. 142. pro *privatusque* codex Leidensis PRIVATIMQUE; & pro varia lectione Reginensis. Mutatum videtur, ut evitetur cacophonon illud *Privatus, beatus*. Verum nihil est opus: nam in pronuntiatione non cadit accentus in medias utriusque syllabas, *privâtus, beâtus*; sed efferendus est versus in hunc modum;

Privatusque magis vivam te rege beatus.
 ubi latet plane & fallit τὸ ὁμοιοτέλεστον: ut etiam in illo Virgilio,

Cornua velatarum obvertimus antennarum.
 3. QUOD MALUS AUT FUR] Illud *Aut* ex editionibus antiquis profluxit: nos in uno tantum codice invenimus, eoque infimae notae. Ceteri summo consensu,

Siquis erat dignus describi, quod malus ac fur.
 Berfmannus quoque in suis idem reperit: nec mihi dubium est, quamvis notare praetermiserint, ceteros quoque interpretes ita in suis offendisse. *Malus* quidem utique non absolute hic ponitur;

Quod moechus foret, aut sicarius, aut alioqui
 5 Famofus; multa cum libertate notabant.
 Hinc omnis pendet Lucilius, hoc fecutus,
 Mutatis tantum pedibus numerisque; facetus,
 Emunctae naris, durus componere verfus:
 Nam fuit hoc vitiofus; in hora faepe ducentos,
 10 Ut magnum, verfus dictabat ftans pede in uno:

Cum

malus, aut fur, aut moechus, aut sicarius; quafi & ii ipfi non fint mali: fed de eodem homine dicitur, malus ac fur, hoc est, vafus, aftutus, malus, ac proinde fur. Terent. Andria IV, 3.

Mysis, nunc opus est tua

Mibi ad hanc rem expromta malitia atque aftutia.

Nofter Serm. I, i. v. 75.

Formidare malos fures, incendia, fervos.

14. CRISPINUS MINIMO ME PROVOCAT] Quid fit *minimo provocare* jam diu in controverfia eft. Scholiaftae veteres: *Senfus ex proverbiali confuetudine ductus. Solemus enim dicere, Minimo digito provocat, cum volumus quem intelligi tantum valere minimo digito, quantum alius totis viribus. Atque his fere aftipulantur recentiores interpretes, & in Adagijs Erasmus. Sed neque ullum exemplum afferunt iftius locutionis, Minimo digito provocare: neque fermonis Latini indoles, aut vita adeo communis pati poterit, ut digito per Ellipfin fubintelligatur. Qualis enim perturbatio & confufio, fi lingua interpres animi tam ambiguos mutiloque fenfus efferret? Vidit hoc, opinor, perfpiciffimus N. Heinfius; & iccirco tanquam loco mendoso medicinam ferre conatus eft, fic ex conjectura reponens,*

Crispinus MIMO me provocat.

ubi *mimo*, ni fallor, voluit, cum rifu & contentu & gefticulatione mimica. Sed & hoc parum fatisfacit; & fine auctore profertur. Aliud porro fuppeditat Acron Fabricii (nam in editionibus piifcis & codice fcripto verba ea defiderantur) *Minimo provocare dicuntur hi, qui in refponfione plus ipfi permittant, quam exigant ab adverfario. Quae corrupta fic refitue, Qui in SPONSIONE plus ipfi PROMITTANT, quam exigant ab adverfario.* Hoc nimirum voluit annotator, Crispinum cum Horatio fponfionem feciffe, Ni plures verfus citius componeret: idque inaequali pignore; ut fuo fi forte talento, Horatii mina. Quo offendere voluit Crispinus victoriam fibi non dubiam

fore, & prope in manibus haberi, fi auferet Nofter fponfionem fufcipere. Et fententia quidem egregia eft: fed nullus video, quibus demum tormentis *minimo provocare*, id quod vult annotator, exprimere & fignificare poffit. Tamen is videtur quafi per tranfennam, veram poetae fententiam vidiffe: certum enim eft, ex ipfa loquendi formula, de fponfione (quod noftrates dicunt a *Wager*) hic agi. *Crispinus minimo me PROVOCAT.* Ita Valerius Maximus, II, 8, 2. *Valerius fponfione Lutatium provocavit, Ni fuo ductu Punica claffis effer oppreffa.* Petronius Tragurii repertus: *Et coepit fubinde dominum fuum fponfione provocare, Ni prafinus proximis Circenfibus primam palmam.* Recte, opinor, haec procedunt: fed quid faciamus illo *minimo*? Deeft fiquidem pecuniae fumma, quam perderet is, qui fponfione vince-retur. Afconius Pedianus in Verriam de Praetura Urbana p. 100. *Sponfione ipfe provocatur ab adverfario, certae pecuniae aut aestimationis, quam amittat, Ni fua fit haereditas de qua contendit.* Cicero ipfe in Verrem de Frumento, c. 58. *P. Scandilius eandem fponfionem de societate fecit: facta eft fponfio Seftertium quinque millibus.* Idem in eundem de Supplicio c. 54. *Cogere eum coepit, Seftertium duobus millibus fponfionem facere cum licitore fuo, Ni furtis quaefum faceret.* Vides, opinor, certam pecuniae summam in fponfionibus exprimi folere. Quid ergo? Leviffima vel plane nulla mutatione (totidem enim funt literarum ductus) novam lectionem ex conjectura afferro; atque adeo ipfe quavis fponfione laceffere aufim, Ni vera & indubia fit:

Crispinus NUMMO me provocat.

Nihil clarius argutiusve dici poteft. Oblique enim Crispinum tangit, quafi egenum & mendicum: qui non majore pignore, quam uno nummo, certare voluerit. Servorum enim & pauperculorum erat, nummo fponfiones facere. Plautus Epidico Aet. V. Sc. 2. Loquuntur Herus Periphones, & Epidicus fervus:

P. Qua

Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles:
 Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem;
 Scribendi recte: nam, ut multum, nil moror. ecce
 Crispinus nummo me provocat: Accipe, si vis,
 15 Accipe jam tabulas: detur nobis locus, hora,
 Custodes: videamus uter plus scribere possit.
 Dî bene fecerunt, inopis me quodque pusilli

v. 14. Vulg. MINIMO. 15. ACCIPIAM tab.

Fin-

P. Qua fiducia ausus primum, quae emta est nudius tertius

Filiam meam dicere esse? E. Libuit: ea fiducia.

P. Am tu? Libuit? E. Aio: vel da pignus, Ni ea sit filia.

P. Quam negat novisse mater? E. Ni ergo matris filia est,

In meum NUMMUM, in tuum Talentum, pignus da.

Ita & supra Crispino egestatem exprobravit, Serm. I, 3. v. 138.

Ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum Rex ibis; neque te quisquam stipator ineptum Praeter Crispinum sectabitur.

Porro minimo & nummo facile a Librariis confundi ostendit locus Suetonii, in Caes. c. 50. Amplissima praedia ex auctionibus hastae minimo addixit: ubi plures codices nummo exhibent, alii minimo. Et Torrentius quidem Casaubonusque posterius sequuntur: ego vero, si a tantis viris dissentire licet, prius praetulerim; ut Noster plane Serm. II, 5. in fine,

Dic ex parte tua, seu fundi, sive domi sit Emtor, gaudentem nummo te addicere.

Valerius Max. V, 2, 10. Ut exequiarum apparatus festertio nummo ipsis addicerentur. Quintilianus Instit. XI, 3. Et cum bona C. Rabirii uno festertio addit, O meum miserum acerbumque praeconium. Ubi pro uno itidem legendum est nummo. Quippe ex Cicerone haec petita sunt, Pro Rabirio Postumo, c. 17. Equis est ex tanto populo, qui bona C. Rabirii Postumi nummo festertio sibi addici velis? — tua, Postume, nummo festertio a me addieuntur? O meum &c. Seneca Epist. XCV. Divitiae, gratia, potentia, festertio nummo aestimanda sunt. Gruterus 308, 9. H. S. N. L. DONATIONIS CAUSA MANCIP. Quae sic extricanda & supplenda sunt, festertio nummo donationis causa mancipio dedit. Vitruvius I, 4. Constituitque moenia, & areas divisit, nummoque festertio singuli municipibus mancipio dedit. Recte

ergo apud Suetonium, nummo addixit: nam quod ex Digestis Torrentius objicit, XIX, 2, 46. & XLI, 2, 10. Conductionem, quae uno nummo fit, nullam esse, quia donationis instar inducit; id levioris momenti est. Certum est enim, temporibus istis emptiones, quae nummo festertio fierent, ratas firmasque fuisse. Ceterum si quis obstinate apud Flaccum retinere velit, minimo me provocat; is saltem non de digiro accipiet, sed de vilissimo pignore, quale festertius nummus est. Ita Digest. II, 15, 3. Debitor, cujus pignus creditor distraxit, cum Maevio, qui se legitimum creditoris haeredem esse jactabat, minimo transegit. Sed aut valde fallor, aut qui vel minimum iudicii habet, veram Horatii manum in conjectura nostra agnoscat.

15. ACCIPE, SI VIS, ACCIPIAM TABULAS] Ita Editio Veneta princeps, cum majore parte codicum; quod interpretes plerique amplexi sunt. At altera cum Lofcheriana, & membranâ etiam non paucis,

accipe, si vis,

ACCIPE JAM tabulas: detur nobis locus, hora,

Custodes: videamus, uter plus scribere possit.

Cui cur alteram praetulerint, non possum non demirari. Haec enim lectio *uuntino* caractere provocantem ad scribendum Crispinum pulchre ostendit. Accipe, jam accipe tabulas. Ex repetitione enim conjicias, quam acer sit ad contentionem. Jam nunc, ait, accipe: jactat enim extemporalem carminis facultatem; & veretur, ne Horatius certamen effugiat, si in aliud tempus differatur. Neque vero opus est illo Accipiam: Crispinus enim, utpote provocator, domo secum tabulas extulisse, & in sinu paratas habuisse censendus est. Porro & plures codices habent DETUR; quia sequebatur, credo, nominativus pluralis, custodes. Sed retinemus DETUR cum editionibus priscis; idque ex stili Horatiani genio; ut videbis in Notis ad Carm. I, 24. v. 8.

Ecc

18. RARO

Finxerunt animi, raro & perpauca loquentem:
 At tu conclusas hircinis follibus auras,
 20 Usque laborantis dum ferrum emolliat ignis,
 Ut mavis, imitare. beatus Fannius, ultro
 Delatis capsis & imagine: cum mea nemo
 Scripta legat vulgo recitare timentis, ob hanc rem;
 Quod sunt quos genus hoc minime iuvat; utpote pluris
 25 Culpari dignos. quemvis media elige turba;
 Aut ab avaritia; aut misera ambitione laborat.
 Hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum:

V. 18. VULGO LOQUENTIS. 20. MOLLIAT. 25. ERUE. 26. OB AVARITIAM.

Hunc

18. RARO ET PERPAUCA LOQUENTIS] Dura & coacta oratio, citra ullam necessitatem:

Di bene fecerunt, inopis me quodque pusilli.

Finxerunt animi, raro perpauca loquentis.

Quamobrem Lambino facile assentior, qui emendavit, LOQUENTEM, ut Aen. II, 79.

nec si miserum fortuna Sinonem

Finxit, vanum etiam mendacemque improba finget.

Multo enim simplicius hoc, atque ideo & verius. Mutarunt autem Librarii, ut loquentis ad proximum Nomen animi referretur. Id quod nusquam non faciunt, quotiescumque commode possunt: ut Carm. IV, 1.

Largis muneribus riserit aemuli,

largis interpolantur pro *largi*, propioris substantivi gratia. & III, 9.

Medus infestus sibi luctuosus.

Disidet armis;

pro *infestis* & *luctuosus*. Adde quod in codice Jannoctiano Michaëlis Bruti, & Faërniano Lambini LOQUENTES habebatur; in quo verae lectionis servantur vestigia.

20. DUM FERRUM MOLLIAT IGNIS] Vix a me impetrare possum, ut hoc ipso in loco, quo Lucilianos versus ceu scabros & impolitos taxat Noster, in eandem culpam, quam in illo exagitat, ipsum incidisse credam. Vide enim quam durum exit, & quanto labiorum conatu,

Usque laborantes, dum ferrum molliat ignis.

Quanto autem mollius leniusque fluit, literula interjecta?

Usque laborantes, dum ferrum EMOLLIAT ignis.

Plinius Hist. XXVI, 14. *Plantago igni emollita melior.* Librarii autem particulas passim ejicere solent; ubi sine metri dispendio fieri potest. Codex

Leidensis, *ferrum dum molliat ignis*: quod etiam vulgato asperius & horridius est.

25. QUEMVIS MEDIA ERUE TURBA] Illud *erue* ab Aldo, opinor, in posteriores editiones propagatum est. Priores cum Acrone Scholiaste ELIGE. Quin & scripti plerique *Elige*; *erue* paucissimi, ut Pulmanni unus, Leidensis noster, & a manu secunda Reginensis. Jam vero in *Elige* nihil est quod quisquam reprehendat: nisi quod ob ipsam facilitatem suspicantur aliqui ex glossa irrepisse. *Elige, excerpe, quemvis e media turba: ne unus quidem sine vitio est.* At *erue* (quamvis jam pluribus placeat, & inter ipsos sagacissimo N. Heinio) mihi quidem nullo modo admittendum videtur. Quippe *erue* est, latentem aliquem, aufugientem, invitum, extrahere & in medium proferre. Cicero Epist. Fam. *Profecto tibi illum reperiam, nisi in Dalmatiam aufugerit; & inde tamen aliquando eruum.* Tacitus Hist. III, 83. *Abditos in tabernis, aut siquam in domum perfugerant, erui jugularique exposculant.* Quid ergo? An Horatius *erue* jubet quemvis media turba, quasi occultantem se aut fugam meditantem? cave dixeris; nam absurdissimum quidem foret. Sine dubio enim alterutrum vult, aut obvium quemvis *prehendere*, aut unum quem libet de multis *eligere*. Facile itaque contenti esse possumus & priscarum editionum & plurium Membranarum lectione. Tamen ut, quod sentio, libere dicam, & *erue* & *elige* ex Librariorum officina esse arbitror. Veterimi enim apud Cruquium Blandinii, & Pulmannianus unus, ERUE, habent: ex quo, quia non injuria improbatum erat, alii *erue*, alii *elige* confinxisse videantur. Et profecto *eripere turba* esset, distinguere a turba, & supra vulgus tollere: ut Cicero in Bruto c. 97. *Et te enipias ex ea, quam ego congesti in*

hunc

- Hunc capit argenti splendor: stupet Albius aere:
 Hic mutat merces surgente a sole, ad eum quo
 30 Vespertina tepet regio: quin per mala praeceps
 Fertur, uti pulvis collectus turbine; ne quid
 Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem.
 Omnes hi metuunt versus, odere poëtam.
 Foenum habet in cornu: longe fuge. dummodo risum
 35 Excuiat sibi, non hic cuiquam parcat amico:
 Et quodcumque semel chartis inleverit, omnis
 Gestiet a furno redeuntis scire lacuque,

V. 33. POETAS.

Et

hunc sermonem, turba patronorum. Quod ab auctoris mente toto caelo hic distat. Veruntamen ex mendosa hac lectione melius quid, ut spero, veriusque excudere licebat; quam quae librarii de suo dederunt. Sic enim Horatium scripssisse autumo:

quemvis media ARRIPE turba.

Ac primo, pro more veteri scriptum fuit *Mediarripe*; altero *A* extrito, ut non raro in Pandectis Florentinis, & membranis vetustioribus: postea ex priore *R* effinixerunt *E*. *Quemvis media turba arripe*, hoc est, *comprehende, occupa, interroga, excute; invenies aut avarum aut ambitiosum, aut alio aliquo vitio laborantem*. Cicero de Oratore, I. c. 34. *Effudi vobis omnia, quae sentiebam; quae fortasse, quemcumque patrem familias ARRIPISETIS EX ALIQUO CIRCULO, eadem vobis percunctantibus respondisset*. Seneca Epist. XXII. *Nemo non ita exit e vita, tamquam modo intraverit. QUEM CUMQUE VIS, OCCUPA, adolescentem, senem, medium: invenies aequae timidum mortis, aequae inscium vitae*. Idem de Brevitate vitae, c. 3. *Libet itaque ex seniorum TURBA COMPREHENDERE aliquem: Pervenisse te ad ultimum aetatis humanae videmus; aegedum ad computationem aetatem tuam revoca*. Noster Arte Poët. in fine:

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus:

Quem vero ARRIPIUIT, tenet occiditque legendo. hoc est, quem ex turba arripuit, nactus est, comprehendit, occupavit.

26. *AUT OB AVARITIAM*] Ita quidem libri habent. Sed insigni vir ingenio Janus Douza pater sic olim corrigebat ex conjectura,

AUT AB AVARITIA, aut misera ambitione laborat.

Postea idem dedit Theodorus Marcilius, tam-

quam *ex membranis*. Deinde & Daniel Heinsius idem quasi de suo protulit: & post omnes Tanaquillus Faber, uti novum quid & prius inauditum sibi id adscripsit. Et de auctore quidem emendationis lector videbit; illud indignandum plane, quod editores toties admoniti pus merum & scabiem impune adhuc prodire patiantur. Neque enim Latine dicere possis *laborare ob avaritiam*; aut si maxime possis, tum & *miseram ambitionem* eodem casu dicas necesse est. Recte igitur *ab avaritia*; ut Cicero aliique *laborare ex invidia, ex inscitia* &c. At repugnat vir quidam doctissimus, additque *se semper ab Horatii partibus stare*. Quasi vero qui emendare locum tentant, non ipsum auctorem, sed librarios errantes & cespitantes corrigere se non existiment. Porro Leidensis Petrensisque nostri cum Torrentianis aliquot, *MISER*. Sed nihil mutamus. Noster Serm. I, 6. v. 129.

Vita solutorum misera ambitione gravique.

33. *ODERE POETAS*] Quod pace omnium codicum dicere liceat: singulari numero hoc effendum est,

Omnes hi metuunt versus, odere POETAM: idque verba sequentia ita clare ostendunt; ut ab interpretibus non visum esse merito mireris:

Foenum habet in cornu; longe fuge: dummodo risum

Excuiat sibi, non hic cuiquam parcat amico:

Et quodcumque semel chartis illeverit, omnes

Gestiet a furno redeuntis scire lacuque.

Interpolarunt boni Librarii; quia non certum quendam poëtam, sed omnes his hominibus odio esse intelligebant. Quasi vero non & numero singulari omnes comprehenderentur. Noster Epist. I, 18. v. 89.

- Et pueros & anus. Agedum, pauca accipe contra.
 Primum ego me illorum, dederim quibus esse poëtis,
 40 Excerptam numero: neque enim concludere versum
 Dixeris esse satis; neque si qui scribat, uti nos,
 Sermoni propiora, putes hunc esse poëtam.
 Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os
 Magna sonaturum, des nominis hujus honorem.
 45 Idcirco quidam, Comoedia necne poëma
 Effet, quaesivere: quod, acer spiritus ac vis
 Nec verbis nec rebus inest; nisi quod pede certo
 Differt sermoni, sermo merus. At pater ardens
 Saevit, quod meretrice nepos insanus amica
 50 Filius, uxorem grandi cum dote recuset;
 Ebrius & (magnum quod dedecus) ambulet ante
 Noctem cum facibus. Numquid Pomponius istis
 Audiret leviora, pater si viveret? ergo
 Non satis est puris versum perscribere verbis;
 55 Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem

v. 39. Vulg. POETAS. 41. SI QUIS.

Quo

Oderunt hilarem tristes, tristemque jocos,
Sedatum celeres, agilem gnavamque remissi:
Potores bibuli media de luce Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula.
 39. DEDERIM QUIBUS ESSE POETAS] Etiam hic
 in vitis licet codicibus reponere:
Primo ego me illorum, dederim quibus esse POETIS.
 ita infra Serm. I, 6. v. 25.

Sumere depositum clavum, ferique tribuno:
 ubi Acron Scholiastes; *Fieri tribuno, figuratè per*
dativum: ut supra, Dederim quibus esse POETIS.
 Quid videtur? Nonne monstri simile est, lectio-
 nem hanc tam diu in propatulo fuisse, neque a
 quoquam interpretum animadversam? Atqui &
 novissima est bonis scriptoribus locutio, & Nostro
 perquam familiaris: ut Serm. I, 1. v. 19.
Quid statis? nolint. Atqui licet esse beatis.
 & I, 2. v. 50.

Munifico esse licet.

quaque modeste

& Art. Poët. v. 371.

mediocribus esse poëtis
Non homines, non di, non concessere columnas.
 Neque vero nimium miretis universos codices in
 mendo hic consentire: nam & *tribunum, munifi-*
cum pars eorum major, accusativos pro dativis,
 ponunt. Ceterum, postquam haec commentatus
 essem, animadverti accuratissimum N. Heinsium
 & in libri sui ora, & in Notis ad Nasonis Heroid.
 XIV. v. 64. veram lectionem ante nos prodi-
 disse.

41. NEQUE SI QUIS SCRIBAT, UTI NOS] Re-
 pone ex codicibus nostris Leideni & Francke-
 rano,

neque si qui scribat, uti nos:
 quod dulcius quiddam sonat. *Si qui* in vetustissi-
 mis exemplaribus passim apparet, ubi hodie in
 editis *si quis* circumfertur. Saepius in Horatio ita
 peccatum est, ut suis locis indicabimus.

68. ET PURIS VIVAT MANTIBUS] Nescio, unde
 hoc in Lambinianam & sequentes editiones ve-
 nerit,

Quo personatus pacto pater. his, ego quae nunc,
Olim quae scripsit Lucilius, eripias si
Tempora certa modosque, & quod prius ordine verbum est,
Posterius facias, praeponens ultima primis;

60 Non (ut si solvas, POSTQUAM DISCORDIA TETRA
BELLI FERRATOS POSTIS PORTASQUE REFREGIT)
Invenias etiam disjecti membra poëtae.

Haecenus haec: alias justum sit necne poëma,
Nunc illud tantum quaeram; meritone tibi sit

65 Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat & Caprius, rauci male, cumque libellis;
Magnus uterque timor latronibus: at bene si quis
Et vivat puris manibus; contemnat utrumque.
Ut sis tu similis Caeli Birri que latronum;

70 Non ego sim Capri neque Sulci: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Quis manus insudet volgi Hermogenisque Tigelli:
Nec recitem quicquam, nisi amicis, idque coactus;

v. 68. Vulg. Et puris vivat. 69. BYRRHIQUE. 70. CAPRI. 73. NON RECITO CUIQUAM.

Non

merit, cum vetustiores omnes, & codices quos
viderim universi, alio ordine praeferant,
at bene si quis,

Et vivat puris manibus.

Mutavit aliquis, qui Horatio nitoris & ornatus
plufculum de suo largiri voluit; quo tamen Ser-
mones, utpote simplices munditiis, facile carere
possunt, & sine eo placere.

69. CAELI BYRRHIQUE LATRONUM] Acroni sunt
Caelius & Byrrius, Porphyrii *Caelius & Byrrius*.
Nos cum vetustioribus & pluribus membranis edi-
dimus.

Ut sis tu similis Caeli Birri que latronum.

Ut enim *Caelius* sive *Coelius*, ita & *Birrius* fami-
liae Romanae nomen apud Gruterum.

70. NON EGO SIM CAPRI] Editiones quidem
veteres *Capri*: quod in recentioribus haesit. At
codices nostri Magdalensis, Battelianus, & a
prima manu Reginensis,

Non ego sim CAPRII.

Sed *Capri* melius hic quam *Caprii*, ut, mutata prio-

ri sententia, docui ad Terent. Andr. II, 3, 20.

*Neque pol consilii locum habeo, neque ad auxilium
copiam.*

73. NON RECITO CUIQUAM] Primus, ut opi-
nor, Aldus Manutius *Non recito* dedit; cum su-
periores editiones habeant *Nec recito*: atque ita
codices fere omnes tam aliorum, quam nostri.
Porro amplius Lambini aliquot, *Non recitem*:
idque, ut videtur, rectius: ut eodem modo ver-
ba continentur, *sim, habeat, recitem*. Denique
ex nostris Magdalensis *quicquam* habet, non
cuiquam: unde sic totum locum refingere oportet:

Nulla taberna meos habeat neque pila libellos:

NEC RECITEM QUICQUAM, nisi amicis, idque coactus.
Certe dativus ille *cuiquam* omnino supervacuum
est: quippe *non recito, nisi amicis* tantundem
significat, quantum *non recito cuiquam, nisi ami-
cis*. At accusativus *quicquam* sententiam auget:
nihil enim, ne brevissimum quidem poëmatum,
se vulgo recitare dicit. Sic & alibi accusativum
huic verbo subjunxit; ut hic v. 75.

Ecc 3

- Non ubivis, coramve quibuslibet. in medio qui
 75 Scripta foro recitent, sunt multi; quique lavantes:
 Suave locus voci resonat conclusus. inanis
 Hoc juvat, haud illud quaerentis, num sine sensu,
 Tempore num faciant alieno. Laedere gaudes,
 Inquit, & hoc studio pravus facis. Unde petitum
 80 Hoc in me jadis? est auctor quis denique eorum
 Vixi cum quibus? absentem qui rodit amicum;
 Qui non defendit, alio culpante; solutos
 Qui captat risus hominum, famamque dicacis;
 Fingere qui non visa potest; commissa tacere
 85 Qui nequit; hic niger est: hunc tu, Romane, cavetò.
 Saepe tribus lectis videas cenare quaternos;
 E quibus unus amet quavis aspergere cunctos,
 Praeter eum qui praebet aquam: post hunc quoque potus,
 Condita cum verax aperit praecordia Liber.

79. VULG. INQUIS. 87. AVET.

Hic

in medio qui
 Scripta foro recitent, sunt multi, quique lavantes.
 Epist. I, 19.

spissis indigna theatri
 Scripta pudet recitare.
 & Arte Poët. 438.
 Quintilio si quid recitares.

78. LAEDERE GAUDES, INQUIS] Galeanus nos-
 ter, cum duobus Torrentii, INQUIT. Ita Serm.
 II, 2. v. 99.

jure, inquis, Transus istis
 Jurgatur verbis:
 meliores ibi codices similiter, INQUIT. Rectissime.
 Quippe Inquit perpetua formula est, ubi aliquid
 ex adverso nobis objici & opponi fingimus; sive
 id ab uno, seu pluribus: sive ab absente, seu
 praesente fiat. Cicero pro Cluentio c. 34. Hoc vos
 Cluentio judicium putatis obesse oportere? Quam ob
 causam? si ex lege subfortitus non erat Junius, aut
 si in legem aliquando non juraverat, idcirco illius
 damnationis aliquid de Cluentio judicabatur? Non,
 inquit; sed ille idcirco his legibus condemnatus est,
 quod contra aliam legem commiserat. Hic inquit
 perinde est ac si inquis dixisset. Idem pro Flacco
 c. 23. Nunc tantum a Trallianis requiro, quam pe-

cuniam a se ablatam queruntur, suamne dicant,
 sibi a civitatibus collatam in usum suum, cupio au-
 dire. Non, inquit, dicimus. Quid igitur? delatam
 ad nos, creditam nobis, L. Flacci patris nomine, ad
 hujus dies festos atque ludos. Quid tum? hanc te,
 inquit, capere non licuit. Hic inquit idem est ac
 inquirunt. Seneca Controversia XXVII. Tyrannum,
 inquit, occidi. At patrem quantulo minus quam oc-
 cidisti? — Pater, inquit, adest. Malo. Non
 enim tantum patrem, etiam patronum cecidisti? —
 Pater, inquit, jussit. Ergo frater tuus impius fuit,
 qui patri non paruit. — Pater, inquit, voluit.
 Ita tu non tyranno tantum, sed patri dignus parric-
 idio visus es. Hic inquit tantundem valet, ac in-
 quis. Ita centies sexcentisque apud Senecas &
 Quintilianum. Et eodem modo *pro* inquit usur-
 pat Arrianus in Epictetis. Vide & Gronovium
 patrem ad Livium XXXIV, 3.

87. AVET QUAVIS ASPERGERE CUNCTOS] Quid
 tum, si avet aspergere? modo reapse non asper-
 gat, nihil est cur comis urbanus liberque videatur.
 Quanto majus & significantius, quod in vetere
 Blandinio extat, *Amet aspergere?*

*Saepe tribus lectis videas cenare quaternos,
 Ex quibus unus AMET quavis aspergere cunctos*

Præ-

- 90 Hic tibi comis & urbanus liberque videtur,
 Infesto nigris: ego si risi, quod ineptus
 Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum,
 Lividus & mordax videor tibi? mentio si qua
 De Capitolini furtis injecta Petillî
- 95 Te coram fuerit; defendas, ut tuus est mos:
 Me Capitolinus convictore usus amicoque
 A puero est, causaque mea permulta rogatus
 Fecit; & incolumis laetor quod vivit in Urbe:
 Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
- 100 Fugerit. Hic nigrae succus loliginis, haec est
 Aerugo mera: quod vitium procul a fore chartis,
 Atque animo prius, ut si quid promittere de me,
 Possum aliud vere, promitto. liberius si
 Dixero quid, si forte jocosus; hoc mihi juris
- 105 Cum venia dabis. insuevit pater optimus hoc me,

Ut

v. 92. Vulg. GORGONIUS.

Praeter eum, qui praebet aquam.
amet, id est, *soleat*; prae quo illud *avet* languidum plane & debile est. Serm. II, 3. v. 214.
Siquis lectica nitidam gestare amet agnam.
 & I, 10. v. 60.

amet scripsisse ducentos

Ante cibum versus.

Quid quod ipsa constructio requirit modum sub-
 junctivum? *Videas* quaternos caenare, e quibus
 unus *amet*. Reponatur igitur praestantissimi codi-
 cis lectio.

92. GORGONIUS] Reginensis cum Magdale-
 nensi GARGONIUS. Vide notas ad Serm. I, 2.
 v. 27.

105. INSUEVIT PATER OPTIMUS HOC ME] Ni-
 colaus Heinſius in codicis ſui margine, *Loqe*, in-
 quit, *INSEVIT MI cum Lambino*. Nollem fac-
 tum: etſi, quod Lambinus ex conjectura pro-
 tulit *inſevit*, id a prima manu in Reginenſi extet,
 & inter lineas in codice Collegii Trinitatis. Non
 enim hoc ex natura & indole *inſitum* fuit Hora-
 tio, ſed ex inſtitutione & doctrina quaefitum.
Inſueſcere autem & *aſſueſcere*, *conſueſcere*, *deſueſce-
 re* actionem ſaepe notant, perinde ac *conſueſcere*.
 Nonius Marcellus: *Deſuevi illum*, pro *deſueſeci*

illum, id est, *conſuetudinem abſtuli*: Titinnius Ge-
 mina:

Parasitos amovi, lenonem aedibus abſterru;
Deſuevi, nequo ad caenam iret extra conſilium
meum.

Lucretius VI, 396.

Antum brachia conſueſcunt, firmanique lacertos?
 Prudentius contra Symmachum I, 541.

*Clara tropaea refert ſine ſanguine, remque Qui-
 rini*

Adſueſcit ſupero pollere in ſaecula regno.

Columella VI, 2. *Nam ubi ploſtro aut aratro juven-
 cam conſueſcimus.* & XI, 1. *Conſueſcatque ruſ-
 ticos, circa larem domini focumque familiarem ſem-
 per epulari.* Idem VI, 2. *Maxime tamen habetur*
ſalutaris amurca, ſi tantundem aquae miſceas, &
ea pecus inſueſcas. Virgil. Aen. VI, 833.

Ne pueri, ne tanta animis aſſueſcite bella.

Noſter Serm. II, 2. v. 109.

Pluribus aſſuevit mentem corpusque ſuperbum.

Jam autem, quod praecipue urget Lambinus; ut-
 cumque unum accuſativum regat, at geminum
 tamen regere non poſſe, *inſuevit hoc me*: id le-
 vis eſt momenti. Quid enim vetat, quo minus
 geminum poſt ſe trahat, ut cetera verba cognat-

tac

- Ut fugerem exemplis vitiorum quaeque notando.
 Cum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
 Viverem uti contentus eo quod mi ipse parasset:
 Nonne vides, Albî ut male vivat filius, utque
 110 Barus inops? magnum documentum, ne patriam rem
 Perdere quis velit. a turpi meretricis amore
 Cum deterreret: Scetani dissimilis sis.
 Ne sequerer moechas, concessa cum venere uti
 Posses: Deprensi non bella est fama Treboni,
 115 Aiebat: sapiens, vitatu quidque petitu
 Sit melius, causas reddet tibi: mi fatis est, si
 Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,

V. 109. Forte, UT QUI PANIS INOPS. III. SÆTANI.

Dum

tae significationis, *Docuit me hoc, Erudit me hoc, Monuit me hoc*: quae vel pueris notissima sunt? Ne illud addam, fieri posse ut alius sit verborum ordo; *Insuevit me pater, ut hoc fugerem, norando vitiorum quaeque exemplis. Hoc fugerem, hoc scificet*, de quo jam locutus sum, *livoris & aeruginis vitium*. Atque ita plane enarrat Porphyrio: *In eam me consuetudinem induxit, ut neque cogitarem quid maligne neque dicerem*. Atque haec quidem constructio sententiae videtur aptior.

108. QUOD MI IPSE PARASSET] Codex Leidensis eximia vetustatis, PARASSEM. Sed Priscianus p. 1034. Atque poëtica postponitur. Horatius in I. Sermonum,

Cum me hortaretur, parce, frugaliter atque, Viverem uti contentus eo, quod mi ipse parasset. ubi parasset itidem inveni in tribus codicibus scriptis. Ceterum delirat acumen Grammatici; cum atque hic postponi existimat. Ordo enim est, *Uti viverem parce, frugaliter, atque contentus eo quod ipse mi parasset*: ut sciunt etiam qui nondum aere lavantur.

110. UTQUE BARUS INOPS] *Male vivere & inopem esse unum idemque significant*: ut bene vivere, est in re lauta & bene uncta esse. Ergo ubi Noster dicit,

Nonne vides, Albî ut male vivat filius, utque Barus inops? magnum documentum, ne patriam rem

Perdere quis velit: brevius utique potuisset dicere, *ut Albî filius & Barus male vivant*. Hoc primum. Deinde in se-

quentibus unicum cujusque vitii exemplum ponit; amoris meretricii, *Scetanium*; adulterii, *Trebonium*: ut incongruum sit, prodigientiae bina exempla dari, *Albî filium & Barum*. Adde huc, quod continuo infert, *magnum documentum*; quod de uno exemplo commode dicitur: de pluribus *documenta* potius dixisset. Postremo in nomine *Barus* mira membranarum discordia est, *Barrus, Barus, Rarus, Bartus, Varus, Baius* exhibentium; ita tamen ut in pluribus *Baius* compareat. Ob haec omnia, vide, annon conjecturae locus sit concedendus hunc in modum:

Nonne vides, Albî ut male vivat filius, ut qui PANIS inops? magnum documentum.

Et quidem ut qui clare habet codex noster Galeanus, qui non semel, ceteris aberrantibus, egregio nobis est auxilio. *Male vivit, ut qui inops panis*. Sermon. I. 8. v. 32.

Careo suppliciter stabat, servilibus ut quae

Jam peritura modis:

ubi similiter editiones & codices aliquot perperam habent, *utque*. Sermon. I. 1. v. 23.

Praeterea ne sic, ut qui jocularia ridens,

Percurram.

& I. 3. v. 9.

Nil aequale homini fuit illi: saepe velut qui

Currebat fugiens hostem; per saepe velut qui

Junonis sacra ferret.

Plinius Ep. IX. 22. *Amat ut qui verissime; dolet ut qui impatientissime; laudat ut qui benignissime; ludir ut qui facetissime. Inops panis autem mendicis.*

Juvenalis X. 277. de Mario:

E;

- Dum custodis eges, vitam famamque tueri
 Incolumem possum. simul ac duraverit aetas
 120 Membra animumque tuum, nabis sine cortice. Sic me
 Formabat puerum dictis: & sive jubebat
 Ut facerem quid, Habes auctorem, quo facias hoc:
 Unum ex iudicibus selectis objiciebat:
 Sive vetabat; An hoc inhonestum & inutile factu
 125 Necne sit, addubites, flagret rumore malo cum
 Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut aegros
 Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit:
 Sic teneros animos aliena opprobria saepe
 Absterrent vitiis. ex hoc ego sanus ab illis,

v. 119. Vulg. POSSUM.

Per-

Et mendicatus vincta Carthagine panis.

Poteris etiam legere FARRIS inops. Furius Bibaculus de Catone poeta,

*Quem sex coliculi, selibra farris,
 Racemi duo tegula sub una**Ad summam prope nutriunt senectam.*

Juvenalis IX, 122. de servis;

Quorum animas & farre suo custodit & aere.

Noster Serm. I, 5. v. 69.

*Denique cur umquam fugisset, cui satis una
 Farris libra foret gracili sic tamque pusillo.*Juvenalis VII, 60. *Maesta paupertas atque aeris inops:* sed adhuc maestior est, quae panis vel farris est inops, & proinde magno est documento, ne quis rem paternam luxuria profundat.

112. SECTANI DISSIMILIS SIS] Retentum est hoc nomen ex editionibus priscis: neque in membranis apparet nisi in uno codice Cruquii. Ceteri fere omnes SECTANT. Et neutrum quidem horum alibi legisse memini. Tutius tamen est in incertis plurium exemplarium auctoritatem sequi.

119. INCOLUMEM POSSUM] Et hoc quoque, quia semel editiones priscas occupaverat, patienter tulerunt Interpretes; etsi in omnibus fere membranis POSSUM reperiri ultro fateantur. Atqui usus loquendi indicativum modum hic postulat: *satis est mihi, si possum vitam & famam tuam tueri incolumem.* Terent. Phorm. V, 6.*Satin' est, si te delibutum gaudio reddo.*

& I, 4.

Quid? si adsimulo, satim est?

& IV, 5.

*Non satis est, tuum te officium facere, si non i
 fama adprobat?*

& ita passim ipse aliique.

126. AVIDOS VICINUM FUNUS UT AEGROS] PLOVIDOS Leidenis noster, Battelianus, Galei, Colbertinus VIDES habent; & sic aliorum aliquot. Quod, etsi quibusdam non displiceat, sensumque pariat satis commodum, mento tamen receptae lectioni postponimus:

Avidos vicinum funus ut aegros

Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit: avidos, hoc est, intemperantes, ut recte Scholiastae. Celsus II, 16. *Neque ulla res magis adjuvat laborantem, quam tempestiva abstinentia.* Intemperantes homines apud nos sibi cibi tempora, modum curantibus dant. Rursus alii, tempora medicis pro dono remittunt, sibi ipsis modum vendicant. Idem in Praefat. Aegrorum enim qui sine medicis erant, alios propter aviditatem primis diebus protinus cibum assumpsisse. Seneca Epist. LXV. *Donec intervenerunt amici, qui mihi vim afferrent, & tamquam aegrum intemperantem coercerent.* & Epist. XCIV. *Quid quod habent aegri sanique quaedam communia, de quibus admonendi sunt? tamquam ne avide cibos appetant.* Plinius Epist. II, 8. *Quae sic concupisco, ut aegri vinum, balnea, fontes.* Porro quod sequitur, *Sibi parcere, est valetudinem curare.* Noster Epist. I, 7. v. 11.*Ad mare descendet vates tuus, & sibi parcat,
 Contractusque leget.*

- 130 Perniciem quaecumque ferunt: mediocribus, & quis
 Ignoscas vitiis, teneor. fortassis & istinc
 Largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,
 Consilium proprium. neque enim, cum lectulus aut me
 Porticus excepit, desum mihi: Rectius hoc est:
- 135 Hoc faciens vivam melius: sic dulcis amicis
 Occurram: hoc quidam non belle: numquid ego illi
 Imprudens olim faciam simile? Haec ego mecum
 Compressis agito labris. ubi quid datur otî,
 Inludo chartis. hoc est mediocribus illis
- 140 Ex vitiis unum: cui si concedere noles,
 Multa poëtarum veniet manus, auxilio quae
 Sit mihi (nam multo plures sumus) ac veluti te
 Judaei, cogemus in hanc concedere turbam.

E C L O G A V.

EGRESSUM magna me accepit Aricia Roma
 Hospitio modico: rhetor comes Heliodorus,
 Graecorum longe doctissimus: inde Forum Appi,

v. 140. Vulg. NOLIS. 141. VENIAT.

Differ-

140. & 141. CUI SI CONCEDERE NOLIS] Totus
 hic locus ad hunc modum constitui debet:

cui si concedere NOLIS,

*Multa poëtarum VENIET manus, auxilio QUAE
 Sit mihi.*

At Editio prima Veneta cum codicibus aliquot,
auxilioque: Veneta altera cum Lofcheriana *auxi-
 liumque.* Ubi autem *que* semel admissum est loco
quae; restabat ut *veniat* reponeretur, quo aptius
 conveniret cum *sit.* *Veniet* tamen recte habetur in
 Zulichemiano, & uno Berfmanni. *Veniet* manus
 poëtarum & *cogemus.* Si *veniat* retines, utique
 dicendum erit *cogamus.* Joannis Saresberiensis III,
 13. *Illico multa adulatorum veniet manus, & ve-
 luti te Judaei cogent in suam concedere turbam.* Rec-
 te autem *veniet quae sit:* ut Seneca loco paullo
 ante laudato Epist. LXV. Intervenerunt amici, qui

*mibi vim afferrent, & tamquam aegrum intempe-
 rantem coërcerent.* Superest igitur, ut pro *nolis*
 rescribamus *noles:* nam pro *nolis, nolis,* pro *vo-
 les, velis* passim substituunt Librarii.

7. PROPTER AQUAM, QUOD ERAT DETERRIMA]
 Codex Pulmannianorum optimus TETERRIMA:
 quod placet: etsi & alterum bene se habeat. Ita
 Propertius & Lucretius, *tetra venena, tetra ab-
 finhia.* Idem VI, 21.

*Partim quod tetro quasi conspurcare sapore.
 & II, 509.*

*Namque aliis aliud retro quoque tetrius esset
 Naribus, auribus, atque oculis, orisque saporis.*
teterrima igitur, quia & malo sapore, & insa-
 lubris.

15. ABSENTEM CANTAT AMICAM] Torrentiani
 codices non pauci *absentem* U T *cantat,* quod quid
 sit

Differtum nautis, cauponibus atque malignis.

5 Hoc iter ignavi divifimus, altius ac nos
Praecinctis unum: minus est gravis Appia tardis.

Hic ego, propter aquam, quod erat teterrima, ventri
Indico bellum, cenantis haud animo aequo
Exspectans comites. jam nox inducere terris

10 Umbras, & caelo diffundere signa parabat.

Tum pueri nautis, pueris convicia nautae
Ingerere. Huc adpelle: trecentos inferis: ohe
Jam satis est. Dum aes exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. mali culices, ranaeque palustres

15 Avertunt fomnos. absentem ut cantat amicam

Multa prolutus vappa nauta, atque viator
Certatim: tandem fessus dormire viator
Incipit; ac missae pastum retinacula mulae
Nauta piger saxo religat, stertitque supinus.

20 Jamque dies aderat, nil cum procedere lintrem
Sentimus: donec cerebrofus profilit unus,
Ac mulae nautaeque caput lumbosque saligno
Fuste dolat. quarta vix demum exponimur hora.

v. 7. Vulg. DETERRIMA. 15. Absentem cantat. 20. Cum nil.

Ora

fit nescire se confitetur. At e sex Pulmanni haud pauciores quinque idem praefertur. Quin etiam ex nostris Leidentis, Galeanus, Magdalenenfis, Franekeranus, & a prima manu Petrensis in eadem lectione conspirant. Neque vero quid sibi velit scire difficile est: continuanda enim sententia est in hunc modum,

absentem ut cantat amicam

*Multa prolutus vappa nauta atque viator
Certatim: tandem fessus dormire viator &c.*

hoc est, *Ut*, sive dum cantat nauta, & viator amicas; tandem viator somno opprimitur. Terent. Adolph. III, 3.

*Nam ut numerabatur sorte argentum, intervenit
Homo de improvise.*

Plaut. Menaech. Prol.

*Nam rus ut ibat, forte ut multum pluverat,
Ingressus fluvium rapidum ab urbe haud longule;
Rapidus raptori pueri subduxit pedes.*

Quanto melius hoc concinniusque sit vulgato, quivis opinor videat. Ceterum extritum est *Ut* a Librariis quibusdam; tum quia (quod Torrentius passus est) quid esset nesciebant; tum quia eo ejecto mensura versus incolumis adhuc manebat.

20. CUM NIL PROCEDERE LINTREM] Etiam hoc, ut opinor, ab Aldi editione est. Superiores enim omnes, & Membranae Pulmanni, Berfmanni, meaeque alio & meliore ordine verba constituunt,

Jamque dies aderat, NIL CUM PROCEDERE LINTREM. Neque aliter credo in suis Lambinus, Cruquius, Torrentiusque, quamvis taceant, invenerunt.

- Ora manusque tua lavimur, Feronia, lympha.
 25 Millia tum pransi tria repimus; atque subimus
 Inpositum saxi late candentibus Anxur.
 Huc venturus erat Maecenas, optimus atque
 Cocceius, missi magnis de rebus uterque
 Legati; averfos soliti componere amicos.
 30 Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
 Inlinere. interea Maecenas advenit, atque
 Cocceius, Capitoque simul Fonteius, ad unguem
 Factus homo; Antonî, non ut magis alter, amicus.
 Fundos Aufidio Lusco praetore libenter
 35 Linquimus, insani ridentes praemia scribae,
 Praetextam, & latum clavom, prunaeque batillum.
 In Mamurrarum lassî deinde urbe manemus,
 Murena praebente domum, Capitone culinam.
 Postera lux oritur multo gratissima: namque
 40 Plotius & Varius Sinuessae, Virgiliusque
 Occurrunt; animae, qualis neque candidiores
 Terra tulit, neque quis me sit devinctior alter.

24. LAVIMUS.

24. ORA MANUSQUE TUA LAVIMUS] Praestantissimus N. Heinsius in codicis sui margine; *Fortè*, inquit, LAVIMUR. Nihil verisimilius: nam in his & similibus Passiva potius usurpant boni scriptores. Ita Arte Poët. v. 302.

Qui purgor bilem sub verni temporis horam.
 ubi codices non pauci mendose habent *purgo*. Quintil. Instit. I, 11. *At lavimur, & rindemur, & convivimus ex consuetudine.* C. Gracchus apud Gellium X, 3. *Uxor edixit se in balneis virilibus lavari velle: datum est negotium, uti balneis exigerentur, qui lavabantur.* Plinius Epist. II, 14. *Lavabatur Largius Macedo in villa Formiana — Cum in publico Romae lavaretur.* Ovidius Fast. II, 167.

Hac, ait, in silva, virgo Tegeaea, lavemur.
 Epigramma vetus apud Pithoeum p. 3.
Parce meum, quisquis tangis cava marmora,
sonnum
Rumpere: sive bibas, sive lavere, tace.

Ita & Graeci *λοβομαι* usurpant. Apud Eutychem quidem Grammaticum *Lavimus* hodie legitur, p. 2186. *Lavo lavis tertiae conjugationis: ut Horatius II. Carm. Villaque flavus quam Tiberis lavit.* Idem Serm. lib. 1. *Ora manusque tua lavimus Feronia lympha.* Quod & primae conjugationis invenitur: *Juvenalis lib. I. Nec pueri credunt, nisi qui nondum aere lavantur.* Neque tamen inde colligas, ipsum Eutychem sic legisse. Poterat enim passive proferre, ut ex Juvenalis loco constat. Ceterum Terentius & activum & passivum simul adhibuit. Eunuch. III, 5.

Cape hoc flabellum, ventulum huic sic facito, dum lavamur:

Ubi nos laverimus, si vales, lavato: accipio tristis.
 Ubi *lavamur* acceptum referimus Donato, & codicibus Faëni Bembino & Victoriano. Ceteri omnes perperam *Lavamus*; ut hic Horatii codices *lavimus*.

O qui complexus, & gaudia quanta fuerunt!
 Nil ego contulerim jocundo sanus amico.
 45 Proxima Campano ponti quae villula, tectum
 Praebuit, & parochi, quae debent, ligna salemque.
 Hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt.
 Lusum it Maecenas, dormitum ego Virgiliusque:
 Namque pila lippis inimicum & ludere crudis.
 50 Hinc nos Cocceii recipit plenissima villa,
 Quae super est Caudi cauponas. nunc mihi paucis
 Sarmenti scurrae pugnam Messique Cicirri,
 Musa, velim memores: & quo patre natus uterque
 Contulerit lites. Messique clarum genus Osci:
 55 Sarmenti domina exstat. ab his majoribus orti
 Ad pugnam venire. prior Sarmentus; Equi te
 Esse feri similem dico. Ridemus: & ipse
 Messius, Accipio: caput & movet. O, tua cornu
 Ni foret exsecto frons, inquit, quid faceres; cum
 60 Sic mutilus miniteris? at illi foeda cicatrix
 Setosam laevi frontem turpaverat oris.

52. Vulg. CICERRI. 60. MINITARIS.

Cam-

27. MAECENAS OPTIMUS] Melior, opinor, distinctio erit, si sic interpunges:
Huc venturus erat Maecenas, optimus atque Cocceius.
 ut supra v. 4.
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
 Optimus enim est compellatio paullo familiarior, quam ut Maecenati, regi ejus & patrono, decore tribui possit. Sic Epist. I, 16.
Ne perconteris, fundus meus, optime Quinti.
 Serm. I, 6. v. 56.
 optimus olim
 Virgilius, post hunc Varius, dixere quid essem.
 & I, 10. v. 82.
 Valgius & probet haec Octavius, optimus atque Fuscus; & haec utinam Viscorum laudet. uterque sic & ibi distinguendum puto; non, Octavius optimus.

60. CUM SIC MUTILUS MINITARIS] Etiam hoc, opinor, Aldi facinus est: antiquiores enim MINITERIS, cum majore parte membranarum. Recte. Quid faceres salvo cornu, cum sic mutilus miniteris? Quidni enim plures codices sequimur; ubi utralibet lectio bene se habet? Virgilius Eclog. III, 16.
 Quid domini faciant, audent cum talia fures?
 Terent. Eunuch. III, 5.
 Quid ego ejus tibi nunc faciem praedicem aut laudem, Antipho,
 Cum ipsum me noris, quam elegans formosum spectator siem?

52. MESSIQUE CICERRI] Primus, ut puto, Aff
 Eff 3

67. D. B.

- Campanum in morbum, in faciem permulta jocatus,
 Pastorem saltaret uti Cyclopa, rogabat:
 Nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
 65 Multa Cicirrus ad haec: Donasset jamne catenam
 Ex voto Laribus, quaerebat: scriba quod esset,
 Nihilo deterius dominae jus esse. rogabat
 Denique, cur umquam fugisset; cui satis una
 Farris libra foret, gracili sic, tamque pusillo.
 70 Prorsus jocunde cenam producimus illam.
 Tendimus hinc recta Beneventum; ubi sedulus hospes
 Pene, macros, arsit, turdos dum versat in igni.
 Nam vaga per veterem dilabso flamma culinam
 Volcano, summum properabat lambere tectum.
 75 Convivas avidos cenam, servosque timentis
 Tum rapere, atque omnis restinguere velle videres.

v. 65. VULG. CICERRUS. 67. DETER: NIHILO. 70. PRODUXIMUS.
 72. PE. ARS. MAC. DUM TUR. V. IN IGNE.

Inci-

67. DETERIUS NIHILO] Ita quidem editi: at membranae omnes, quae paullo vetustiores sunt, tam aliorum quam nostrae, aliter verba collocant,

NIHILO DETERIUS *dominae jus esse.* Recte; & pronunciandum est, quasi scriptum fuerit *Nilo*, ut plane habent duo Bersmanni: Sic Epist. II, 2.

Vehemens & liquidus, puroque simillimus amni. ubi codices nonnulli mendose, ut hic, *Et vehemens liquidus.* Sic in Epigrammate veteri:

Ad partem veniet salax asellus,
 Nihilo deterius *mutoniatus.*
 Quin & illud animadverti, quotiescumque apud Nostrum occurrit *nihilo*, comparativo suo semper praeponi: ut Serm. I, 1.

nihilo plus accipias, quam
 & II, 3. v. 56.

nihilo sapientius, ignes.

& ibidem 52.
nihilo us sapientior ille.

& 270.
nihilo plus explicet, ac si.

& Epist. I, 22.
cum sis nihilo sapientior.

Ergo ad haec exempla legendum est hic quoque, *Nihilo deterius.*

70. CENAM PRODUXIMUS ILLAM] Haecst hoc ex praeis editionibus. Meliores enim codices Fabricii, Pulmanni, Torrentii, Bersmannique PRODUCIMUS: quibus consentiunt ex nostris optimi Leidensis, Reginensis cum pluribus aliis. Rectissime. Ita supra v. 25:

Millia tum pransi tria repimus atque subimus.
 & 35.

Fundos libenter linquimus.

& 50.

Hinc nos Cocceii recipit plenissima villa.

& 71.

Tendimus hinc recta Beneventum.

& 86.

Quattuor hinc rapimur viginti & millia.

ubi, ut vides, omnia verba praesenti tempore efferuntur.

72. PENE ARSIT MACROS DUM TURDOS] Hunc verborum ordinem primus ex uno, ut ait, codice induxit Lambinus; quam & ego in uno reperi, sed eo chartaceo & infimae notae atque aetatis. Ceteri omnes tam aliorum quam nostri, *Pene macros arsit*, atque ita legerunt Acron & Porphyron.

- Incipit ex illo montis Appulia notos
 Ostentare mihi, quos torret Atabulus; & quos
 Numquam erepsimus, nisi nos vicina Trivici
 80 Villa recepisset, lacrimoso non sine fumo,
 Udos cum foliis ramos urente camino.
 Hic ego mendacem stultissimus usque puellam
 Ad mediam noctem exspecto: somnus tamen aufert
 Intentum veneri: tum inmundo somnia visu
 85 Nocturnam vestem maculant, ventremque supinum.
 Quattuor hinc rapimur viginti & millia rhedis,
 Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
 Signis perfacile est. venit vilissima rerum
 Hic aqua; sed panis longe pulcherrimus, ultra
 90 Callidus ut soleat humeris portare viator:
 Nam Canusⁱ lapidosus; aquae non ditior urna.
 [Qui locus a forti Diomede est conditus olim.]

Flen-

non. Scholiastes Persii ad Sat. VI. v. 24. *Turdarum dixit abusive, cum turdorum debuerat; ut Horatii ponit:*

Pene macros arsit, dum turdos versat in igni.
 ubi notandum illud igni; sic enim & Bersmanni codex, & Regius, & a prima manu Reginensis. Idque recte; ut Carm. I, 4.

Ac neque jam stabulis gaudet pecus, aut arator igni.
 & I, 34.

Igni corusco nubila dividens.
 Ita & alibi ungui, & imbri, casu ablativo: sic & Lucretius, Virgilius, Ovidius aliique aureae aetatis. Ceterum Bersmanni unus & Battelianus nos-ter, *In ignem.*

92. QUI LOCUS A FORTI DIOMEDE] Locus ab interpretibus multum vexatus, quique vicissim eos multum vexavit. Videamus integrum:

*Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
 Signis perfacile est: venit vilissima rerum
 Hic aqua; sed panis longe pulcherrimus, ultra
 Callidus ut soleat humeris perferre viator:
 Nam Canusi lapidosus: aquae non ditior urna:
 Qui locus a forti Diomede est conditus olim.
 Flentibus hinc Varius discedit maestus amicis.*

ubi oppiduli nomen, quod versus hexametrus

non recipit, *Equum Tuticum* intelligit, ut recte Scholiastae veteres. Doctissimus tamen Cluverius p. 1217, ex situ locorum conjicit *Arpos*, quae & *Argyrippa* dicitur, ab Horatio hic describi. Vix tamen id persuadebit, cum utrumvis vocabulum versus facile admittat; auctore Virgilio Aen. XI, 246.

Ille urbem Argyripam patriae cognomine gentis.
 & Silio IV, 556.

Allius Argyripa Daunique profectus ab arvis.
 Ab Equo Tutico igitur panem portare solent viatores Canusium usque, quia ibi panis lapidosus est, *aquae non ditior urna*: hoc est, aquae copia non uberius est Canusii, quam Equi Tutici. *Ditior*, abundantior, copiosior; non ut quidam codices perperam hic habent, *dulcior*. Aufonius Epigramm. IV. de Danubio:

Et qua dives aquis Scythico solvo ostia ponto.
 Contra Nofter Carm. III, 30.

*Et qua pauper aquae Daunus agrorum
 Regnavit populorum.*

Ergo oppidum Canusium & aquae inopia & panis vitio laborabat. Aquae tamen penuriae subveniebat postea Herodes Sophista. Philostratus in ejus vita p. 550. Ωλιστε και τὸ ἐν Ἰταλίᾳ Κανύσιον,

Flentibus hic Varius discedit maestus amicis.
 Inde Rubos fessi pervenimus; utpote longum
 95 Carpentés iter, & factum corruptius imbri.
 Postera tempestas melior, via pejor, ad usque
 Barî moenia piscosi. dein Gnatia lymphis
 Iratis exstructa dedit risusque jocosque:
 Dum flamma sine tura liquefcere limine sacro
 100 Persuadere cupit. credat Judaeus Apella,
 Non ego. namque Deos didici securum agere aevum;
 Nec, si quid miri faciat natura, Deos id
 Tristis ex alto caeli demittere tecto.
 Brundisium longae finis chartaeque viaeque.

v. 93. Vulg. HINC. 97. DEHINC.

ECLIO.

ἡμετέρας ὕδατι, μάλα τῶν δεινῶν: Canusium in Italia, induc̄ta aqua, cujus vehementer indigebat, habitabile reddidit. Ceterum eruditissimus Lambinus, & ex eo Dacierius constructionem verborum aliam hic instituunt, in hunc modum:

aquae non ditior urna

Qui locus a forti Diomede est conditus olim;
 ubi ordo erit, Qui locus, Canusium scilicet, (non ditior urna aquae, quam Equus Tuticus,) a Diomede olim conditus est. Ego vero multum ab iis dissentio; cum ob coactam constructionem, tum quia ineptum & putidum fuerit conditorem Canusii hic memorare, more Geographorum; cum obiter tantum ejus oppidi mentionem faciat Noster. Mihi nulla est dubitatio, quin auctor hujus versiculi Equum Tuticum intellexerit, a Diomede itidem conditum: idque ut unum e signis hic posuerit, quibus per facile erat nomen oppidi non expressum colligere. Servius ad Virgil. Aeneid. VIII, 9. de Diomede: Nam & Beneventum & Equum Tuticum ipse condidit, & Arpos quae & Argiripa dicitur. Hoc, inquam, cogitavit versiculi hujus, quicumque fuit, auctor: de suo scilicet largiri voluit aliud signum, quo Equus Tuticus agnosceretur. Non tamen a me impetrare possum, ut Flaccum nostrum tam illepidi versus parentem fuisse credam. Locum quippe condere, ne Latinum quidem videtur: certe nusquam quemquam sic locutum esse memini. Urbes quidem & arces & oppida conduntur: loca ipsa

condi neque dicuntur neque possunt: Ovid. Fast. II, 280.

Hic ubi nunc urbs est, tum locus urbis erat. Idem Metam. XV, 18.

Atque ita discedens, Aevo, dixisse, nepotum Hic locus urbis erit.

Virg. Aen. VIII, 53.

Delegere locum, & posuere in montibus urbem. Adde, quod quocumque haec verba retuleris, sive ad Equum Tuticum, sive ad Canusium; parum aut nihil profeceris. Si ad prius, vitiosa erit constructio: nullo enim jure ad remotius nomen referenda sunt, propiore neglecto: sin ad posterius; nihil, ut dixi, putidius fuerit, quam Canusinas Origines hic obiter inculcare. Denique ad haec verba nihil quicquam adnotatum est, neque ab Acrone, nec Porphyrione: magnum utique signum, in illorum olim exemplaribus ea non comparuisse.

93. FLENTIBUS HINC VARIUS DISCEDIT] Hinc, quod in libris aliquot extat, plerasque jam editiones occupavit. At principes illae, binae scilicet Venetae & Loscheriana, HIC; quibus accedunt codex noster Reginensis cum duobus aliis, duo Bersmanni, & Torrentii sex. Atque haec lectio mihi etiam post Torrentium magis arridet.

97. DEHINC GNATIA LYMPHIS] Franekeranus cum tribus Pulmanni DEIN; quod ideo praetulimus; ut evitetur asperrimus ille concursus quatuor consonantium.

4. LE-

E C L O G A VI.

NON, quia, Maecenas, Lydorum quicquid Etruscos
 Incoluit finis, nemo generosior est te;
 Nec quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
 Olim qui magnis legionibus imperitarent;
 5 Ut plerique solent, naso suspendis adunco
 Ignotos, ut me libertino patre natum.
 Cum referre negas, quali sit quisque parente
 Natus, dum ingenuus: persuades hoc tibi vere,
 Ante potestatem Tullî atque ignobile regnum,
 10 Multos saepe viros nullis majoribus ortos
 Et vixisse probos, amplis & honoribus auctos:
 Contra, Laevinum, Valerî genus, unde Superbus
 Tarquinius regno pulsus fugit, unius assis

v. 4. Vulg. IMPERITARINT. 13. FUIT.

Non

4. LEGIONIBUS IMPERITARINT] Ita Venetae & Lofcheriana, unde in sequentes editiones derivatum est. Favent autem huic lectioni Magdalenensis codex & Battelianus. At multo plures tam aliorum, quam nostri, in quibus veterrimi duo Leidensis & Reginensis, IMPERITARENT. Est & tertia lectio, quae in uno Bersmanni alteroque Pulmanni extat, IMPERITARUNT. Lego:

Nec quod avus tibi maternus fuit atque paternus, Olim qui magnis legionibus IMPERITARENT.
 Nempe in hac & simili locutione *Fuit qui, Fuerunt qui*, uterque quidem modus tam indicativus, quam subjunctivus admittitur; tempus vero imperfectum in utroque, ut apud bonos Scriptores passim observabis. Sallust. Cat. XXIII. *Fuere ea tempestate*, qui dicerent *Catilinam*, &c. Noster Epist. II, 2. v. 128.

*Fuit haud ignobilis Argis,
 Qui se credebat miros audire tragoeos;
 Cetera qui vitae servaret munia recto
 More; bonus sane vicinus, amabilis hospes,
 Comis in uxorem, posset qui ignoscere servis.*

13. TARQUINIUS REGNO PULSUS FUIT] Ita libri & olim editi & nuperi. Enimvero indignor tot eruditos Interpretes lectionem veram in codici-

bus suis inventam tam imperite sprevisse. Ea sic habet;

Contra, Laevinum, Valerî genus, unde Superbus Tarquinius regno PULSUS FUGIT, unius assis, &c.

Hanc in quattuor optimis Blandiniis Cruquiis, in suis aliquot Lambinus Bersmannusque repererunt: nosque itidem in veterrimo Leidensi, & aliis duobus, & pro varia lectione in Magdalenensi. Quanto hoc, nisi plane desipimus, elegantius plenusque illo altero, quod haecenus editiones occupavit? Id solum, credo, ad corrumperendum locum Librarios impulit; quod *fugit*, praeterito tempore & priore syllaba producta, vi sententiae hic requiri arbitrarentur: atqui illud minime metuendum erat. Auctor de obitu Maecenatis:

*Sic illi vivere, quibus fuit aurea Virgo;
 Quae bene praecinctos postmodo pulsa fugit.*
 Virgil. Aen. III, 121.
*Fama volat pulsum regnis cessisse paternis
 Idomenea ducem.*
 Idem, in Catalectis:
*Cujus ob raptum pulsi liquere penates
 Tarquinii patrios filius atque pater.*
 Aen. XI, 366.

Ggg

Pene

- Non umquam pretio pluris licuisse, notante
 15 Judice, quo nosti, populo: qui stultus honores
 Saepe dat indignis, & famae servit ineptus;
 Qui stupet in titulis & imaginibus. quid oportet
 Vos facere, a volgo longe longeque remotos?
 Namque esto: populus Laevino mallet honorem
 20 Quam Decio mandare novo: Censorque moveret
 Appius, ingenuo si non essem patre natus:
 Vel merito, quoniam in propria non pelle quiessem.

V. 15. Vulg. QUEM NOSTI. 18. Nos. LONGE LATEQUE.

Sed

Pone animos, & pulsus abi.
 Lactantius I, 13. *Nimirum senex (Saturnus) a juvene facile victus est, ac spoliatus imperio. Fugit igitur expulsus, & in Italiam navigio venit. Et mox: Censetne aliquis deum esse, qui pulsus est, qui fugit, qui lasuit?* Ovid. Metam. VII, 290.

Pulsa fugit macies: abeunt pallorque sinitque.
 Haec quidem nitida sunt, culta sunt, & auctori-
 bus suis digna: at vulgatum illud *pulsus fuit*,
 quam iners & languidum?

15. NOTANTE, JUDICE, QUEM NOSTI, POPULO]
 Ita nunc passim editum reperies; cum tamen &
 vetustae Editiones, & quicquid usquam est codi-
 cum manu scriptorum, sic clare exhibeant,

Judice, quo nosti, populo, qui stultus honores, &c.
 Hoc certe de omnibus suis praedicant Cruquius,
 Pulmannus, Bersmannus, Torrentiusque; hoc
 in meis universis reperi. Et Torrentius quidem
 Cruquiique libenter hanc lectionem recipent;
 si per interrogationem efferatur, *Judice: quo?*
nostri: populo: vel hoc modo: *Judice: quo, nosti?*
populo: metuebant scilicet, ne parum Latine dic-
 tum esset, nisi distinctionibus illis sublevaretur.
 Ponite vero, ô boni, istos metus: elegantissima
 enim locutio est, a fonte Graeco hausta, *Judi-
 ce, quo nosti, populo:* ubi Pronomen eodem ca-
 su ponitur, quo Nomen antecedens. Terentius
 Heaut. I, 1.

Scire hoc vis? Hac quidem causa, qua dixi tibi.
 Cicer. Epist. Fam. V, 14. *Cum scribas, & aliquid
 agas eorum, quorum consuesti, gaudeo.* Ovidius
 Trist. V, 6.

*Elige nostrorum minimum minimumque laborum,
 Illo, quo reris, grandius illud erit.*

Gellius I, 3. *Theophrastus autem, in eo, quo dixi,
 libro differit. Et I, 15. Itcirco ex his, quibus dixi,
 vocibus nomen induciarum connexum est. Et II, 26.
 Sed id iis tamen coloribus, quibus modo dixisti,*

*denominandis. Ceterum Graeca exempla passim
 feruntur. Vide Nos ad Ciceronis Tusculanas,
 V, 14.*

17. QUID OPORTET NOS FACERE A VULGO
 LONGE LATEQUE REMOTOS?] Id primo hic ani-
 madvertendum, male ex vetustis Editionibus re-
 tentum esse LONGE LATEQUE; cum omnes
 fere omnium codices habuerint, LONGE LON-
 GEQUE. Primus ex suis Cruquius veram lec-
 tionem reposuit, Ciceronis loco fretus De Fini-
 bus II, 21. *Plurimum se, & longe longeque plu-
 rimum, tribuere honestati.* Cui tamen bene mo-
 nenti nemo, quod sciam, obtemperavit, praeter
 Baxterum nostratem in nupera sua editione: adeo
 difficile est homines diuturno errore palantes in
 viam rectam reducere. Posthac tamen, ut spero,
 veritati manus dabunt, & corrigi se patientur.
 Ovid. Met. IV, 325.

Sed longe cunctis longeque potentior illis.
 Gellius XIII, 27. *Ego quidem sic existimo, longe
 longeque esse amplius, prolixius, fufius, multos
 mortales, quam multos homines dixisse. Idem IV, 1.
 Ac multo etiam antequam nascerentur, & supra
 longe atque longe per infinitum. Digest. IV, 4, 39.
 Vendentibus curatoribus minoris fundum, emptor ex-
 titit Lucius Titius, & sex fere annis possedit, &
 longe longeque rem meliorem fecit. Mamertinus in
 Genethliaco Maximiani p. 308. Etenim quod ait
 ille Romani criminis primus auctor (lege, carminis,
 nam Ennium intelligit) *A sole exoriente adusque
 Maeotidas paludes, id nunc longius longiusque pro-
 tendere licet.* Germanam Latini Sermonis indo-
 lem haec spirant: ita passim, *Magis magisque,
 Minus minusque, Etiam etiamque, Iterum iterum-
 que, Nimum nimumque, Minimum minimumque,
 Candidior candidiorque, & alia similia. Atque haec,
 opinor, satis justae sunt causae, cur lectionem
 hanc, quam codices fere ad unum omnes agnos-
 cunt,**

Sed fulgente trahit constrictos gloria curru
 Non minus ignotos generosis. quo tibi, Tilli,
 25 Sumere depositum clavom, fierique tribuno?
 Invidia adcrevit, privato quae minor esset.
 Nam ut quisque insanus nigris medium inpediit crus
 Pellibus, & latum demisit pectore clavum;
 Audit continuo; Quis homo hic, aut quo patre natus?
 30 Ut si qui aegrotet quo morbo Barrus, haberi
 Ut cupiat formosus; eat quacumque, puellis

v. 24. TULLI. 29. HIC EST? 31. ET cup.

Inji-

cunt, in sedes avitas denuo revocemus. Est tamen adhuc majus, & in quo magis etiam desidero iudicium Interpretum. Fatemur quidem *Longe lateque* frequentissime apud Scriptores occurrere; *Longe lateque patere, spargi, diffundi* &c. nempe ubi res ipsae, de quibus sermo est, tam in latum diffunduntur, quam protenduntur in longum, lidem tamen pernegamus, *Longe lateque removeri*, aut dictum esse a quoquam veterum, aut sane dici potuisse. Quippe vox *Remotus* longitudinem solam denotat, latitudinis sensum plane respuit. Et quod *longe* vel *longissime* a re quapiam *remotum* est; idem ex omni parte & quaque versus ab eadem re remotum sit necesse est. Ut ineptum plane fuerit *late remotum* dicere quid; ubi semel dixeris *longe*. Illud deinde excute, quod omnes codices & editiones maculavit,

quid oportet

Nos facere a vulgo longe longeque remotos? Nihil profecto pravius tetriusque vidi. Quid enim narrat? Nos, hoc est, cum aliis se tam longe a vulgo remotum? quemne hoc ipso Sermone confitetur *liberino esse patre, & nullis majoribus?* quo vero nomine tam remotum? non genere, non re, non loco & conditione. At ingenio fortasse dices & virtute atque doctrina: apage fodes inanem jaçantiam. Non cognosco Nostrium tam superbum & gloriosum. Quin, si oculos animumque advertis, videbis hoc pugnare cum totius orationis filo & contextu. Non ideo, inquit, o Maecenas, quia ipse summo genere natus es, contemnis homines novos & ignobiles, ut *EGOSUM*: quorum multos recte tibi persuades & privatim probos & egregio publico vixisse: contra aliquot praeclaris parentibus, ut Laevinum Valerium, non uno propterea asse pluris habitos esse, vel populo ipso iudice, qui ceteroqui genus & proavos, imagines & titulos, maxime admirari

solet. Quod si vulgus tam recte iudicat; quanto magis id oportet

Vos facere a vulgo longe longeque remotos?

Vos dico Augustos, Maecenates, Polliones, Messallas, &c. non quali quisque sit natus parente; sed quo ingenio, qua virtute sit, quaerere oportet. Sentis, opinor, emendationem, quam orationis ductu abreptus, priusquam constitueram, insciens posui. Quod si nos substituatur, pestum ibit tota sententia: quippe haud se inter generosos numerat, qui de hominibus novis candide & aequae iudicent; sed se istis novis accenset, qui aequa nobilium iudicia sperare sibi & polliceri audeant.

24. QUO TIBI, TULLI] Quod editiones hactenus possedit, TULLI, ex versu non videtur irreplisse. At ibi de Servio Tullio rege sermo est: hic de homine alio nescio quo. Quidni igitur revocamus plurium codicum lectionem, TILLI? ut de suis testantur Bersmannus, Pulmannus, Torrentiusque: in nostris hic quidem duobus duntaxat apparet, Regio & Petrensi: at infra versu 107, in Leidensi, Zulich. Magd. & Batteliano extat. Cicero Philip. II. cap. 11. *Tillius Cimber*. Idem Ep. Fam. VI, 12. Seneca de Ira, III, 12. & Epist. LXXXIII. Suetonius Jul. c. 85. *Cimber Tillius*: quibus omnibus in locis eadem ac hic variatio est in scriptis codicibus. Gruterus in Inscript. APER TILIUS, & Q TILLIUS, & M. TILLIUS, M. L. PHANIAS, TILLIA M. L. LUCCEIA.

29. QUIS HOMO HIC EST? QUO PATRE NATUS?] Ita libri aliquot: alii, *Quis homo hic? Et quo patre natus?* Editiones vetustae, *Quis homo hic? AUT quo*: ut etiam codex Regius, & optimus Reginensis.

31. ET CUPIAT FORMOSUS] Ita Cruquius Torrentiusque ex suis, quos posteriores fere secuti sunt: At Venetae editiones & Loscheri, una cum pluribus Lambini Codicibus, & veterrimo

- Injiciat curam quaerendi singula; quali
 Sit facie, fura, quali pede, dente, capillo:
 Sic qui promittit, civis, Urbem sibi curae,
 35 Imperium fore, & Italiam, & delubra Deorum;
 Quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
 Omnis mortalis curare & quaerere cogit.
 Tune Syri, Damae, aut Dionysî filius, audes
 Dejicere e saxo civis, aut tradere Cadmo?
 40 At Novius collega gradu post me sedet uno:
 Namque est ille, pater quod erat meus. Hoc tibi Paullus,
 Et Messalla videris? at hic, si plostra ducenta,
 Concurrantque foro tria funera, magna sonabit

Cor-

nostro Leidensi aliisque tribus.

Ut si qui aegrotet, quo morbo Barrus, haberi

UT cupiat formosus.

Atque hanc lectionem alteri illi praeferimus. *Morbus* enim sive vitium Barri erat, quod formosus haberi cuperet; morbus utique mentis, non corporis. Sed si ER legeris, de morbo etiam corporis suspicari possis; quasi is scabie vel polypo fortasse laboraret, & tamen formosus haberi magnopere vellet: quod ab Horatii mente alienum esse existimo.

38. DIONYSI FILIUS] Scribe hic *Dionysî*, (non ut pleraeque editiones *Dionysî*) a recto *Dionysius*. *Syrus*, *Dama*, & *Dionysius* nomina servilia. Cicero Ep. Fam. XIII, 77. *Dionysius servus meus au fugit*. Sic alibi ibidem, & Ep. ad Atticum saepius. Suetonius vita Horatii: *Pertulit ad me Dionysius libellum tuum*. Plin. Ep. X, 105. *C. Valerius Dionysius*. Gruterus, 1036. 2. PUBLICIO DIONYSIO. 845, 7. M. AYP. ΔΙΟΝΥΣΙΟΝ. Marm. Felsin. p. 425. M. ULP. DIONYSIUS. M. JULIUS DIONYSIUS.

47. NUNC QUIA, MAECENAS, TIBI SIM CONVICTOR] Editio prima Veneta alium verborum ordinem statuit;

Nunc, quia sum tibi, Maecenas, convictor; at olim,

Quod mihi pareret legio Romana tribuno.

quem etiam agnoscunt caeterae editiones priscae, & nostri codices praeter unum recentem omnes; praeterquam quod plures ex iis SIM habeant, non SUM. Idem de suis perhibent Pulmannus

Bersmannusque; ne de caeterorum libris, etsi ipsi taceant, dubites. Quis primus contra veterum exemplarium fidem mutaverit, nescio: sed id, ut opinor, ausus est, quo versus numerosior evaderet. Nos vero, tam fastidiosis auribus valere iussis, ipsa simplicitate compositionis capimur. Neque vero numeri viliores hic sunt, quam saepe alias in his Sermonibus.

53. FELICEM DICERE NON HOC ME POSSUM] De interpunctionis loco jam, opinor, hic convenit inter interpretes; non *felicem hoc casu* distinguendum esse; sed *hoc* sive hac re *felicem*, quod *casu sortitus*. Quin & Danielis Heinsii non *felix* conjectura, qui *hic* pro *hoc* substituere voluit, jam ab omnibus explosa est. Sic ergo locum constituunt,

felicem dicere non hoc

Me possum, casu quod te sortitus amicum:

Nulla etenim tibi me fors obtulit.

Et *possum* quidem, sive quod in pluribus est *possum*, omnes quos viderim libri exhibent, & veteres editiones. Tamen, si verum dicendum est, arrogantiae quid prae se ferre videtur illud, *Non possum eo me felicem dicere, quod nactus sim te amicum*. Itane vero? Non cognosco tuum, O Flacce, tam superbum. Ut enim hoc vere dici posset; tu tamen non idoneus qui id diceres. Neque vero, si bene te novimus, dicere unquam voluisti. Ecce enim, quam Commentator vetus memoriae tradidit, saniolem lectionem:

felicem dicere non hoc

Me possunt, casu quod te sortitus amicum.

hae.

Cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos.

- 45 Nunc ad me redeo libertino patre natum:
 Quem rodunt omnes libertino patre natum:
 Nunc, quia sum tibi, Maecenas, convictor; at olim,
 Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
 Dissimile hoc illi est: quia non, ut forsit honorem
 50 Jure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum;
 Praesertim cautum dignos adsumere, prava
 Ambitione procul. felicem dicere non hoc
 Me possunt, casu quod te fortitus amicum:
 Nulla etenim tibi me fors obtulit. optimus olim
 55 Virgilius, post hunc Varius, dixere quid essem.
 Ut veni coram; singultim pauca locutus,

v. 47. Quia, Maecenas, tibi SIM. 53. POSSUM. 54. MIHI TE.

(In-

hoc est, ut verba sunt Scholiastae Cruquiani, non iccirco me felicem nominare DERENT, quod casu aliquo aut fortunae beneficio tibi sim factus amicus; cum nulla fors me tibi obtulerit, sed amicorum & virorum bonorum commendatio, qui me noverant. Agnoscis, opinor, hunc, quisquis erat, enarratorem non POSSUM, ut nunc habetur, sed POSSUNT in suis olim exemplaribus reperisse. Quinam autem illi, qui hoc non possunt vere dicere? invidi nempe & obtrectatores, qui quotidie rodunt me libertino patre natum; qui felicitate me quadam, & nullo meo merito, ad amicitiam tuam pervenisse mentiuntur. Sic enim Garrulus ille, Serm. IX, 45. de hac ipsa re,

Nemo dexterius fortuna est usus.
 & VI. lib. II. vers. 49.

Fortunae filius, omnes secum mussitabant. Certe si ex illorum persona possunt legeris, verecunde dictum est; sin ex Horatii possum, insolenter & gloriose.

54. NULLA ETENIM MIHI TE FORS OBTULIT] Disquirunt hic Interpretes, utrumne Fors an fors legendum sit; quorum illud in principe Veneta, hoc in Loscheri editione comparet. Certe in vetustioribus nostris codicibus clare exhibetur FORS; ne hac de causa Lambini fidem labefactet semper erga illum iniquior Torrentius. Tacitus Annal. XIV, 5. Contis, & remis, & quae fors obtulerat, navalibus telis conficitur. Ibidem II, 42. Struxitque causas, aut forte oblatas arripuit. At

Hist. IV, I. Passim trucidatis, ut quemque fors obtulerat: ubi tamen, ut antea, fors reponendum est. Sed, dum leviculum hoc sollicitos eos habet, illud interim, quod longe gravius est, impune hic grassari patiuntur,

Nulla etenim mihi te fors obtulit.

Ita omnes ubique dederunt editores: neque sentiunt illud mihi te quam inscite & stolidè hic dictum sit, ut nihil magis. Quid enim? An patrono & rege suo Maecenate, cui vitam, opes, omnia debuit, majorem hic se gerit coactoris Graeculi filius? Tibi vero, ô noster, Maecenatem fors obtulerit? quod sodes ex te verbum audio? Immo te Maecenati: nisi omnium quocumque fuerunt, sunt, eruntve, Suffenorum primus es. Certe sic alibi solebas, ut Serm. I, 3. v. 64.

Simplicior quis est? qualem me saepe libenter obtulerim tibi, Maecenas.
 Recte hoc quidem, & verecunde: & bene factum, quod tam turpem maculam effugisti. Sic enim & hoc in loco nullus dubitabam, quin sia a principio fuerit;

Nulla etenim TIBI ME fors obtulit.
 Atque sic postea latentem hanc lectionem deprensi in Scholiastae Cruquiano, loco paullo ante laudato: Cum nulla fors, inquit, ME TIBI obtulerit, sed amicorum commendatio. Denique ita clare extare vidi in codice manuscripto, quem nuper adeo Bibliothecae Collegii nostri donavit vir insigni eruditione & humanitate Thomas Rud.

- (Infans namque pudor prohibebat plura profari)
 Non ego me claro natum patre, non ego circum
 Me Satureiano vectari rura caballo,
 60 Sed, quod eram, narro: respondes (ut tuus est mos)
 Pauca: abeo: & revocas nono post mense, jubesque
 Esse in amicorum numero. magnum hoc ego duco,
 Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
 Non patre praeclaro, sed vita & pectore puro.
 65 Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
 Mendosa est natura, alioqui recta; (velut si
 Egregio insperfos reprendas corpore naevos)
 Si neque avaritiam, neque sordis, aut mala lustra
 Objiciet vere quisquam mihi; purus & insons,
 70 (Ut me collaudem) si & vivo carus amicis;
 Causa fuit pater his: qui macro pauper agello
 Noluit in Flavî ludum me mittere; magni
 Quo pueri magnis e centurionibus orti,

v. 68. A c mala.

Laevo

68. NEQUE SORDES, NEC MALA LUSTRA] Editiones veteres; & codices quos viderim omnes AC MALA habent: Perabsurdum tamen videtur, sordes ac lustra una inter se jungere; cum vitia prorsus contraria sint, neque in unum hominem eodem tempore possint recidere. Lambinus quidem ita loqui debuisse Nostrium putat;

Si neque avaritiam, neque sordes, nec mala lustra.

Postea autem Cruquius, non ut ille ex conjectura, sed ex vetustissimo suo Blandinio NEC illud protulit. Sane vir probus videtur fuisse Cruquius; neque temere fides ei detrahenda est: sed vereor, ne non fuerit a prima scriptoris manu NEC, sed a correctore interpolatum: qua in re, quae maximè quidem momenti est, subinde annotanda nimium ille securus & indiligens erat. Equidem haud dubito, quin sic scripserit ipse auctor,

Si neque avaritiam, neque sordes, AUT mala lustra.

AUT enim & Ac passim a Librariis alterum pro altero substituuntur: & solet alias Noster post duas

particulas negativas *AUT* tertio loco subungere: ut Carm. III, 12.

Miserarum est, neque amori dare ludum, neque dulci

Mala vino lavere, aut exanimari metuentes.

III, 23.

Nec pestilentem sentiet Africum

Fecunda vitis, nec sterilem seges

Robiginem, aut dulces alumni

Pomifero grave tempus anno.

Serm. II, 2. 22.

neque ostrea,

Nec scharus, aut poterit peregrina juvare lagois.

I, 9, 31.

nec hosticus auferet ensis,

Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra

II, 1, 15.

neque enim quivis horrentia pilis

Agmina, nec fracta pereuntes cuspidè Gallos,

Aut labentis equo describat vulnèra Parthi.

Virgil. Aen. IV, 339.

neque ego hanc abscondere furto

Spe-

- Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto,
 75 lbant octonis referentes Idibus aera:
 Sed puerum est ausus Romam portare, docendum
 Artis, quas doceat quivis eques atque senator
 Semet prognatos. vestem servosque sequentis,
 In magno ut populo, si qui vidisset; avita
 80 Ex re praeberi sumtus mihi crederet illos.
 Ipse mihi custos incorruptissimus omnis
 Circum doctores aderat. quid multa? pudicum
 (Qui primus virtutis honos) servavit ab omni
 Non solum facto, verum opprobrio quoque turpi:
 85 Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret olim,
 Si praeco parvas, aut (ut fuit ipse) coactor
 Mercedes sequerer; neque ego essem questus. ad haec nunc
 Laus illi debetur, & a me gratia major.
 Nil me poeniteat sanum patris hujus: eoque
 90 Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,

v. 79 Vulg. SI QUIS. 87. OB HOC NUNC.

Quod

*Speravi, ne finge, fugam; nec conjugis umquam
 Praetendi caedas, aut haec in foedera veni.*
 Sed quid multis opus? cum aut clare habeat
 Scholiastes Acron, cum in Bibliotheca Societatis
 Regiae manuscriptus, tum Venetiis olim editus
 anno MCCCCXC: recentiores enim locum con-
 taminarunt.

79. IN MAGNO UT POPULO SI QUIS VIDISSET]
 Quia a vetustis editionibus demissum erat SI QUIS,
 veriti sunt id ejicere recentiores interpretes: at-
 qui fatentur in Blandiniis aliisque melioris notae
 codicibus SI QUI haberi; ut & ego reperi in ve-
 teritatis meis Leidensi & Reginensi Apage ergo
 stultam clementiam: & sibilantem illam literam
 exsecemus. Lenius certe eo pacto suaviusque pro-
 cedit versus; neque aliter scribit Noster Versu
 hic 30.

Ut si qui aegrotet, quo morbo Barrus:
 Ceterum quod Lambinus ait, nescio quos ver-
 borum ordinem turbare; quem ipse sic consti-
 tuit, *Ut si quis magno in populo vidisset;* in ea re
 multum fallitur, & plerique omnes, qui eum se-
 quuntur. Sic enim distinguenda sunt verba; Si

qui, ut in magno populo, vestem vidisset. Ovid.
 Pont. IV, 5.

Siquis, ut in populo, qui sitis, & unde requiret.
 Idem Trist. I, 1.

Siquis, ut in populo, nostri non immemor illic.
 Sulp. Severus I, 84. Ninive, alens virorum millia
 C. & XX. atque, ut in magno populo, abundans
 vitiis.

87. OB HOC NUNC LAUS ILLI DEBETUR] Ita
 editiones veteres, & ex Manuscriptis recentiores
 aliquot. At prisci codices uno fere consensu AD
 HOC vel AD HAEC. Acron Scholiastes: *Ad hoc
 nunc) Alii AD HAEC legunt, ut sit, Ad haec
 quae praestitit: alii AD HOC, scilicet ne me poenite-
 ret, quia patrem habui operarium & libertum, qui
 bonus vir fuit.* Prius magis arridet; ad haec scili-
 cet; quippe multa praestitit in educatione filii;
 non sumtus solum, sed studium pene supra facul-
 tates plane singulare. *Ad saepe idem fere valet,
 quod ob vel propter: ut Epod. 9.*

Ad hoc frementes verterunt bis mille equos.
 Epist. 9.

ad haec, ego navibus uti Formido.

107. Quid

Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
 Sic me defendam. longe mea discrepat istis
 Et vox & ratio. nam si natura juberet
 A certis annis aevum remeare peractum,
 95. Atque alios legere ad fastum quoscumque parentes
 Optaret sibi quisque: meis contentus, honestos
 Fascibus & fellis nollem mihi sumere; demens
 Judicio volgi, sanus fortasse tuo: quod
 Nollem onus, haud umquam solitus, portare molestum.
 100 Nam mihi continuo major quaerenda foret res,
 Atque salutandi plures; ducendus & unus
 Et comes alter, uti ne solus rufve peregreve
 Exirem; plures calones atque caballi
 Pascendi; ducenda petorrita. nunc mihi curto
 105 Ire licet mulo, vel si libet usque Tarentum,
 Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos.
 Objiciet nemo fordis mihi, quas tibi, Tilli,
 Cum Tiburte via praetorem quinque sequuntur

v. 107. Vulg. TULLI.

Te

107. QUAS TIBI, TULLI] Scribe potius TILLI, ut supra docui ad versum 24.

126. FUGIO RABIOSI TEMPORA SIGNI] Omnium, quotquot superiore saeculo extitisse novimus, vetustissimum optimumque codicem ex Bibliotheca Blandinia Gandavi nactus est Cruquius: quod exemplar utinam adhuc salvum esset (peritisse enim opinor) & in manus nostras incidisset; multa, ni fallor, & praeclara inde erueremus, quae illius aut oculos aut captum effugerunt. Est tamen utcumque quod gaudeamus, non pauca ab ipso Cruquio deprompta esse ex eo libro; quae, absque illo fuisset, frustra in ceteris omnibus quaereremus. Cujusmodi hoc est, quantivis sane pretii, quod his verbis memorat: *Codex, ait, Blandinius antiquissimus habet, FUGIO CAMPUM LUSUMQUE TRIGONEM: sed supposita sunt puncta, vulgataque lectio est adnotata, Fugio rabiosi tempora signi.* Haec tantum Cruquius: neque verbum praeterea addit: & quod magis mirum est, nemo omnium interpretum, qui tot tantique post

illum manus Horatio admovent, vel mentione dignum judicant variantem hanc lectionem. Bene vero factum, quod interpolator ille punctis subnotatis (ut Librariis, qui scripta sua lituris turpati nolebant, facere sollemne erat) delenda ea verba significaverit; ac non ipse scalpello suo penitus eraserit. Aut enim egregie fallor, aut ea sola sineera lectio est, & Venusina lucerna digna. Videamus locum integrum.

*Ad quartam jaceo: post hanc vagor aut ego lecto,
 Aut scripto, quod me tacitum juvet: ungor olivo,
 Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.*

At ubi me sessum sol acrior ire lavatum

Admonuit, fugio CAMPUM LUSUMQUE TRIGONEM.

Pransus non avide —

domesticus otior.

Haec jam singula examinanda sunt. *Ad quartam jaceo*: quod cave accipias pro *dormio*, ut vulgo faciunt Interpretes: quippe non nisi otiosi hominis erat, vel ad horam usque primam somno indul-

- Te pueri, lasanum portantes oenophorumque.
- 110 Hoc ego commodius, quam tu, praeclare senator,
Millibus atque aliis vivo. quacumque libido est,
Incedo solus: percontor quanti olus, ac far:
Fallacem Circum, vespertinumque pererro
Saepe forum: adsisto divinis: inde domum me
- 115 Ad porri & ciceris refero laganique catinum.
Cena ministratur pueris tribus: & lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet: adstat echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
Deinde eo dormitum; non sollicitus, mihi quod cras
- 120 Surgendum sit mane, obeundus Marsya, qui se
Voltum ferre negat Noviorum posse minoris.
Ad quartam jaceo: post hanc vagor, aut ego lecto,
Aut scripto quod me tacitum juvet. unguor olivo,
Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
- 125 Ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio Campum lusumque trigonem.

v. 126. Vulg. FUGIO RABIOSI TEMPORA SIGNI.

Pran-

dulgere: ut Epist. I, 17.

*Si te grata quies & primam somnus in horam
Delectat.*

& Epist. I, 18.

*Dormiet in lucem, scorto postponet honestum
Officium, nummos alienos pascer.*

Ergo ad quartam stertere, desidiose plane fuerit,
& Nomentani nepotis, potius quam Flacci. Quid
ergo? *Facere* hic perinde est ac *studere*, in *lectulo*
scilicet lectioni aut scriptioni vacare: qui mos e-
rat antiquorum, jam notissimus. Noster supra,
Sat. I, 4. v. 133.

neque enim cum lectulus aut me

Porticus excepit, desum mihi.

Seneca Epist. LXXII. *Quaedam sunt, quae possis
& in ciso scribere: quaedam lectum & otium &
secretum desiderant.* Plinius Epist. V, 5. *Visus est sibi
C. Fannius per nocturnam quietem JACERE IN LEC-
TULO suo compositus in habitum studentis, habere
ante se scrinium, ita ut solebat.* Atque haec qui-
dem interpretatio ex sequentibus verbis magis ad-

huc constabit;

post hanc vagor aut ego lecto,

Aut scripto, quod me tacitum juvet.

ubi ordo est, *Post hanc*, horam scilicet quartam,
quae nobis nunc decima est antemeridiana, *ego
vagor; aut lecto, aut scripto, quod me tacitum ju-
vet.* Ubi sine dubio *lecto & scripto*, sunt ablativi
participiorum *lectus & scriptus*. Cujusmodi jam
passim observata est a Grammaticis constructio.
Tacitus Annal. II, 7. *Caesar, audito castellum Lup-
piae obsideri, sex legiones eo duxit.* IV, 36. *Fonteius
Capito absolvitur, comperto facta in eum crimina
per Vibium Serenum: & alibi passim.* Hoc quidem
recte olim Janus Doufa: adeo ut me illorum mi-
sereat, qui *lecto* hic & *scripto* Verba esse volunt,
pro *lectito & scriptito*; verba utique inaudita, &
in ultimam Barbariam releganda. Decepit, credo,
eos pronomen *Ego*, cum id extra locum suum
hic positum videatur: quod tamen minime mira-
ri debent, qui aut hunc Nostri aut Terentium
umquam verfarunt. Noster loco jam citato:

Hhh

Neque

Pransus non avide, quantum interpellat inani
 Ventre diem durare, domesticus otior. haec est
 Vita solutorum misera ambitione gravique.

130 His me consolor, victurum suavius, ac si
 Quaestor avus, pater atque meus, patruusque fuisset.

v. 131. Vulg. FUissent.

ECLO

Neque enim cum lectulus aut me Porticus excepit.
 Nihil ulitatus: atque adeo elegantiam quandam
 prae se fert. Ergo hoc dicit Horatius, *Post horam*
quartam vagor; cum jam tunc aut legerim aut scri-
psim quid, quod me tacitum juvet. Sine dubio
 itaque non ad quartam dormivit, qui ante eam
 horam scripsit aliquid aut legit. Sed pergamus por-
 ro: & investigemus quo vagari sit solitus: atque
 id quidem scire dabitur, ex iis quae sequuntur,

ungor olivo:

Post ubi me fessum sol acrior me lavatum

Admonuit, fugio campum lusumque trigonem:

Nimirum in Campum Martium, ubi homines
 beatiore aut spatium & alios ludentes visere, aut
 ipsi ludere & exercere se solebant. Describit hic
 scilicet quotidianae suae vitae consuetudinem,
 quo pacto diem integrum transigere solet.
 „ *Vespere*, inquit, *Circum & Forum pererro;*
 „ inde ad cenam domum redeo: tandem eo dor-
 „ mitum; & mane experrectus, usque ad quar-
 „ tam studiis vaco; inde in Campum me confe-
 „ ro, & olivo unctus (non rancido quidem foe-
 „ tidoque, ut Natta) pila ludo, & ludentes al-
 „ ios specto. Demum, ubi Solis aestus molef-
 „ tior est, relinquo Campum ac Trigonem, &
 „ lavatum eo: postque prandium, tenue id qui-
 „ dem & parcum, domi otior usque ad *versperem*.
 Jam autem exercitia campestria prius oleo perunc-
 tos obiisse, res pervulgata est, neque hic adeo
 probanda. Unde noster de Sybari Carm. I, 8.
Cur olivum sanguine viperino cauius vitat; saepe
disco, saepe trans finem jaculo nobilis expedito? Ovid.
 Metam. X, 176.

Corpora veste levant, ex succo pinguis olivi

Splendescunt, latique ineunt certamina disci.

Porro in Campo pila lusitare solitum esse Nos-
 trum, atque una interdum cum Maecenate, testis
 ipse de se est optimus, Serm. II, 6, v. 49.

ludos spectaverit una,

Luserit in campo: Fortunae filius, omnes.

Quod erudite sic enarrat Scholiastes Cruquianus:
Siquis me unã cum Maecenate in Campo videbat, sta-
tim dicebat me esse fortunae filium. Solebant autem

Romani in Campo Martio ludere PILA TRIGONALI.
 Quibus, opinor, verbis jam, si minus antea,
 pensitescere incipis, quid sibi illa velint,

fugio CAMPUM LUSUMQUE TRIGONEM.
 Trigonis enim *lusus* pilae ludum significabit, ideo,
 ut creditur, sic dictus, quod lutores paribus inter
 se spatiis ad Trigonem five trianguli formam dista-
 bant. Martialis in Apophoretis, XIV, 44.

PILA TRIGONALIS.

Si me mobilibus scis expulsare sinistris,

Sum tua: si nescis, rustice, redde pilam.

Idem IV, 19.

Seu lentum ceroma teris, tepidumve TRIGONA;

Sive harpasta manu pulverulenta trabis.

& XII, 81.

Captabit tepidum dextra laevaque TRIGONEM,

Impetet exceptas ut tibi saepe pilas.

& VII, 72.

Sic palmam tibi de TRIGONE nudo

Unctae det favor arbiter coronae:

Nec laudet Polybi magis sinistras.

Quo postremo loco inductus, equidem libenter
 apud Nostrum pro illo *Lusum* vel *Ludum* reposue-
 rim *NUDUM*,

fugio CAMPUM NUDUMQUE TRIGONEM;

Uncti enim, & proinde nudi, pila & disco aliisque
 id genus ludis certabant, ut jam vidimus. Atque
 haec omnia magis magisque confirmantur ex eo,
 quod Noster continuo addit, se tum *lavatum ire*
 solitum. Quippe a Pilae lusu statim balnea ad-
 bant, aut, si serius ludum inciderant Thermis
 jam clausis, in Tiberi vel Aqua Virgine lavaban-
 tur; ut iterum Martialis, XIV, 161.

TINTINNABULUM.

Redde pilam: sonat aes Thermanum. ludere pergis?

Virgine vis sola lotus abire d'mum.

Vides jam, opinor, ut apte inter se cohaereant
 omnia: quae cum minime intelligeret interpola-
 tor ille; spongia, ut erat audacia, emendare vo-
 luit. At enimvero, quam egregia atque illis, ut
 par erat, meliora de suo nobis largitus sit, operae
 pretium erit cognoscere:

Ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum

Ad-

E C L O G A VII.

PROSCRIPTI Regis Rupili pus atque venenum
Hybrida quo pacto fit Persius ultus, opinor

Omni-

Admonuit, fugio rabiosi tempora signi.
Nempe aestuosos dies caniculares intelligit, ut recte enarrant Scholiastae veteres; veteres, inquam, nam diu est, quod haec macula fere omnes codices inquinavit. Ego vero aestus Caniculae, rabiam, calores sub umbra vitari posse probe novit; ut noster Carm. I, 17.

Hic in reducta valle Caniculae

Vitabis aestus:

ipsa Caniculae tempora quo pacto effugerit noster, equidem nescio; nisi forte sub umbras illas se subduxerit,

unde negant redire quemquam,

Pallentes umbras Erebi, noctemque profundam.

Sed ut hoc ei condonemus; quippe & Tibullus haud multo minus improprie locutus est; Eleg. I, 1.

Sed canis aestivos ortus vitare sub umbra

Arboris, ad rivos praetereuntes aquae;

si sanus utique locus est, & non ictus potius quam ortus erit legendum: illud potius consideremus, quam concinne atque apte cum orationis serie & auctoris instituto congruat hoc, quod dedit, Emblemata. *Ab hora quarta, inquit, foras prodeambulato; tum ungor: & ubi appetente fere meridie Solis ardor ingravescit, fugio tempora Caniculae.* Quid, malum, Caniculam nobis narras? Describit utique poeta, quid quotidie facere soleat, communibus anni temporibus, Romae, ubi Forum & Circus: non quid diebus tantum Canicularibus, quorum intemperiem ruri plerumque in silva Sabina abditus fallere & solari consueverat. Jamne fentis, quam indignis modis impostor ille nobis illuserit? Quasi vero sub caelo Italo sol meridians, non nisi ardente Sirio, molestus esset sub divo morantibus? Et profecto ineptum esse hoc absurdumque quasi per caliginem vidisse ii videntur; qui rabiosi tempora signi, non anni tempus, sed diei interpretantur. Unde vero petitum, tam pulchrum commentum nobis propinant? Ex Persio nempe, cujus illud est, Sat. III.

siccas insana Canicula messes

Jam dudum coquit, & patula pecus omne sub umbra est:

ubi Canicula, ut putant, improprie pro quovis die aestuoso ponitur. Bene sane: & est quod Per-

sus gratiam iis habeat. At non videre interea, siccas illas messes, tam bellam interpretationem prorsus evertere? Sed mittamus hos; quos merito sane castigat celeberrimus Dacierius: ipse interim majoris culpa reus, cum ex contaminato hoc Flacci loco illud nobis ut observatione dignum excudit, Veteres scilicet, nisi diebus Canicularibus, balneis non usos esse. Vestram fidem, Quirites! Satiis profecto fuerat, non veteribus adeo omnibus, sed poetis solis (& in eis Flacco) illuviem illam exprobrasse, quorum, ut ipse ait,

bona pars non ungues ponere curat,

Non barbam, secreta petit loca, balnea vitat.

Rides: sed tamen recte id colligas, quantumvis falsum sit & inhonestum, si vulgatam hinc lectionem semel admiseris. Vel furcis itaque expellenda est, quae tam lepidas enarrationes nobis proculdit. Certe quocumque te verteris, five diei tempus, five anni tibi finxeris; laterem profecto laveris, ex ipso lavacro sordes colligentem.

131. PATRUSQUE FUISSENT] Per saeculum, credo, & amplius editionibus omnibus insedit illud FuisSENT: Et Interpretes omnes quasi compacto silentium agunt. At Venetae illae antiquae cum Loscheriana;

suavius, ac si

Quaestor avus, pater atque meus, patruusque FUISSET:

Neque aliter codices ex nostris, Battelianus, Regius, Galeanus cum aliis duobus. Enimvero bis peccavit, quicumque ex libris suis pluralem hic numerum primus reposuit. Quippe primo ignarus erat stili Horatiani; Noster enim pluribus licet Nominativis, modo ultimus sit numero singulari, etiam Verbum eodem numero semper subnectit; ut multis ostendit ad Carm. I, 24. Deinde, quod multo gravius est, etiam Latinitatis ignarus erat; ut videbis, si sic verba solvas, *Ac si avus meus & pater patruusque FUISSENT QUAEATOR.* Quid jam videtur? Utique, si fuissent legeris, dicendum fuerit *Quaestores.* Vah, quam multa prava & absurda nos effugiunt; dum quae pueri admirari solebamus, postea secure & supine grandiores natu percurrimus.

Hhh 2

3. OMMI-

Omnibus & lippis notum & tonsoribus esse.
 Persius hic permagna negotia dives habebat
 5 Clazomenis, etiam litis cum Rege molestas;
 Durus homo, atque odio qui posset vincere Regem;
 Confidens, tumidusque; adeo sermonis amari,
 Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.
 Ad Regem redeo. postquam nihil inter utrumque

Con-

3. OMNIBUS ET LIPPIS NOTUM ET TONSORIBUS ESSE] Tanaquillus Faber acutissimo vir ingenio, *Si res*, inquit, & omnibus lippis & tonsoribus nota est, quid igitur attinet illam narrare? *Ridiculus foret Horatius. Lego itaque,*

Omnibus haud lippis notum & tonsoribus esse. Ubi non dico, invitis omnibus libris reposuisse hoc Fabrum; idem enim & nos non semel fecimus & posthac faciemus, sed melioribus, ni valde fallimur, argumentis freti. Quorsum enim *ridiculus*? adeone oblitus est Faber, quod in Ovidio olim legerat, *Arte I, 681.*

Fabula nota quidem, sed non indigna relatu? Celebris quidem tum vulgo erat Persii jocus: sed Horatius, qui Rupilius male oderat, omnibus eum saeculis traductum & laceratum voluit. Ergo literis mandat perennaturis; quod alioqui, licet per ora hominum volitaret, tamen intercideret. Neque vero *Haud notum lippis* melius huc aptiusve convenit. Quomodo enim tam arcanum & paucis notum esse potuit; quod publice in Praetorio actum est, & populo & milite audiente? Quare optimum est, ut receptam lectionem tute-
 mur: illud duntaxat quaesituri, quo consilio Noster *Lippis* hoc & tonsoribus notum esse dixerit. De *Tonsoribus* quidem res clara est: cum in tonsoribus homines otiosi & rumigeruli desiderare & tempus terere solerent; ut recte ex Plutarcho aliisque Lambinus post Erasmus observavit. At quamobrem quaeso *Lippis*? Unde illis datum, ut magis aliis quibusvis rumores confectentur? *Lippi*, aiunt, loquaces & curiosi esse solent; quia prae oculorum vitio nihil aliud, quod agant, habent: unde & proverbium esse natum de re per-
 vulgata, *Lippis omnibus & tonsoribus notum.* Haec quidem recentiores: at quanto melius *Vetus Scholiastes* locum enarrat! *Adeo ait divulgatum esse, quibus modis insectatus sit Persius Rupilius, ut & in Tonsoribus haec & in Medicinis narrata sint. Fere autem in his officinis otiosi solent considerare, ac res rumoribus frequentatas fabulis celebrare.* Recte quidem

& erudite. *Medicinis* autem hic posuit pro officinis medicorum; ubi non minor, quam in *Tonsoribus*, hominum erat frequentia: unde illa Plauti in *Amphit. IV, 1.*

Nam omnis plateas perreptavi, gymnasia & myrhopolia:

Apud emporium, atque in macello, in palaestra atque in foro:

In medicinis, in tonsoribus, apud omnis aedis sacras:

Sum desessus quaeritando; nusquam invenio Nauticratem.

Sine dubio haec Flacci sententia est: & rectum quidem erat, ut sic potius verum constitueret,

Omnibus & medicis notum & tonsoribus esse.

Ut enim *tonsoribus*, ita & *medicis*, quorum plerique tum liberti erant & in vilibus tabernis degebant, omnia illa audire poterant, quae adventores ibi garriebant. Hallucinantur itaque, qui adagium hinc nobis extundunt, *Lippis & Tonsoribus*: quod certe, si ullum est, sic omnino efferri debet, *Medicis & Tonsoribus*. Quorsum itaque hic *Lippis* ab Horatio positum? Urbane quidem id ab eo factum: ut, cum inimicum suum Rupilius insectari hic & proscindere voluit, à se primo inciperet, & quod haberet vitii ridens agnosceret: idque Vatinius illius noto exemplo; quem (verba sunt Senecae de Constantia cap. XVII.) *scurrans fuisse venustum & dicacem memoriae proditum est. In pedes suos (ob podagram) ipse plurima dicebat, & in fauces concisas: (ob strumam) sic inimicorum, quos plures habebat quam morbos, & in primis Ciceronis urbanitatem effugit.* Pari itaque consilio, non *medicos* hic Noster cum tonsoribus junxit, sed *Lippos*, qui inter alios curationis causa ad Medicinas confluebant; atque ibi, ut fit, dum mora trahitur, & audiebant fabulas & narrabant.

4. NEGOTIA DIVES HABEBAT CLAZOMENIS] Servius ad *Aen. IV, 345.* pro *habebat* citat hic *AGEBAT*. Quamquam autem & *Negotium agere & Libertem agere* recte dicitur: nihil tamen hic mutandum

- 10 Convenit: hoc etenim sunt omnes jure molesti,
 Quo fortes, quibus adversum bellum incidit. inter
 Hectora Priamiden, animosum atque inter Achillem
 Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors:
 Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
 15 Summa fuit. duo si discordia verset inertis;

v. 15. Vulg. VEXET.

Aut

dum, adversus omnium Codicum fidem. Cicero Epist. Fam. I, 3. *Aulo Trebonio, qui in sua provincia magna negotia & ampla & expedita habet.* XIII, 30. *Sed quum habet praeterea negotia vetera in Sicilia sua.* XIII, 57. *Ut suum negotium, quod habet cum populo Sardiniano conficiat.* Et alibi saepe.

7. CONFIDENS TUMIDUSQUE] Ita Editiones antiquae, & manu scriptorum pars longe maxima. Quid itaque attinet que ejicere? quamnam lucrabimur elegantiam?

II. INTER HECTORA PRIAMIDEN] Vitiosum sane loquendi genus & ἰδιωτικόν quodque magni emerim numquam ab Horatio prolatum:

inter

*Hectora Priamiden, animosum atque inter Achillem
 Ira fuit capitalis.*
 ut alibi Epist. I, 2.

Nescor componere lites

Inter Peliden festinat, & inter Atriden.

Quivis alius scriptor τὸ Inter semel tantum posuerit; ut Terent. Andr. III, 3.

Irae sunt inter Glycerium & gnatum.

ut & Graeci, Μεταξὺ Κόρινθος καὶ χεῖλος ἄκρον. Μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικυδῆος. Et sic alii ubique omnes. Neque vero magis ab usu, quam a ratione recessit Noster. Quomodo enim fides inter Peliden? cum praepositio illa duos hinc & hinc terminos vi sua & notione designet. Non ergo inter Hectorem fuit ira, atque iterum inter Achillem: sed semel & simul inter utrumque. Hebraismus quidem est; quem Septuaginta expresserunt, Ἀνὰ μέσον τῶ Θωτός καὶ ἀνὰ μέσον τῶ σκότους: at Latinus interpres noluit dicere, *Inter lucem & inter tenebras*, utpote sermone Latino alienum. Cum haec autem scripsissem; sero animadverti, virum longe doctissimum, Gatakerum nostratē Adversar. II, 2. de Hebraismo hoc plura adnotasse; quem neque Latinis prorsus insolentem fuisse ex priore hoc Flacci loco conatus est ostendere; cui & addidit Livii illud, XXII, 35. *Romae juri dicundo urbana fors Pomponio: inter cives Romanos & inter peregrinos P. Furio Philo evenit.* Ita quidem olim ferebatur: at jamdudum est, cum meliorum codicum

jussu posterius illud *Inter* de Livio exulavit. Aliud vero suggerit Marcilius, ex Cicer. Paradox. I. *Sic te ipse abjicies atque prosternes, ut nihil inter te atque inter quadrupedem aliquam putes interesse?* Equidem nescio, ex qua cloaca foetorem hunc excitaverit; cum & editiones quas viderim omnes, & codices Graevio visi rite habeant, *Inter te atque quadrupedem.* Quid igitur? inquis: duras & indignas Horatii vices praedicas; si ex omnibus aliis eluetur, in illo solo macula refidet? Ego vero, si Horatio contra Librarios faves, facile suppeditare possum, quod & huic tam inhonestam labem abstergat: in priore loco, si sic legas,

Hoc etenim sunt omnes jure molesti,

Quo fortes, quibus adversum bellum incidit. OLIM

*Hectora Priamiden animosum atque inter Achillem
 Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors.*

In posteriore vero, si sic refingas:

Nescor componere lites

PRIMUS Peliden festinat & inter Atriden.

At haec nimium quantum, inquis, a vulgata lectione recedunt. Fateor equidem; verum haud una est mendorum origo: alia literarum similitudini, alia interpretamentis debentur. Et, si tu dicis causa mihi concedes OLIM & PRIMUS ab Horatio prodiisse; qui evenire potuerit, ut *Inter* & *Inter* interpolatum sit hodie, jam ego tibi ostendam. Cum enim ista legerent olim, *Hectora atque inter Achillem, Peliden & inter Atriden;* novitate constructionis attoniti, prioribus illis accusativis *Inter* inter lineas apponebant: quo factum, ut ab aliis demum exscriptoribus in versum reciperetur *Inter*, quia forte fortuna cum metri rationibus apte quadraret. Ita alibi bis terque peccatum est; vide nos ad Carm. III, 25. v. 2. Epod. XI, 4. Epist. II, 1. v. 31.

15. DUO SI DISCORDIA VEXET INERTES] Lambinus in suis nonnullis VEXET invenit: quod rectius puto. Sic alibi Serm. II, 3, 249.

Si quem delectet barbatum; amentia verset. ubi similiter codices nonnulli vexet. Passim haec verba inter se commutantur a Librariis.

Hhh 3

10. Com-

- Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomed
 Cum Lycio Glaucō: discedat pigrior, ultro
 Muneribus missis. Bruto praetore tenente
 Ditem Asiam, Rupili & Persi par pugnat, uti non
 20 Compositi melius cum Bitho Bacchius. in jus
 Acres procurrun; magnum spectaculum uterque.
 Persius exponit causam: ridetur ab omni
 Conventu: laudat Brutum, laudatque cohortem:
 Solem Asiae Brutum adpellat, stellasque salubris
 25 Adpellat comites, excepto Rege: Canem illum,
 Invisum agricolis fidus, venisse: ruebat
 Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
 Tum Praenestinus falso multoque fluenti
 Expressa arbusco regerit convicia; durus
 30 Vindemiator, & invictus, cui saepe viator
 Cessisset magna compellans voce cuculum.

v. 20. Vulg. COMPOSITUS. 28. MULTUMQUE.

At

20. COMPOSITUS MELIUS CUM BITHO BACCHIVS] Hic, ut fere semper in nominibus propriis, variant codices: *Bitho*, *Bito*, *Bico*, & *Bacchius*, *Bachius*, &c. Sed bene habent receptae lectiones: Gruterus 702, 12. BITHUS CRESCENS. Marm. Felsinca p. 21. CN. POMPEIUS BITHUS. Gruterus iterum: L. BACCHIUS. & 961, 1. A. APPULEIUS A. L. BITUS. Ceterum quod editiones omnes praeferunt,

Rupili & Persi par pugnat, uti non

COMPOSITUM melius cum Bitho Bacchius.
 dimidia fere pars codicum sic exhibent,

COMPOSITUM melius cum Bitho Bacchius.

Et utrumque quidem sat bene habet, quantum ad constructionem attinet: illud defenditur ex Seneca Praefat. ad IV. Nat. Quaest. *Quamvis statueram habeas Threicis cum Threice compositi*: hoc sic constituitur, *Par ita compositum*, uti non melius Bacchius cum Bitho. Cicero Acad. Quaest. II, 46. *Unum igitur par, quod depugnet, reliquum est, Voluptas cum Honestate*. Auctor ad Liviam v. 301.

Par bene compositum, *juvenum fortissimus alter, Altera tam forti mutua cura viro*.

Sed omnium, ni fallor, optime codex Magdalenensis:

COMPOSITI melius cum Bitho Bacchius.

Ea vetus & vera lectio est; quam cum non caperent Librarii, partim *compositum*, partim *compositus* nobis dederunt. At elegantissima est illa Syllepsis, *Bithus cum Bacchio compositi*: ut Ovid. Fast. IV, 54.

Ilia cum Lauso de Numitore fati.

& V, 330.

Consul cum consule ludos

Postumio Laenas perfoliēre mihi.

& Metam. II, 257.

Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccat. & ita alii saepe. Certe hoc pacto evitabis fibilum illum auribus ingratum, *Compositus melius*.

28. SALSO MULTUMQUE FLUENTI] Ita editiones, & major pars codicum. Torrentiani tamen aliquot melioris, ut ait, notae, MULTUMQUE: quibus accedunt Berinanni duo, & ex nostris Petrensis, Galei, & Franckeranus, & Scholiaest quoque Porphyrio. Agnosco veram Horatii manum:

Tum Praenestinus falso MULTUMQUE fluenti

Expressa arbusco regerit convicia, durus

Vindemiator, &c.

ubi ordo est: *Tum Praenestinus Rupilius, durus*
 vin-

At Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
 Persius exclamat: Per magnos, Brute, Deos te
 Oro, qui reges consuesti tollere, cur non
 35 Hunc Regem jugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum est.

E C L O G A VIII.

OLIM truncus eram ficulnus, inutile lignum:
 Cum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,
 Maluit esse Deum. Deus inde ego, furum aviumque
 Maxima formido: nam fures dextra coërcet,
 5 Obscaenoque ruber porrectus ab inguine palus:
 Ast inportunas volucres in vertice arundo
 Terret fixa, vetatque novis confidere in hortis.
 Huc prius angustis ejecta cadavera cellis
 Conservus vili portanda locabat in arca.

Hoc

v. 34. Vulg. CONSUERIS.

vindemiator, expressa arbusco convitia regerit Persio
falso multoque fluenti; qui scilicet, hiberno flumi-
 ni modo comparatus, falsus multusque contra Ru-
 pilium fluebat. *Multo fluenti*, πολλῶν ῥέοντι, ut ait
 Demosthenes, cujus profecto locum in animo ha-
 buit Noster, ex Oratione de Corona: Τότε μὲν
 ἐγὼ τῷ Πύθωνι ἑρατονομίην καὶ ΠΟΛΛῶν ΡΕΟΝΤΙ
 καὶ ὁμοίῳ ἐξ ὑπερχώρησα: Tunc quidem ego Pythoni
 rhetori, ferocienti & **MULTO FLUENTI** adversus
 vos, minime cessi. Ita Graeci alibi, λαβρὸς ῥέων,
 λαβρὸς ἱκανίζων: & adjectivum hic omnino ele-
 gantius est adverbio. Virgil. Georg. III, 23.

Atque hic undantem bello, magnumque fluen-
tem

Nilum, ac navali surgentis aere columnas.
 i. e. μὲν ἰόντα, non genere neutro *magnum* pro
magnè; ut male vulgo accipiunt. Porro & illud
 notandum, *falso* cum *fluenti* connectendum esse,
 itidem ut *maluo*: ἀλμυρῶν ῥέοντι καὶ πολλῶν: multo
 enim venustius hoc, quam si *falso* separatim ef-
 feras. Quid jam clarius & apertius toto hoc lo-
 co? Quam inepta jam tibi videbitur Dan.
 Heinsii conjectura? quae tamen ipsi ne dubitan-
 da quidem visa est, & magnos sibi fautores rep-
 perit;

falso MUSTOQUE fluenti

Expressa arbusco.

Scilicet in eodem errore versatus est Heinsius,
 quo ceteri ante eum interpretes & veteres & no-
 vi: quibus id unum densissimam hic caliginem
 offudit, quod *falso* & *fluenti* non ad *Persium*, ve-
 rum ad *arbuscum* referrent. Atqui ea constructio
 nullo modo procedere potest: & laudandus uti-
 que est Dacierius, qui (ut nunc video, postquam
 haec commentatus sum) primus ista ad *Persium*
 spectare animadvertit, eo duntaxat infelix, quod
 partem aliquam veri attigit, integrum non potuit
 adsequi.

34. QUI REGES CONSUERIS TOLLERE] Editio
 Veneta cum Acronis & Porphyrii Scholiis
 MCCCCXC, tam in versu ipso, quam in utriusque
 Enarratione **CONSUESTI** habet; atque ita sine
 ulla litura codex noster Galeanus. Zulichemianus
 vero, *Consueras*. Illud placet: modus enim Indi-
 cativus aptius hic convenit; & *Consuesti* potius di-
 cere solebant, quam *consuevisti*. Cicero Ep. Fam.
 XV, 3. Tu velim, ut consuesti, nos absentes dili-
 gas & defendas. Ad Attic. XII, 37. Etsi tu meam
 stultitiam consuesti farras.

15 Qua

- 10 Hoc miserae plebi stabat commune sepulcrum,
Pantolabo scurrae, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat: heredes monumentum ne sequeretur.
Nunc licet Esquiliis habitare salubribus, atque
15 Aggere in aprico spatari; qua modo tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum.
Cum mihi non tantum furesque feraeque suetae
Hunc vexare locum curae sunt atque labori,
Quantum carminibus quae versant atque venenis
20 Humanos animos. has nullo perdere possum
Nec prohibere modo; simul ac vaga luna decorum
Protulit os, quin ossa legant herbasque nocentis.
Vidi egomet nigra succinctam vadere palla
Canidiam, pedibus nudis, passoque capillo,
25 Cum Sagana majore ululantem. pallor utrasque

v. 15. Vulg. Quo.

Fe-

15. QUO MODO TRISTES] Lege, invitis licet codicibus;

*Aggere in aprico spatari; qua modo tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum.*

Quo enim neque ut adverbium, nec ut pronomen huc quadrat: tum autem ambigue & neglegenter cum modo conjungitur: Quo modo enim aliud prorsus plerumque significat. More autem sollemni corruerunt locum Librarii, ut pro eruditione sua syntaxi consulerent, *Aggere in aprico, quo.*

32. SERVILIBUS UTQUE JAM PERITURA MODIS] Lege ex duobus Torrentii, Pulmanni tribus, Gifanii uno, quem laudat in Indice Lucretiano V. *Commune sepulcrum*; & nostris denique Galeano & Magdalenenfi:

*Cerea suppliciter stabat, servilibus ut quae
Jam peritura modis.*

Suppliciter stabat, ut quae peritura: hoc est, utpote quae peritura esset. Sed insurgit hic doctissimus Lambinus: Errant, inquit, vehementer, atque adeo plane caecutiunt, qui legi volunt, ut quae. Nam si ita esset, deesset verbum erat seu esset. Atque haec quidem tam acerba in re levi Gifanii,

ut videtur, causa protulit, quem cane & angue pejus oderat propter editum ab illo Lucretium: at eadem opera ceteros, opinor, a lectione illa deterruit. Ne saevi vero tantopere, o bone. Quasi enim quicquam facilius aut familiarius, quam ut esset subintelligatur? Noster Serm. I, 1, 23.

*Praeterea ne sic, ut qui jocularia ridens,
Percurram.*

& I, 3, 9.

*Nil aequale homini fuit illi: saepe, velut qui,
Currebat, fugiens hostem.*

ubi nunc, sodes, error ille & caecitas, quae exprobrasti? Enimvero *ut quae* longe hic elegantius est, quam *utque*: Terent. Andr. I, 1.

*Ira tum discedo ab illo, ut qui se filiam
Neget daturum.*

Vide nos ad Serm. I, 4. 110.

38. VENIANT MICTUM ATQUE CACATUM] Jam bis terque, opinor, Horatii morem indicavimus: scilicet is, etsi post plures Nominativos, singulari tamen numero Verbum amat efferre. Recte itaque hic olim dederunt Editiones Venetae & Loscheri,

atque in me VENIAT mictum atque cacatum
Ju-

- Fecerat horrendas aspectu. scalpere terram
 Unguibus, & pullam divellere mordicus agnam
 Coeperunt: cruor in fossam confusus, ut inde
 Manes elicerent, animas responsa daturas.
- 30 Lanea & effigies erat, altera cerea: major
 Lanea, quae poenis conpesceret inferiorem.
 Cerea suppliciter stabat, servilibus ut quae
 Jam peritura modis. Hecaten vocat altera, saevam
 Altera Tifiphonen. serpentis atque videres
- 35 Infernas errare canes; lunamque rubentem,
 Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
 Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
 Corvorum; atque in me veniat mictum atque cacatum
 Julius, & fragilis Pediatia, furque Voranus.
- 40 Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
 Umbrae cum Sagana resonarint triste & acutum?

v. 32. VULG. UTQUE. 38. VENIANT. 41. RESONARENT.

Ut-

Julius, & fragilis Pediatia, furque Voranus.

Et diserte hoc exhibent, praeter sex Pulmannianos, nostri etiam codices, Leidenfis, Reginensis cum aliis quattuor. Cruquius Torrentiusque tacent. Videat itaque Lambinus, qui VENIANT hic reposuit, idque ait habere omnes fere libros veteres. Utinam meliore fide in his rebus ageretur: jam non hic ceteros post se omnes in errorem induxisset. Priscianus quidem pag. 875. ubi locum hunc adducit, *veniant* habet hodie: at corrector id facinus est, qui loca ex auctoribus illic citata ad vulgatas eorum editiones refingunt. Tria enim Prisciani scripta vidi exemplaria; quorum duo *veniat* ibi praeferunt, tertium *veniet*. Revocetur itaque vetus lectio numero Singulari; & vide nos ad Carm. I, 24. & alibi.

41. RESONARENT TRISTE ET ACUTUM] Videamus totum locum:

Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes

*Umbrae cum Sagana resonarent triste & acutum?
 Utque lupi barbam variae cum dente colubrae
 Abdiderint furtim terris, & imagine cerea
 Largior arserit ignis? & ut non testis inultus*

Horrerim voces furiatum & facta duarum?

Quis jam illud non videat, reclamantibus quantumvis codicibus, RESONARINT hic reponendum esse; ut cum sequentibus congruat, *Abdiderint, Arserit, Horruerim*? Hoc ab Horatio fuisse mea fide & periculo ausim contendere; illud a correctoribus, qui ex analogia opinati sunt non *resonarint*, sed *resonuerint* dici oportere. Atqui & alibi Noster *sono sonavi* protulit, Sermon. I, 4. v. 44.

Magna sonaturum: des nominis hujus honorem:

& similiter *tono tonavi*: Epod. II.

Si quos Eois intonata fluctibus.

Manilius lib. V.

Aura per extremas resonavit flebile rupes.

Prudentius in fine Cathemerinon.

Juvabit ore personasse Christum.

Sane illud *resonarent* ne Latinum quidem hic est: quippe tempus perfectum necessario requiritur, *Quid memorem, ut abdiderint, ut arserit, ut horruerim, quo pacto resonarint.* Virgil. Eclog. VI.

Tum canit, errantem Permessi ad flumina Gallum

Aonas in montes ut duxerit una sororum;

Utque viro Phoebi chorus adsurrexerit omnis,

Ita alii semper in locis similibus.

- Utque lupi barbam variae cum dente colubrae
 Abdiderint furtim terris, & imagine cerea
 Largior arserit ignis? & ut non testis inultus
 45 Horruerim voces Furiarum & facta duarum?
 Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi
 Diffissa nate ficus. at illae currere in Urbem:
 Canidiae dentes, altum Saganæ caliendrum
 Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
 50 Vincula, cum magno risuque jocoque videres.

E C L O G A IX.

IBAM ut forte via Sacra, sicut meus est mos,
 Nescio quid meditans nugarum, totus in illis:
 Adcurrit quidam notus mihi nomine tantum;
 Arreptaque manu, Quid agis, dulcissime rerum?
 5 Suaviter, ut nunc est, inquam; & cupio omnia quae vis.
 Cum adfectaretur; Numquid vis? occupo. at ille,
 Noris nos, inquit: docti sumus. Hic ego, Pluris
 Hoc, inquam, mihi eris. Misere discedere quaerens,
 Ire modo ocius, interdum consistere, in aurem

V. I. Vulg. IBAM FORTE.

Di-

1. IBAM FORTE VIA SACRA] Etiam hic venia mihi impetranda est a lectore nimis religioso; quod sine ullius codicis auctoritate particulam UT versus ingesserim. Displicebant enim ista concisa, & dissoluta, & hiantia, *ibam via sacra. Accurrit mihi quidam.* Quae & vinculo melius continentur, & nitorem quoque lucentur, si sic reflexeris:

*Ibam ut forte via sacra, sicut meus est mos,
 Nescio quid meditans nugarum, totus in illis:
 Accurrit quidam notus mihi.
 hoc est, Ut ibam, dum ibam, accurrit mihi qui-
 dam. Sic Terentius Phorm. IV, 3.
 Ut abii abs te, fit forte obviam mihi Phormio.
 Et Eunuch. II, 3.
 Is, dum hanc sequor, fit mihi obviam.*

Ita supra Serm. V. v. 15. ex codicibus restitui-
 mus,

absentem UT cantat amicam.

ubi vide quae adnotavimus.

11. O TE, BOLLANE, CEREBRI FELICEM] Nescio cur editiones *Bollane* jam nobis obtendant; cum vetustae & codices fere omnes *BOLANE* cum unica L habeant. Ita Ciceroni Ep. Fam. XIII, 77. M. *Bolanus*, Statio Silv. V, 2. ter quaterque *Bolanus*; Tacito saepius *Vettius Bolanus*: Grutero 128, 5. M. *VETTIO BOLANO COS.* & 163, 7. M. *VETTII BOLANI COS.*

16. PERSEQUIAR. HINC QUO NUNC ITER EST TIBI?] Hoc quidem in omnibus editis visitur: at quanto melius est, quod in pluribus codicibus comparet?

P. R. 7

- 10 Dicere nescio quid puero. cum sudor ad imos
Manaret talos; O te, Bolane, cerebri
Felicem, aiebam tacitus. cum quidlibet ille
Garriret; vicos, urbem laudaret; ut illi
Nil respondebam: Misere cupis, inquit, abire,
15 Jamdudum video: sed nil agis; usque tenebo:
Prosequar hinc, quo nunc iter est tibi. Nil opus est te
Circumagi: quendam volo visere non tibi notum:
Trans Tiberim longè cubat is, prope Caesaris hortos.
Nil habeo quod agam, & non sum piger; usque sequar te.
20 Demitto auriculas, ut iniquae mentis asellus,
Cum gravius dorso subiit onus. incipit ille:
Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
Non Varium facies: nam quis me scribere pluris
Aut citius possit versus? quis membra movere
25 Mollius? invideat quod & Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat: Est tibi mater,
Cognati, quîs te salvo est opus? Haud mihi quisquam:
Omnis conposui. Felices! nunc ego resto.
Confice: namque instat fatum mihi triste, Sabella
30 Quod puero cecinit mota divina anus urna:

HUNC

V. II. Vulg. BOLLANE. 16. PERSEQUAR. 30. DIVINA MOTA.

PROSEQUAR hinc, quo nunc iter est tibi:
Ita duo Blandinii apud Cruquium, tres Bertiniani, ex nostris Leidenfis, Reginensis, Galeanus, Petrensis, Battelianus, cum aliis duobus. Sententia est, *Prosequar & comitabor te hinc, ad locum quo nunc tibi est iter; prosequar te honoris causa.* Passim eo sensu occurrit vox *Prosequar* apud Ciceronem, Livium, Tacitum, aliosque. Martialis XI, 25.

Dum te prosequor, & domum reduco.
Propertius III, 7.

Prosequar & currus utroque ab histore ovantes.
Ovid. Amor. I, 4.

Qua licet, ad saevas prosequar usque fores.
ubi pariter codices deteriores *Persequar*. Ceterum *comisandi* hic sensum postulant ea, quae sequuntur,

nil opus est te
Circumagi: quendam volo visere non tibi notum:
hoc est, *Non opus est, ut una mecum eas; viso quendam tibi ignotum, & perlonga est via.* *Persequar* autem aliud quid notat, a sententia poëtae alienum.

30. DIVINA MOTA ANUS URNA] Ambigua sane oratio, ut adnotavit Scholiastes Acron;

namque instat fatum mihi triste, Sabella
Quod puero cecinit divina mota anus urna:
Nescias enim, utrum casu recto *mota anus*, an casu ablativo *mota urna divina*, dicatur. Mihi quidem neutrum placet. Etsi enim *urna divina* facile in poëta placere possit; ut in Silio Italico *flammae divinae*, lib. III.

Fibrarum, & pennae, divinarumque sagacem
Flam-

HUNC neque dira venena, nec hosticus auferet ensis,
Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra:
Garrulus hunc quando consumet cumque: loquacis,
Si sapiat, vitet, simul atque adoleverit aeras.

35 Ventum erat ad Vestae, quarta jam parte diei
Praeterita: & casu tunc respondere vadatus

v. 32. Vulg. VADATO.

De-

Flammarum *misit dives Gallaecia pubem*:
tamen si tertium illud addis, *divinam urnam motam*:
adeo scabrum atque horridum exit, ut ne prole-
tario quidem vate, nedum Horatio, dignum sit.
Vel illud alterum tolerabilius est, *mota anus*, hoc
est, *commota, agitata, furore percita*: qualis Man-
to apud Nasonem Metam. VI, 158.

*Per medias fuerat, divina concita motu,
Vaticinata vias.*

Et illa apud Tibullum I, 7.

*Sic fieri jubet ipse deus: sic magna sacerdos
Est mihi divino vaticinata sono.*

*Haec ubi Bellonae motu est agitata; nec acrem
Flammam, non amens verbera torta timeat.*

Sed vel hoc pacto haeret fordetque tota oratio:
quid enim illis facias, *mota anus urnam divinam*?
an illa ab urna in furorem acta est? Vel illud vis
potius, *mota anus cecinit urnam divinam*, five *ex ur-
na*? an illa in urnam reperat? adde, quod sine
praepositione ipsa dictio est utrobique vitiosa.
Quare nihil, opinor, melius est veriusve, quam
ut duo vocabula locum inter se permutent, hunc
in modum:

namque instat fatum mihi triste, Sabella

Quod puero cecinit MOTA DIVINA ANUS URNA:

hoc est, *fatum, quod Sabella anus, divina sive
fortilega, mihi puero cecinit, postquam urnam mo-
verat*. Urna enim mota, sortes ejiciebantur; unde
Seneca Troad. v. 974.

Verfata dominos urna captivis dedit.

Virgil. Aen. VI, 432.

Quaestor Minoes urnam movet.

Claud. II. Rapt. Proserp. 332.

Urna nec incertas versat Minoia sortes.

Noster Carm. III, 1.

Omne capax movet urna nomen.

Sane hac parvula mutatione omnia expedita fiunt,
&, siquid ego judico, multo meliora. Neque ve-
ro duplex epitheton timeas *Sabella anus divina*:
facile enim hoc admittitur, cum alterutrum no-
men est proprium: ut Noster Carm. I, 4.

Et domus exilis Plutonia.

& Virgil. Aen. X, 408.

Horrida per latos acies Vulcania campos.

Ceterum & divinare licet, cur hanc lectionem,
sic, ut jam dedimus, ab Horatio profectam, im-
mutaverit Librarius: quanquam haud dedita for-
tassis opera, sed forte fortuna, & aliud agens,
mutare aliquis potuit. Is igitur, quicumque erat,
divina hic non pro *hariola & conjectrice*, sed no-
tiore sensu pro *caelesti* accepisse videatur: ut pro-
inde non delirae aniculae, sed *urnae* potius con-
venire crediderit. Atque haec quidem mihi olim
in mentem venerant, postea apud bonum Cru-
quium eandem conjecturam reperi. Is ergo,
quando haec ei rara avis est & fere unica, glo-
riam hanc me volente obtineat. Mihi satis erit,
si, cum nemo haec tenentis ei obtempera-
verit, posthac me adjuvatore magis morigeros E-
ditores habuerit.

33. GARRULUS HUNC QUANDO CONSUMET CUM-
QUE] Ecquid erit pretii, si spinam hinc eximam,
quae interpretes nostros diu male habuit?

*Hunc neque dira venena, nec hosticus auferet ensis,
Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra:
Garrulus hunc quando consumet cumque.*

Quorum verborum haec sententia sit necesse est:
*Neque venenum, nec gladius, nec morbus hunc oc-
cideret; sed garrulus aliquando hunc enecabit*. De sen-
tentia, inquam, constat: de verbis non itidem
liquet. Negant enim Lambinus Torrentiusque (at
qui viri?) *quandocumque* usquam alibi inveniri
in significatione *quandocumque*: neque sane quis-
quam haec exemplum aliud protulit. Ergo
hanc viam infidunt, ut *quando* hic (ut saepe alias)
valeat *quoniam, quandoquidem, siquidem*: & illud
cumque absolute accipiatur pro *quovis tempore*:
ut Carm. I, 32.

mibi cumque salve Rite vocanti.

unde haec oritur constructio, *Non venenum, ne-
que morbus hunc interimet: quoniam garrulus hunc
quovis tempore consumet*. At quorsum, obsecro,
illud *quovis tempore*? cum semel duntaxat emori
quis possit. Si *quovis tempore* hic admittunt; tum
necesse est, ut *consumet* perinde sit ac *consumers*

Debebat; quod ni fecisset, perdere litem.
 Si me amas, inquit, paullum hic ades. Inteream, si
 Aut valeo stare, aut novi civilia jura:
 40 Et propero, quo seis. Dubius sum, quid faciam, inquit;
 Tene relinquam, an rem. Me sodes. Non faciam, ille:
 Et praecedere coepit. ego, ut contendere durum
 Cum victore, sequor. Maecenas quomodo tecum,

Hinc

v. 42. Durum EST.

poterit. Atqui eo pacto ipsam sententiam labefactant: falsum enim erit illud estatum, *Non venenum hunc tollet; quoniam garrulus quovis eum tempore poterit consumere.* Neque enim ideo a veneno tutus est, quod alteri etiam morti obnoxius & expositus est. Quare haeret etiamnum aqua: sed bono animo estote; dabimus auctorem optimum, quo spondente *quandocumque* idem erit atque *aliquando*. Ovid. *Metam.* VI, 544.

Si tamen haec superi cernunt; si numina Divum Sunt aliquid; si non perierunt omnia mecum:

Quandocumque mihi poenas dabis.
 hoc est, ut res ipsa indicat, *olim, tandem aliquando, aliquo tempore.* Idem *Trist.* III, r. v. 57.

Quandocumque, precor, nostro placata parenti, Isdem sub dominis aspicere domus.

Ergo ad haec exempla, quae tamen rarissima esse fateor, sic locum hunc interpretor: *Quandocumque hunc garrulus consumet; hunc olim consumet garrulus; erit tempus, cum hunc consumet garrulus.*

36. ET CASU TUNC RESPONDERE VADATO DEBEbat] *Vadato*, quod omnes libri agnoscunt scripti editique, active hic sumendum erit, *homini qui ipsum vadatus erat sive vadimonio obstrinxerat.* Quippe *vador* verbum commune est, notante *Diomede* p. 445. & nunc active, nunc passive accipitur. *Livius* III, 13. *Tot vadibus accusator vadatus est reum;* & sic alii saepe. Atque sic satis commode, ut arbitrantur, rem enarrant interpretes. Ego vero nullus dubito, quin sic dederit *Horatius;*

& casu tunc respondere VADATUS

Debebat, quod ni fecisset, perdere litem.
 hoc est, *ipse vadimonio obstrictus debebat respondere.* Respondeo enim in hac formula absolute poni solet. *Digest.* IV, r. 7. *Itaque si citatus non respondit, & ob hoc more pronuntiatum est.* *Cicero* in *Verrera* I, r. C. *Verrera altera actione responsurum non esse, neque ad iudicium affuturum.* Et mox: *Praesto est, respondet, defenditur.* & II, 40. *Citat reum, non*

respondet, *citat accusatorem — citatus accusator, nescio quo casu, non respondit, non assuit.* *Livius* XXXIX, 17. *Diem certam finituros, ad quam nisi citatus respondisset, absens damnaretur.* *Asconius* in fine *Comment.* ad *Milon.* *Multi praeterea, & praesentes, & cum citati non respondissent, damnati sunt.* *Phaedrus* IV, 17.

Profecti sunt legati non celori pedo:

Citati non respondent.

Ubi illud toties iteratum animadvertit, *CITATUS* respondit: similis enim & hic constructio est, *VADATUS* respondere debuit. *Vadatus* scilicet, quod jam ostendendum est, passivam quoque significationem obtinuit. *Plautus* in *Bacchid.* II, 2.

Ita me vadatum antore vincitumque attines.

Lucilius Sat. XI. apud *Nonium* in *Tricae:*

Nec mihi amatore hoc opus, nec tricone vadato.
Fulgentius Planciades: *VADATUS, obstrictus, vel sub fideiussione ambulans, sicut Fensstella ait: Apud quem vadatus amicitiae nodulo tenebatur.* *Latinus* *Pacatus* in *Panegy.* *Pythiam etiam dicat & Damona: quorum alter in amici morte se vadem obtulit, alter ad diem vadatae mortis occurrit.* *Apuleius* *Metam.* II. *Memineris mihi reliqua vitae tuae curricula adusque terminos ultimi spiritus vadata.* *Symmachus* *Epist.* I, 31. *Sic vadatum me honorabili more tenuisti.* II, 45. *Frater meus, vadatus optimo testimonii tui munere.* IV, 35. *Vadatum me tibi hoc munere velim credas.* V, 45. *Neque hac tantum gratia vadatum me esse sentio.* VIII, 65. *Cujus rei nomine vadari me tibi in majoris gratiae modum fateor.* IX, 12. *Ego tamen fateor ita me vadatum gratia, ut si sperata perfeceris.* Atque haec eo fusius deduximus; quia persuasissimum habemus ideo hoc a *Librariis* esse corruptum: cum quod *respondere* dativum post se exigere, tum quod *vadatus* non nisi active sumi posse, pro doctrina sua arbitrati sint.

42. UT CONTENDERE DURUM EST CUM VICTORE] *Meliores* codices, tam alieni, quam nostri.

- Hinc repetit, paucorum hominum, & mentis bene sanae?
- 45 Nemo dexterius fortuna est usus: haberes
Magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
Hunc hominem velles si tradere: dispeream, ni
Submôsses omnis. Non isto vivitur illic,
Quo tu rere modo: domus hac nec purior ulla est,
50 Nec magis his aliena malis: nil mî officit, inquam,
Ditior hic, aut est quia doctior: est locus uni-
Cuique suus. Magnum narras, vix credibile. Atqui
Sic habet. Accendis, quare cupiam magis illi
Proximus esse. Velis tantummodo, quae tua virtus,
55 Expugnabis: & est qui vinci possit; eoque
Difficilis aditus primos habet. Haud mihi deero:
Muneribus servos corrumpam; non, hodie si
Exclusus fuero, desistam; tempora quaeram;
Occurram in triviis; deducam. nil sine magno

v. 48. Vulg. VIVIMUS.

Vita

in quibus Leidensis & Reginensis, non agnoscunt
EST; quod elegantius omittitur. Terent. Phorm.
II, r.

*Etiame id lex coëgit? illud durum. Ego expediam:
sine.*

48. NON ISTO VIVIMUS ILLIC QUO TU RERE
MODO] Eodem sensu, sed paulo venustius, Zu-
lichemianus, Galeanus, & codex Collegii Trini-
tatis,

non isto vivitur illic:

Ita Noster Carm. II, 16.

*Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum.*

Terent. Heaut. I, r.

hoc fit, ubi non vere vivitur.

Perfius Sat. IV.

Vivitur hoc pacto; sic novimus.

Vulgata lectio est hujus interpretamentum. Clau-
dianus IV. Conf. Honorii v. 266.

tum durius irae

Consultitur, cum poena patet;

Sic ex melioribus libris edidit Nic. Heinsius; cum
antea vulgo ibi ferretur, *Consultimus.*

50. NIL MI OFFICIT UNQUAM] Haeret etiam-

num hoc ex editionibus priscis; cum tamen om-
nes fateantur in melioribus codicibus sic haberi,

nil mi officit, INQUAM,

Ditior hic, aut est quia doctior.

Ita certe ex nostris Leidensis, Reginensis cum
aliis septem. Revocetur itaque vetus lectio, quae
& venior est & elegantior.

55. ET EST QUI VINCI POSSIT] Primus hanc
lectionem, quae in libris omnibus comparet, sol-
licitavit Janus Doufa, vir & nobilitate & eruditione
in signis:

Expugnabis: & est qui vinci possit, eoque

Difficiles aditus primos habet.

*Apage, inquit, POSSIT istud: Quis enim dixerit,
eo facilius expugnabilem videri Maecenatem, quod
asper & exoratu difficilis sit in principio? Quare om-
nino opus est, ut POSSIT emendemus; hoc est, pos-
tulat se pertinaci ac indefessa sollicitatione vinci, eo-
que primos aditus se pressantibus solet occludere. Haec
fere Doufa; non cogitans se sententiam poëtae
prorsus invertere. Non enim id voluit Noster,
Maecenatem ideo vinci posse, quia difficiles primos adi-
tus habet; hoc enim ineptum & absurdum esset;
sed contra, ideo difficiles habere primos aditus, quia
scit*

- 60 Vita labore dedit mortalibus. Haec dum agit, ecce
Fuscus Aristius occurrit, mihi carus, & illum
Qui pulchre nosset. consistimus. Unde venis? &
Quo tendis? rogat, & respondet. vellere coepi,
Et prensare manu lentissima brachia, nutans,
65 Distorquens oculos, ut me eriperet. male falsus
Ridens dissimulare: meum jecur urere bilis.
Certe nescio quid secreto velle loqui te
Aiebas mecum. Memini bene; sed meliore
Tempore dicam: hodie tricesima sabbata. Vis tu
70 Curtis Judaeis oppedere? nulla mihi, inquam,
Relligio est. At mi: sum paullo infirmior, unus
Multorum: ignoscas: alias loquar. Hunc sine solem
Tam nigrum surrexe mihi? fugit improbus, ac me
Sub cultro linquit. casu venit obvius illi
75 Adversarius, &, Quo tu, turpissime? magna
Inclamat voce, &, Licet antestari? ego vero

v. 50. Vulg. UNQUAM. 69. VIN' TU. 76. EXCLAMAT.

Op-

scit se vinci posse. Rectissime. Consciis scilicet suae facilitatis Maecenas, se vel invitum expugnari posse ab improbis flagitatoribus, aditum adversus tales intercludit, janitori, nomenclatori, cubiculario, duris & morosis servulis, mandando, ne quem nisi ex intima amicitia ad se intromittant. Haec sine dubio mens Flacci est; quam fumant & declarant ea quae statim sequuntur:

haud mihi deero:

*Muneribus servos corrumpam: non, hodie si
Exclusus fuero, desistam; tempora quaeram.*

Recta igitur & sana est recepta lectio: at illa Doufae quot secum fert incommoda? Maecenas, ait, *poscit vinci.* Quo ore de Maecenate Noster hoc dixerit? *Poscere* enim *se vinci*, & per lenta obsequia tardasque moras expugnari denique, hominis est vani & stolidi superbi. Adde huc, quod, vel ex Doufae conjectura, non utique *Poscit* dicendum fuerit, sed quod longius a libris recedit, *Postcat.* *Est qui vinci postcat;* ut Cic. ad Att. VII, 5. *Nam ego is sum,* qui illi *concedi* putem *utilius esse quod postulat, quam signa conferri.* X, 10. *Sed ego is non sum,* qui *statuere* debeam. Ep. ad Brutum

XV. *Ego vero is sum,* qui non modo non supplicem, sed etiam coërceam *postulantes ut sibi supplicetur.*

68. SED MELIORI TEMPORE DICAM] Loscheri editio & Veneta MCCCCXC. habent MELIORE; quo modo Pulmanni codices quattuor, & unus alterque ex nostris. Idque recte, ut opinor; sic enim solet Noster: *Concines* majore *Poëta plectro.* *Digne puer meliore flamma.* *Meliorè dūctos alite muros.* *Quicquid vitæ meliore parasti.* *Ut studio majore petant.* *Et centum potiore signis Carmine donat.* Cicero ad Atticum X, 7. *Quod ut meliore tempore possimus, facit Dolabella.*

69. VIN' TU CURTIS JUDÆIS OPPEDERE?] Lege hic, VIS TU; vide quae dicemus ad Serm. II, 6. v. 92.

Vis tu homines urbemque feris praeponere silvis?

75. QUO TU, TURPISIME? MAGNA EXCLAMAT VOCE] Sic editiones: neque quidquam ex libris suis proferunt Interpretes, excepto Bersmanno: is vero in duobus se testatur invenisse,

quo tu, turpissime? magna

INCLAMAT VOCE.

Et

Oppono auriculam. rapit in jus: clamor utrimque,
Undique concursus. sic me servavit Apollo.

E C L O G A X.

NEMPE inconposito dixi pede currere versus
Lucilî. quis tam Lucilî fautor inepte est,
Ut non hoc fateatur? at idem, quod sale multo
Urbem defricuit, charta laudatur eadem.

- 5 Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque caetera: nam sic
Et Laberî mimos, ut pulchra poemata, mirer.
Ergo non satis est risu diducere rictum
Auditoris: & est quaedam tamen hic quoque virtus:
Est brevitae opus, ut currat sententia, neu se
10 Inpediat verbis lassas onerantibus auris:
Et sermone opus est modo tristi, saepe jocosô;

De-

Et sic plane codices nostri, Galeanus, Regius, Societatis Regiae, & Collegii Trinitatis, & pro varia lectione Reginensis. Rectius sine dubio: *Inclamat & increpat hominem his verbis, Quot tu, turpissime?* Lucret. III, 967.

Non merito inclamet magis, & voce increpet acri, Auser abhinc lacrimas, barathro, & compesce querelas.

Vide Plautum, Ciceronem, Livium, alios.

21. QUINE PUTETIS DIFFICILE ET MIRUM] Manuscripti quidam, tam aliorum, quam nostri PUTATIS: sed plures & meliores PUTETIS; & sic editiones quoque priscae, & Priscianus p. 1032. ubi tria quae vidi exemplaria lectionem confirmant. Recte igitur habet,

*o feri studiorum, quine putetis
Difficile & mirum, Rhodio quod Pitholeonti
Contigit?*

Terent. Adelph. II, 3.

*Quid est? Quid sit? illius opera, Syre, nunc vivo:
festivum caput,*

*Quin' omnia sibi postularit esse prae meo com-
modo?*

Ita ibi legendum, ex Donato, & codicibus Faërii, & duobus Britannicis notae optimaë: & hic

quidem locus Horatiano geminus plane & germanus est. Ovid. Fast. II, 45.

*Ah nimium faciles, qui tristia crimina caedis
Fluminea tolli posse putetis aqua.*

ubi codices non pauci, ut hic apud Nostrum, PUTATIS. Atque hic etiam locus germanissimus est; unde illud quoque discere licet, τὸ ΝΕ apud Terentium & Nostrum aut παρέλκον esse, ut ubi censet Donatus, aut, ut mihi potius videtur, interrogativum; certe non, ut Prisciano, confirmativum. Ceterum in Rhodii illius nomine variant codices: alii *Pitholeonti*, alii *Pitholeonti*, alii denique, ut nunc editum, atque hoc rectum, *Pitholeon*, Πειθολέων. Scholiastes Acron: *Dicitur Pitholeon Epigrammata ridicule scripsisse, in quibus Graeca verba mixta erant cum Latinis.* Is ipse est, ni fallor, qui Julium Caesarem famosis carminibus laceravit; ut narrat Suetonius cap. LXXV. *Auli, ait, Caecinae criminosis libro & PITHOLAI carminibus maledicentissimis laceratam existimationem suam civili animo tulit. Pitholaus enim iste, quia in Hexametrum versum non veniret, Pitholeon dictus est Nostro: quod nomen unum idemque ac illud alterum: Πειθόλαος, Πειθόλεως, Πειθολίων; ut Τιμόλαος, Τιμολίων, Μενέλαος, Μενέλιος; Ἀγροτίλαος,*

Defendente vicem modo rhetoris atque poëtae;
Interdum urbani parcentis viribus, atque
Extenuantis eas consulto. ridiculum acri

- 15 Fortius & melius magnas plerumque fecat res.
Illi, scripta quibus Comoedia prisca viris est,
Hoc stabant, hoc sunt imitandi: quos neque pulcher
Hermogenes umquam legit, neque simius iste,
Nil praeter Calvom & doctus cantare Catullum.
- 20 At magnum fecit, quod verbis Graeca Latinis
Miscuit. O feri studiorum! quine putetis
Difficile & mirum, Rhodio quod Pitholeonti
Contigit? At sermo lingua concinnus utraque
Suavior, ut Chio nota si conmixta Falerni est.
- 25 Cum versus facias: teipsum percontor, an & cum
Dura tibi peragenda rei sit causa Petillî?
Scilicet oblitus patriaeque patrisque Latini,

v. 27. Vulg. LATINE.

Cum

πῖλαος, Ἀγησίλαος, Ἀγησίλαος. Dicitur ejus non inficetum memorat Macrobius, Saturn. II, 2. Marcus, inquit, Otacilius Pitholaus, cum Caninius Rebilus uno tantum die Consul fuisset, dixit, Ante Flamines, nunc Consules diales sunt. Pitholaus ergo iste, sive Pitholeon, natione Rhodius, sub domino Otacilio Romae serviebat, a quo demum manumissus, pro recepto more libertorum, nomine herili & cognomine fervili, Marcus Otacilius Pitholaus est dictus.

27. OBLITUS PATRIAEQUE PATRISQUE, LATINE] Multum hic locus negotii interpretibus fa-

an & cum

Dura tibi peragenda rei sit causa Petillî?
Scilicet oblitus patriaeque patrisque, LATINE
Cum Pedius causas exsudet Poplicola atque
Corvinus, patriis intermiscere petita
Verba foris malis, Canusini more bilinguis?

Ita primus reposuit Lambinus, ex duobus, ut ait, codicibus; quem secuti Cruquius, Torrentiusque plerosque omnes sua auctoritate in hanc partem traxerunt. Male vero ab iis factum & prave: quippe, si verum libere dicendum est, καλῶς ἔστω hic ἀντιπροσῖται nobis dederunt. Quale enim il-

lud, oblitus patriae patrisque? quorsum adeo patriis? cur non & avorum majorumque omnium? Qualia etiam illa, Cum Pedius & Corvinus Latine causas agunt? Quasi vero alias solerent Graece agere? Jam vero non dicit causas agere; sed, qua Satiram decet metaphora, causas exsudere. At vero quicquid verbo proprio convenit, non idem quoque verbo translato. Latine causas orare recte dicitur; Latine exsudere, portentum plane est; & in ignotas terras deportandum, ubi incolae Latine vomunt & Latine ventrem exonerant. Haecine tam eruditus viris tantopere placuisse? Pudet profecto taedetque; & revocemus illico lectionem veterem, quam indigne adeo Lambinus amovit, quamque omnes aliorum codices, nostri certe universi, uno consensu exhibent,

Scilicet oblitus patriaeque patrisque LATINI.

Latinus autem pater, is est focer Aeneae, poniturque hic tamquam vetustissimus Latini nominis. Virgil. Aen. VII, 61.

Quam pater inventam, primas cum conderet arces,

Ipsa ferebatur Phoebo sacrasse Latinus.

92. Hic & tum pater ipse potens responsa Latinus.

Kkk

XI,

- Cum Pedius causas exsudet Poplicola atque
 Corvinus, patriis intermiscere petita
 30 Verba foris malis, Canusini more bilinguis?
 Atqui ego cum Graecos facerem, natus mare citra,
 Versiculos; vetuit tali me voce Quirinus
 Post mediam noctem visus, cum somnia vera:
 IN silvam non ligna feras insanius, ac si
 35 Magnas Graecorum malis implere catervas.
 Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
 Defingit Rhēni luteum caput; haec ego ludo,
 Quae neque in Aede sonent, certantia iudice Tarpa,
 Nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.

v. 32. Vulg. ME TALI. 38. NEC.

Ar-

XI, 469.

Concilium ipse pater & magna incepta Latinus.
 Vel pater Latinus adjective sumi potest, ut pater
 Romanus. Virgil. Aen. IX, 448.

Dum domus Aeneae Capitoli immobile saxum
 Accolet, imperiumque pater Romanus habebit.

Utrovīs modo acceperis, perinde est: sed prior
 magis aridet. Elegantissime vero dictum; quasi
 quis Attico alicui dixisset, Tunc, oblitus Athenarum
 & Cecropis, ex Graeculo Tuscus factus es? Quem-
 admodum autem hic in ipso scirpo nodum inveni-
 erunt interpretes; ita mox in ipsa nuce nihil duri
 repererunt. Sic enim sequentia constituunt & enar-
 rant: An cum Petillii causa tibi peragenda est, tu
 patrii sermonis oblitus Latinis Graeca intermiscere vis,
 cum Pedius & Corvinus contra Petillum causas ex-
 sudent? Quot, obsecro, causas? siquidem uni-
 cam litem habuit Petillius, furti scilicet reus, quod
 ex Capitolio coronam abstulerit. Id quod satis in-
 dicat versus praecedens,

Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli.

Quare & hic causam exsudent dicendum fuerit;
 si de actione contra Petillum in his verbis agitur.
 At causam hic reponi vel metri ratio prohibet.
 Quid multa? Mihi quidem totus locus levi muta-
 tione sic videtur refingendus:

Cum versus facias: te ipsum percontor, an & cum
 Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli?
 Scilicet OBLITOS patriaeque patriisque LATINI,
 Cum Pedius causas exsudet Poplicola atque
 Corvinus, patriis intermiscere petita
 Verba foris malis, Canusini more bilinguis?

Vel, ut Reginensis & Petrensis habent, EXSUDAT.
 Quorum verborum hic ordo, haec sententia est:
 Probas verba Graeca Latinis misceri: nempe in ver-
 sibus faciendis. Rogo, an & in causis agendis? Sci-
 licet, cum Pedius & Corvinus, clari oratores, causas
 orant, malis eos oblitos patrii sermonis verba foris
 petita orationibus suis inserere? Hoc certe pacto
 evitantur omnia incommoda; quae utrinque hunc
 locum premunt, seu Latini, sive Latine legeris.
 Nam Latine quidem hic legi, non Latinitas, non
 ratio, non codices concessere. Quod si Latini
 legeris; nisi tamen oblitos pro oblitus substitueris;
 nescias sane quid hic faciant aut quorsum perti-
 neant Pedius & Corvinus cum causis suis.

32. VETUIT ME TALI VOCE QUIRINUS] Codex
 Collegii Trinitatis commodius verba haec col-
 locat,

Versiculos: vetuit TALI ME VOCE Quirinus.

Porro in versu praecedente ATQUI cum Cruquio
 & Lambino dedimus, eundem codicem & vetus-
 tissimum Leidensem secuti. Alii habent Atque.

37. DEFINGIT RHENI LUTEUM CAPUT.] Defingit
 hic habent cum editiones veteres, tum codicum
 pars melior. Quin & libri, qui diffingit exhibent,
 id ex vitiosa scribendi ratione facere censendi
 sunt: ut nobis observatum ad Carm. I, 35. v. 39.
 Perperam itaque agunt, qui DIFFINGIT hic in
 suis editionibus reponunt. Hoc enim non male
 fingero, ut quidem putant, sed fictum corrumpere
 notat; ut Carm. III, 29.

Diffinget, insectumque reddet.

Recte itaque defingit; hoc est, versibus describit:
 lu-

- 40 Arguta meretrice potes, Davoque Chremeta
Eludente senem, comis garrere libellos
Unus vivorum, Fundani: Pollio regum
Facta canit pede ter percusso: forte epos acer,
Ut nemo, Varius ducit: molle atque facetum
- 45 Virgilio adnuerunt gaudentes rure Camenae.
Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino,
Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
Inventore minor: neque ego illi detrahere ausim
Haerentem capiti cum multa laude coronam.
- 50 At dixi fluere hunc lutulentum, saepe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. age, quaeso,

v. 49. Vulg. MULTA CUM.

Tu

luteum caput Rheni fluminis. Sunt etiam codices, qui *DEPINGIT* hic habeant: sed perperam. Caput enim *luteum* formare, Fictoris est sive Plasticae, non Pictoris. Sed pessime omnium exemplaria illa, quae *DEFIGIT* hic repraesentant: quod nollem (referente Nic. Heinsio in libri sui margine) nostro Graevio placuisset, *ut ad defixiones magicas referatur*. Quid enim negotii aut Poëtae aut Rheno cum defixionibus magicis esse posset, equidem nullus video. Ceterum quinam fuerit iste *turgidus Alpinus*, docere nos voluit Scholiae Acron: *Vivalium quendam*, inquit, *poëtam Gallum tangit*. Ubi vero gentium quaeramus istum *Vivalium*? Cruquius ex conjectura edidit, *Rivalem quendam*: & ea occasione data mirificum somnium venditat. Tu vero pro *Vivalium* reponere *Vivaculum*. Sic enim Librarii solent scribere apud Macrobius, Plinius, alios: quem fideiorem codices *Bibaculum* vocant. Eundem alibi sugillat Noster Serm. II, 5. v. 41.

sen pingui tentus omafo

Furius hibernas cana nive conspuit Alpes.
ubi optime idem Acron: *Furius Bibaculus in prae-mateia belli Gallici*,

Jupiter hibernas cana nive conspuit Alpes.
De eo vide Catullum, Suetonium, Tacitum, Quintilianum. Plinius Praefat. Hist. Natur. *Nostri crassiores, Antiquitatum, Exemplorum, Artiumque* (libros inscripserunt) *facetissimi, Lucubrationum, ut qui Bibaculus erat & vocabatur*. Ita recte dederunt Harduinus, & ad Catullum II. Vossius: scripti ibi codices *Vivaculus*. Ergo Furius ille Bi-

laculi cognomen lucratus est, quia bibax erat: idem erat *pingui tentus omafo*: utpote non minus cibi appetens, quam vini. Atque ex his omnibus facile equidem ab Acrone persuaderi me patior, non alium quam *Bibaculum* hic ab Horatio perstringi. *Turgidus* enim ille, quia pingui omafo tentus: *Alpinus* autem, vel quia *Gallus*, vel quia *Bellum Gallicum* versibus scripsit, vel (quod ego potius existimo) ob male natum istum versiculum, *CONSPUIT ALPES*; quo risus jocosque dedit illius aevi poëtis, ipse alias & ingenio & fama non incelebris.

38. QUAE NEC IN AEDE SONANT] PRO NEC reponere NEQUE ex Leidensi, Reginensi & multis aliis, de quo jam supra dixisse meminimus.

49. MULTA CUM LAUDE CORONAM] Ita Editio Lofcheri, & Veneta MCCCCXC: at altera his prior, anno nempe MCCCCLXXXIII, alio verborum ordine,

Haerentem capiti CUM MULTA laude coronam: quem & ipse in plus decem codicibus vidi. Amat Noster quotidiani sermonis inornatam simplicitatem. Sic Serm. I, 8, 50.

Vineula cum magno risuque jocoque videres.

II, 3. 112.

Correctus vigiles cum longo susse.

II, 7, 35.

cum magno blateras clamore, fugisque.

Art. Poët. 260.

In scenam missus cum magno pondere versus.
Plinius Epist. VII, 9. *Multos videmus ejusmodi certamina sibi cum multa laude sumsisse.*

Kkk 2

59. Mot.

- Tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?
 Nil comis tragici mutat Lucilius Acci?
 Non ridet versus Enni gravitate minores?
 55 Cum de se loquitur, non ut majore reprehens.
 Quid vetat & nosmet Lucili scripta legentis
 Quaerere, num illius, num rerum dura negarit
 Versiculos natura magis factos & euntis
 Mollius, ac si quis, pedibus quid claudere senis
 60 (Hoc tantum) contentus, amet scripsisse ducentos
 Ante cibum versus, totidem cenatus? Etrusci
 Quale fuit Cassi rapido ferventius anni
 Ingenium; capsis quem fama est esse librisque
 Ambustum propriis. fuerit Lucilius, inquam,
 65 Comis & urbanus; fuerit limatior idem,
 Quam rudis & Graecis intacti carminis auctor,
 Quamque poetarum seniorum turba: sed ille,

Si

59. MOLLIS AC SIQUIS] Veneta princeps ac siquis: altera cum Lofcheriana & Scholiaste Acrone, AT siquis: unde nunc in hanc, nunc in illam partem trahuntur Interpretes. Dacierius vero neutram secutus, ex conjectura emendat, AN siquis. In qua, ut neque in altera AT, nullum orationis exitum invenias. At siquis, vel An siquis, contentus modo Hexametros facere, ducentos versus ante cenam, & totidem a cena scribere soleat? Quid tum? quid sequitur? Nihil enim. Tu vero lege cum pluribus & melioris notae codicibus, & sic distingue:

Quaerere, num illius num rerum dura negarit
 Versiculos natura magis factos & euntis.

Mollius, ac si quis, pedibus quid claudere senis
 (Hoc tantum) contentus, amet scripsisse ducentos
 Ante cibum versus, totidem cenatus?

Mollius, ac si, hoc est, mollius, quam si; ut passim apud Scriptores, ita Serm. I, 6, 130.

victurum suavius, ac si

Quaestor avus, pater atque meus, patruusque
 fuisset.

Sententia autem clara & luculenta: Quid vetat & nos quaerere, num Lucili ingenium, num argumentum ipsum negaverit versus politiores &

molliores, quam siquis sine cura & lima extemporales hexametros fundat? Scilicet Lucilius ipse, si majorem diligentiam adhibuisset, etiam in Satiris (argumento licet duro & ornari fere negante) cultiores utique versus dare potuisset, quam quales nunc dedit ipse & Cassius Parmensis, extemporales, impositos, scabros & incomptos. Haec profecto mens Horatii est; quam nunc video & Theodorum Marcilium ex parte assecutum esse.

77. EXPLOSA ARBUSCULA DIXIT] Codex vetustus Reginensis ARBUSTULA, quasi ab Arbusto. Battelianus AURICULA. Sed recte habet recepta Lectio: quam & firmat Servius ad Virgil. Eclogam. X. Cicero ad Attic. IV, 15. Quaevis nunc de Arbustula. Valde placuit. Ludi magnifici & grati. Ea ipsa est, quam hic memorat Horatius: Marmor Praenestium apud Fabricium p. 89. SEX. NAEVIUS SEX. L. PHILEMO. NAEVIA SEX. LIBERTA. ARBUSCULA. Unde tamen male colligit vir ille doctissimus huic mimae nomen fuisse Naeviam; atque adeo hoc ejus monumentum esse. Plures enim libertae erant eo cognomine. Reinesius XIX, 28. GRANIA P. L. ARBUSCULA. Gruterus 593. 2. VOLUSIAE ARBUSCULAE, IO4I, 5. FLAVIAE ARBUSCULAE.

Si foret hoc nostrum fato dilatus in aevum,
 Detereret sibi multa: recideret omne, quod ultra
 70 Perfectum traheretur: & in versu faciendo
 Saepe caput scaberet, vivos & roderet unguis.
 Saepe stilum vertas, iterum quae digna legi sint
 Scripturus: neque, te ut miretur turba, labores,
 Contentus paucis lectoribus. an tua demens
 75 Vilibus in ludis dictari carmina malis?
 Non ego: nam satis est equitem mihi plaudere: ut audax,
 Contemtis aliis, explosa Arbuscula dixit.
 Men' moveat, cimex Pantilius, aut cruciet, quod
 Vellicet absentem Demetrius? aut quod ineptus
 80 Fannius Hermogenis laedat conviva Tigelli?
 Plotius, & Varius, Maecenas, Virgiliusque,
 Valgius, & probet haec Octavius, optimus atque
 Fuscus; & haec utinam Viscorum laudet uterque:

v. 78. Vulg. CRUCIER.

Am-

ARBUSCULAE CONJUGI. Ceterum servile nomen eae sunt naetae ab arbuscula five parva arbore. Valer. Max. IX, 1. Si decem arbusculas inde succidero: & mox, Decem arbuscularum umbram. Plin. Epist. I, 24. Omnesque viticulas suas nosse & numerare arbusculas possint. II, 11. Quid arbusculae tuae, quid vineae, quid segetes agunt? Quintil. Declam. XIII. constas manibus meis arbusculas.

78. MEN' MOVEAT CIMEX PANTILIUS, AUT CRUCIER] In nullo, opinor, codice invenias CRUCIER; quippe omnes cum vetustis editionibus CRUCIET clare exhibent. Mutatum est ab aliquo, qui constructionis hic modum ignoraret; quae sic instituenda:

Men' moveat, cimex Pantilius, aut CRUCIET quod

Vellicet absentem Demetrius:

ubi ordo est, Men' moveat, quod cimex Pantilius; aut men' cruciet, quod Demetrius absentem vellicet? Men' moveat absolute hic ponitur, non ad Pantilius refertur. Sic Persius, qui hunc ipsum locum in animo habuit, Sat. I, 88.

doctus posuisse figuras

Laudatur; bellum hoc, hoc bellum? an Romule

causes?

Men' moveat? quippe & cantet si naufragus, assensu Protulerim?

Lucanus VII, 281.

Armeniosne movet, Romana potentia cuius Sit ducis?

Digest. XIII, 1. 17. Nec me movet, praesens homo fuerit, necno. XXXIX, 2. 32. Et hoc plerisque placet: sed movet me, quod ipse meas aedes rescicere possim. Ceterum illud hic advertendum; prius Quod hic omissum esse: plena enim oratio est; Quod cimex Pantilius, quod Demetrius vellicet absentem. Idque more plane Horatiano; ut Serm. II, 8. v. 15.

Hic herus; Albanum, Maecenas, sive Falernum Te magis appositis delectat, habemus utrumque. pro sive Albanum, sive Falernum: & hac ipsa Ecloga. v. 90.

Demetri, teque, Tigelli, Discipularum inter jubeo plorare cathedras, pro, Te, Demetri, teque, Tigelli. Severus in Aetna; Minos, tuaque, Aeace, in umbris Jura canunt.

pro, Tua, Minos, tuaque, Aeace. Equidem his fretus rationibus vulgatam lectionem esse sanam, & minime sollicitandam existimo.

Kkk 3

86. Vos

Ambitione relegata, te dicere possum,
 85 Pollio; te, Messalla, tuo cum fratre; simulque
 Vos Bibule, & Servi; simul his te, candide Furni;
 Conpluris alios, doctos ego quos & amicos
 Prudens praetereo: quibus haec, qualiacumque,
 Adridere velim; doliturus, si placeant spe
 90 Deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli,
 Discipularum inter jubeo plorare cathedras.
 I puer, atque meo citus haec subscribe libello.

v. 86. VULG. BIBULI. 88. SINT.

86. Vos, BIBULI ET SERVI] Ergo plures hic alloquitur *Bibulos* & *Servios*, ut supra *Viscos* duos? Sed illud repugnat, quod *Servii* in vocativo plurali contractionem non admittit. Atqui illud extra dubitationem est, *Servi* hic a recto *Servius* fluere, non a *Servus*. Quare & elegantissima est & certissima Nicolai Heinſii emendatio,

Vos, BIBULE & SERVI; simul his te, candide Furni.

88. QUIBUS HAEC, SINT QUALIACUMQUE] Olim in vetustis editionibus dederunt,

quibus haec, SINT qualiacumque:

nunc a saeculo & amplius ubique obtinuit, SINT. Codices quoque alii hoc habent, alii aliud. In re *levicula* quid potius sequemur? Suetonius Aug.

c. LXXXVII. Et cum hortatur ferenda esse praesentia, qualiacumque sint: contenti simus hoc Catone. Cicero De Oratore XXXVII. Quae, qualiacumque in me sunt, me ipsum poenitet quanta sint. Sed haec & familia ex dubia librariorum fide pendet: in Poëti vel ex metri necessitate certius quid explorabimus. Ovid. Pont. IV, 13.

Qualis enim cumque est, non latet esse meam. Amor. III, 15.

Quantulacumque estis, vos ego magna voco. Martialis Epigr. I, 70.

Sic licet excuses: quia qualiacumque leguntur *Ista*, saluator scribere non potuit.

Quid ergo opus erat, Venetarum editionum & Loscherianae lectionem loco movere?